

VILKA STÖD ERBJUDS PARTERNA I DEN SVENSKA FAMILJEHEMSVÅRDEN?

LUNDS
UNIVERSITET

SOCIALHÖGSKOLAN

Lunds universitet

Socialhögskolan

Masterprogrammet i socialt arbete, SOAM21

Avancerad nivå, 30 HP

VT 2024

Titel: Vilka stöd erbjuds parterna i den svenska familjehemsvården?

Författare: Therese Jofjord

Handledare: Martin Bergström

Foto: Charlotta Manderius ©

ABSTRACT

Title: What supports are offered to children, their biological parents and foster parents when a child is placed in out of home care in Swedish child protection? [Translated title]

Author: Therese Jofjord

Supervisor: Martin Bergström

The purpose of the study was to study the overall support given to community placed children, their birth parents and foster parents when a child is placed in care. The different supports have therefore been studied and inventoried by collecting data from a total of (n=254) respondents from more than 85 Swedish municipalities. The respondents were professional social workers working within social services with children placed in out of home care. Child protection is a part of the municipal welfare services, organized at the local level in 290 municipalities in Sweden. There are currently no national guidelines for what supports should be used when a child is placed in out of home care. The three-part parenting is an approach that social services in Sweden should use according to the National Board of Health and Welfare when a child is placed in care. It describes how foster parents, biological parents and social services share responsibilities for the welfare of the child placed in out of home care. The method used was a web survey in four different versions depending on the respondents work title. The questionnaire was distributed to social workers within children and youth units in Sweden with questions divided into eight different categories, including questions about existing support, support that is actively used and which methods the respondent is trained in. The respondents were also asked questions regarding their routines when working with children placed in care, their biological parents and their foster parents. Theories applied were human service organizations, functional stupidity and implementing theory with Lennart Lundquists concepts of *willingness, understanding and ability* as a main theory. Some of the study's findings were that 53% of the systematized supports are given to the professional, 60.3% of the respondents have no specific routines or do not know if there are routines regarding support for birth parents and 15.4% of respondents have knowledge of who bears the ultimate responsibility for a child placed in out of home care.

Key words: Swedish childcare, systematic supports, interventions in social work, three-part parenthood, birth parents, Lennart Lundquist, functional stupidity, survey.

SAMMANFATTNING

Syftet med studien var att undersöka vilka stöd som ges till samhällsplacerade barn, deras ursprungsföräldrar och familjehemsföräldrar då ett barn placeras i samhällsvård. Socialtjänstens systematiska stöd har därför studerats genom att samla in data med representation från över 85 svenska kommuner. Datainsamlingsmetoden som användes var en webbenkät i fyra olika versioner. Enkäten distribuerades till socialarbetare inom barn och unga enheter i Sverige med frågeställningar uppdelade i åtta olika avsnitt, bland annat ställdes frågor om befintliga stöd, stöd som används aktivt samt vilka rutiner som finns på respondentens arbetsplats gällande stöd. Den teoretiska tolkningsramen i studien var människobehandlande organisationer, implementeringsteori och funktionell dumhet, med tonvikt på Lundquists begreppsapparat *förstå - kan - vill*.

Ett utdrag av studiens fynd kan i punktform formuleras som:

- 53% av de systematiserade stöden är verktyg och bedömningsinstrument för den yrkesverksamma.
- 60,3% av respondenterna har inga specifika rutiner eller vet inte om det har rutiner kring stöd till ursprungsföräldrar.
- 15,4% av respondenterna har kunskap om vem som bär det yttersta ansvaret för ett samhällsplacerat barn.
- 38,4% ur respondentgruppen familjehemssekreterare anger att alla, eller nästan alla familjehemsföräldrar erbjuds fullgott stöd vid en familjehemsplacering.

Nyckelord: svensk barnavård, systematiska stöd, det tredelade föräldraskapet, stöd inom familjehemsvård, implementeringsteori, Lennart Lundquist, funktionell dumhet, enkät.

TACK

Att författa och arbeta med denna masteruppsats har varit en ren och skär **ynnest**. Jag ser fram emot nästa gång jag får djupdyka i detta otroligt spännande och komplexa ämne. Tack till mina 254 engagerade **respondenter!**

Mina fyra **trollungar**. Det är ni som gör att jag plöjer mig framåt som yrkesverksam och som masterstudent. Vi bygger vårt samhälle tillsammans och för de generationer som komma skall och nu är det sannerligen dags för familjehemsvården att reformeras, tänker er envisa och ettriga mamma. Tack **I, E, V** och minstingen **E** som pryder denna uppsats. Ni är min drivkraft, min beslutsamhet och stoltheten i mitt bröst.

Min människa, min man, min trygga famn och hamn. **M**. Du är allt. Denna master var det sista jag skulle plugga sa jag, sa vi. *Eller?* Några år till för att vara med och ta fram ny kunskap när jag blir stor? Du, förresten, nästa fredag, lördag och söndag ska jag **inte** skriva på min uppsats, vad sägs om en date eller sju? ☺

Tack till **Anna Angelin** och **Roberto Scaramuzzino** vid Lunds universitet för att ni i er svårslagna duo gjorde examineringen av min masteruppsats till en inspirerande, peppande och lärorik process. Verkligen, tack!

Martin Bergström. Tack för din avväpnande syn på forskarvärlden, dina peppande tillrop när jag tappade kompass och styrfart. Tack för lånet av dina glasögon och din tråkiga struktur. ”Stringent” är ett ord jag aldrig mer vill höra.... (*trots sin välbehövlighet*).

Anna Melke. Tacksamheten och lyckan att få vara din adept är större än du anar. Tack för dig som förebild i en för mig, ny, spännande och ibland svårbegriplig värld. Du sår frön och breddar mina tankebanor, du ger mig tillgång till nya stigar inom socialt arbete som teori och praktik. Jag hoppas att jag blir som du, åt en som mig, när jag blir stor!

Tack till min chef, **Eva Yamba Yamba** som gjort resan med att arbeta med familjehemsvård och gå masterprogrammet vid Lunds universitet samtidigt ”a piece of cake” (*nåja*). Ditt ledarskap och din tilltro till mig som arbetstagare, i båda mina roller, har gjort att jag vågar tro att jag rör vad som helst i land!

Tack till alla mina fina **placerade barn** som jag har lyckan att arbeta med. Ni är superhjältar och de modigaste människorna jag mött. Tack för att ni vågar och väljer att släppa in och dela med mig som er barnsekreterare. Det är en ära att bära er tillit och er dåtid, en ära större än någon annan. Nu skapar vi din framtid tillsammans, du, jag och dina andra vuxna i det tredelade föräldraskapet!

Tack alla magiska, varma och kärleksfulla **föräldrar** i Placerade Ungas Föräldraförening. Ni gör mig till en mer närvarande förälder, en bättre barnsekreterare och en mer beslutsam medmänniska i att mobilisera ursprungsföräldrar till samhällsplacerade barn. Sist gör ni mig ärad med det fina förtroende ni ger mig som verksamhetsutvecklare i **föreningen PUFF**.

Tack till *Foy Vance* som skapar musik som jag med mina stora hörlurar kan sitta still och skriva uppsats till, timme efter timme på random caféer runt om i Skåne (*ja, alltså musik där jag inte behöver befinna mig in i en imaginär värld av att vara artist på en arena med 10 000 i publiken - vilket annars alltid försvårar processen med skrivandet ein schmula*).

Och tack till **min man** igen som låter mig sitta mittemot honom vid frukostbordet med lurarna på och läsa artontusenfemhundrasjuttioåtta spännande vetenskapliga artiklar medan han tittar på mig och *egentligen* vill diskutera utbyggnaden, livet eller hur budgeten för X, Y eller Z ska se ut. Förlåt, tack och fy f-n vilken tur att jag ramlade på dig i ett styrelserum en regnig tisdag i ett annat liv. Tack för dig, för oss, och för att du låter nörden i mig blomma som en stolt, glad och enerverande maskros i vår gräsmatta.

Tack till **genuppsättningen** som gör mig perfekt [och charmigt ödmjuk] för det enträgna med denna uppsats som innefattat timmar av läsande, analyserande, brottningsmatcher med SPSS och otaliga timmarna vid tangenterna som denna masteruppsats inneburit. Det har enkom varit möjligt pga. min *mångfacetterade* personlighetscocktail av Zlatan, Rumpnissarna, Pippi, fisken Doris och en orimligt peppad labrador.

Tack till universum som bär mig i allt jag tar mig för!

She said "I won't stop. The woman I'll be a few years from now is counting on me".

Therese Jofjord, Söderåsen, sommaren 2024.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 INTRODUKTION	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	2
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.4 DISPOSITION	5
1.5 TERMINOLOGI	6
2. TIDIGARE FORSKNING OCH RAMVERK	8
2.1 EN EVIDENSBASERAD PRAKTIK	8
2.2 SOCIALTJÄNSTEN SOM KUNSKAPSORGANISATION	11
2.3 SOCIALARBETARE SOM PROFESSION	13
2.4 FAMILJEHEMSVÅRD	16
2.5 DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET	19
2.6 MÅLET MED SAMHÄLLSVÅRD FÖR BARN OCH UNGA	22
2.7 HUR GÅR DET FÖR SAMHÄLLSPLACERADE BARN?	23
2.8 SAMMANFATTNING	24
3. TEORETISK TOLKNINGSRAM	25
3.1 MÄNNISKOBEHANDLANDE ORGANISATIONER	26
3.2 IMPLEMENTERINGSTEORI	27
3.2.1 <i>Förstå - Kan - Vill</i>	28
3.2.2 <i>Förstå</i>	29

3.2.3	<i>Kan</i>	29
3.2.4	<i>Vill</i>	30
3.3	FUNKTIONELL DUMHET	30
4.	METOD	32
4.1	METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	32
4.1.1	<i>Metodansats</i>	32
4.1.2	<i>Forskningsdesign</i>	32
4.1.3	<i>Tillförlitlighet</i>	33
4.1.4	<i>Generaliserbarhet</i>	34
4.1.5	<i>Bortfall</i>	35
4.2	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	35
4.2.1	<i>Litteratursökning</i>	35
4.2.2	<i>Datainsamlingsmetod</i>	36
4.2.3	<i>Urval</i>	38
4.2.4	<i>Metod för bearbetning</i>	40
4.2.5	<i>Bearbetning av fritextsvar utifrån Lundquists begreppsapparat</i>	41
4.3	FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN SAMT GDPR	42
4.4	METODDISKUSSION	43
4.4.1	<i>Uppsatsförfattarens förkunskaper</i>	43
4.4.2	<i>Limiteringar</i>	44
4.4.3	<i>Studiens teoretiska tolkningsram och dess limiteringar</i>	47
4.4.4	<i>Taxonomi över studiens resultat</i>	48

5. RESULTAT OCH ANALYS	53
5.1 RESPONENTERNA	54
5.1.1 <i>Tabell - Respondenternas år inom yrket</i>	55
5.2 SYSTEMATISKA STÖD PÅ RESPONENTENS ARBETSPLATS	56
5.2.1 <i>Tabell - Befintliga systematiserade stöd</i>	56
5.2.2 <i>Tabell - Aktiva systematiserade stöd</i>	56
5.2.3 <i>Tabell - Befintliga och aktiva systematiserade stöd</i>	57
5.2.4 <i>Analys av avsnitt 5.2 - Befintliga stöd och dess fördelning</i>	57
5.3 DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET	61
5.3.1 <i>Tabell - Chefens syn på utbildning</i>	61
5.3.2 <i>Tabell - Har respondenten utbildning</i>	62
5.3.3 <i>Tabell - Självskattad kännedom om förhållningssättet</i>	63
5.3.4 <i>Analys av avsnitt 5.3 - Det tredelade föräldraskapet</i>	63
5.4 RUTINER OCH ARBETSSÄTT	65
5.4.1 <i>Tabell – Specifika rutiner - ursprungsföräldrar</i>	65
5.4.2 <i>Tabell – Specifika rutiner - placerade barn</i>	66
5.4.3 <i>Tabell – Uttalat stöd</i>	67
5.4.4 <i>Tabell – Respondentens ansvar</i>	68
5.4.5 <i>Tabell - Yttersta ansvaret</i>	69
5.4.6 <i>Tabell - Erbjuds fullgott stöd</i>	70
5.4.7 <i>Fritextsvar om vad som saknas för fullgott stöd</i>	70
5.4.8 <i>Vill ursprungsföräldrarna ha stöd?</i>	72

5.4.9	<i>Analys av avsnitt 5.4 - Rutiner och arbetssätt</i>	72
5.5	FRAMTIDENS FAMILJEHEMSVÅRD	77
5.5.1	<i>Tabell – Attityd till ny yrkesroll</i>	77
5.5.2	<i>Tabell - Vilka stöd vill du ge ursprungföräldrar</i>	77
5.5.3	<i>Tabell - Vilka stöd vill du ge placerade barn</i>	78
5.5.4	<i>Tabell - Vilka stöd vill du ge familjehemsföräldrar</i>	78
5.5.5	<i>Analys av avsnitt 5.5 - Framtidens familjehemsvård</i>	79
6.	DISKUSSION	81
6.1	SUMMERING OCH FRÅGOR TILL EMPIRIN	81
6.2	RESULTAT KOPPLAT TILL TIDIGARE FORSKNING	83
6.3	STUDIENS KUNSKAPSBIDRAG	86
6.4	VIDARE FORSKNING	86
6.5	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	87
7.	REFERENSLISTA	90
	BILAGOR	104
	BILAGA 1 - MISSIVBREV	104
	BILAGA 2 - FRÅGEINDEX	105
	BILAGA 3 - UTDRAG UR ENKÄT	108
	BILAGA 4 - REKRYTERINGSBREV RESPONDENTER FACEBOOK	110
	BILAGA 5 - TAXONOMI ÖVER INSAMLADE STÖD	111
	BILAGA 6 - BESKRIVNING AV DE VANLIGASTE STÖDEN I AKTUELL STUDIE	114

FIGURFÖRTECKNING

118

FIGUR 1 - BARNAVÅRDSTRATTEN	16
FIGUR 2 - DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET	19
FIGUR 3 - FAMILJEHEMSVÅRDENS KOMPLEXITET	25
FIGUR 4 - VEDUNGS MATRYOSKA-DOCKOR	28
FIGUR 5 - LUNDQUIST STYRNINGSRELATIONER	30

1. INLEDNING

I följande avsnitt beskrivs via en introduktion den komplexitet den svenska barnavården utgör. Problemformuleringen lyfter insatser som grundbultar i det sociala arbetets praktik och ett kortare avsnitt om kunskapsläget kring interventionsforskning. Därefter följer syfte och frågeställningar för att avsluta kapitlet med uppsatsens disposition samt terminologin för uppsatsen.

1.1 INTRODUKTION

Samhället är inte alltid en bra förälder, och många barn och unga far illa inom vården. Socialsekreterare i kommunerna dignar under arbetsbördan och personalomsättningen är stor. Familjehem och platser på statliga ungdomshem saknas. Det finns en brist på stöd till både familjehem och till socialsekreterare (Levin 2023).

Socialtjänsten är utförare av socialt arbete och i denna studie står den kanske mest utmanande av alla enheter i fokus, nämligen den för barn och unga. Tham (2008) och Östberg (2010) beskriver hur socialarbetare inom den sociala barnavården arbetar under den mest extrema formen av myndighetsutövning. Arbetsförhållanden med hög ärendebelastning, stor personalomsättning och tidsbrist är ett dagligt inslag för denna yrkeskår. Socialarbetarna måste ta ställning till svåra mänskliga situationer utan ett givet svar och olika behov hos klienterna behöver balanseras mot varandra. Inom ramarna för socialtjänstens arbete ryms både uppdraget att arbeta med förebyggande serviceinsatser för att stötta familjer och att arbeta med insatser för att skydda utsatta barn. Den svenska sociala barnavården kännetecknas således till stor del av denna balansgång mellan stöd och frivillighet å ena sidan samt kontroll och tvång å andra sidan (Östberg 2017, Tengvald 2019).

Alla barn har enligt föräldrabalken rätt till "omvårdnad, trygghet och en god fostran" (6 kap. 1 § Föräldrabalken (SFS:1949:381)). Föräldrabalken reglerar ursprungsföräldrarnas skyldigheter gentemot sina barn, och det är föräldern som i första hand ansvarar för barnets personliga förhållanden och för att barnets behov blir tillgodosedda (6 kap. 2 § FB). Socialtjänstens

uppdrag är att utreda anmälningar, ansökningar eller information som inkommer utifrån annan kännedom. År 2021 inkom 422 000 orosanmälningar i Sverige (Socialstyrelsen 2022b). Utredningspraktiken inom social barnavård handlar om att utreda och bedöma *barns behov och föräldrars förmåga*. När en utredning visar att ett barn är i behov av stöd ska socialtjänsten i första hand aktivt arbeta för att stödja och hjälpa barnet samt dess föräldrar med exempelvis öppenvårdsinsatser och behovsprövat personligt stöd. Om dessa stöd är otillräckliga kan barnet behöva placeras utanför det egna hemmet då det är samhällets uppgift att förhindra att barn far illa eller om det finns en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. Enligt 3 kap. 5 § SoL ska socialtjänstens insatser i första hand vara av frivillig karaktär och ske i samråd med den enskilde (2001:453). I vissa fall blir LVU, lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) relevant.

När ett barn placeras utanför det egna hemmet skiljs barnet från sina ursprungsföräldrar för att bo på annan, eller samma, ort. Den vanligaste formen av dygnsvård är familjehemsvård. Med familjehem avses "(...) ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran" (3 kap. §2 SoFs 2001:937). År 2022 fick 26 500 barn och unga någon gång under året en heldygnsinsats och 19 200 barn och unga var placerade i familjehem. Majoriteten av de heldygnsinsatser som gavs till barn och unga under 2022 utgjordes av frivilliga insatser (Socialstyrelsen 2023a). Det ligger på socialnämndens ansvar i varje kommun att se till att ett omhändertaget barn tas emot och får god vård i ett familjehem, HVB eller stödboende. Socialnämnden ska också säkerställa en god fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden för det samhällsplacerade barnet. När socialnämnden följer vården ska den särskilt uppmärksamma barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående (ibid).

1.2 PROBLEMFÖRMULERING

När ett barn placeras i samhällsvård, ska, enligt Socialstyrelsen, socialtjänsten använda sig av *det tredelade föräldraskapet*. Förhållningssättets syfte är att samverka mellan familjehem, ursprungsföräldrar och socialtjänsten ska fungera så optimalt som möjligt, för det placerade barnets bästa. Barn placerade i samhällsvård är en särskilt utsatt grupp med förhöjd risk för suicid, fysisk och psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet. Utan tvekan en grupp som har behov av stöd, men barn som placeras i familjehem får sällan ytterligare stöd beviljat av socialtjänsten då de redan anses ha fått samhällets "tyngsta insats" genom sin

samhällsplacering (Hammersjö & Melke 2023). Författarna ställer sig i rapporten frågan om ett familjehem, även om det är ett kompetent familjehem, räcker för att tillgodose det placerade barnets alla behov. Wissö et al (2022) beskriver i sin studie att deras undersökning verifierar befintliga studier som indikerar att stöd till ursprungsföräldrar i en placeringssituation är vag, ostrukturerad i sin praktik och eftersatt trots att implikationer kring nyttan av ett aktivt och framåtsyftande stöd till ursprungsföräldrar gör skillnad för alla parter kring ett samhällsplacerat barn.

Socionomutbildningen lär oss om insatser och dess funktion som grundbultar i det sociala arbetets praktik då en stor del av det sociala arbetet är att tillhandahålla stöd i olika former. Idéer om ett kollektivt ansvar, statlig kontroll och olika typer av sociala stöd slog rot under 1900-talets industrialisering och genom att på olika sätt ingripa ansågs en *stabil och social ordning* kunna garanteras (Meeuwisse et al. 2016). Enligt Richmond, en central förgrundsgestalt för det moderna västerländska sociala arbete, skulle socialt arbete utföras på ”vetenskapliga grunder, effektivt och förebyggande” (Franklin 1986: 508). Richmond var präglad av tydliga metoder, rutiner och riktlinjer och hennes arbete bestod delvis av att det sociala arbetet skulle professionaliseras då hennes övertygelse var stark om att det var rätt sätt att ta sig an en social problematik (Richmond 1917/1965:36f). Richmond använde sig av systematiska verktyg för att kunna kartlägga klienten för att kunna sätta rätt ”sociala diagnos” och sedermera använda sig av rätt individuella stöd för klienten (ibid. s. 44).

I arbetet med denna masteruppsats har en förståelse och lika mycket en förvåning gällande det sociala arbetets nomenklatur kring familjehemsvården i Sverige framträtt. Socialnämnden tillhandahåller *insatser* enligt lagtext men vad tillhandahåller socialtjänsten och dess socialarbetare? Svaret är att *interventioner* ofta används för att beskriva de metoder och verktyg som ges invånare i en kommun lika ofta som *insats* används.

Den vaga nomenklaturen skapar en potentiell osäkerhet hos de professionella enligt Socialstyrelsen, där kunskapsmyndigheten beskriver att det är av betydande vikt att det finns en enhetlig terminologi inom ett arbetsfält för att tillförsäkra att man delar förståelse för ”klientens bästa och säkerhet” (Socialstyrelsen 2000).

Socialstyrelsen ansvarar för att samordna, publicera och förvalta nationellt överenskomna begrepp och termer som bör användas inom vård och omsorg. Terminologiarbetet ska medverka till säkerheten för individen som får vård och omsorg. [. . .] Målet är en enhetlig och entydig terminologi som går som en röd tråd genom det praktiska vård- och

omsorgsarbetet, forskning och utveckling, och arbetet med statistik, planering och uppföljning av vårdens och omsorgens verksamheter. (Socialstyrelsen 2019b).

Socialtjänsten är en primärkommunal verksamhet vilket betyder att samma lagstiftning i princip ska tillämpas oberoende av en kommuns invånarantal. Variationen i svenska kommuners utbud och resurser i fråga om stöd till parterna vid en samhällsplacering är till uppsatsförfattarens vetskap relativt okända. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) genomförde år 2017 en kartläggning och utvärdering av socialtjänstens insatser inom bland annat området barn och unga. En slutsats var att det saknas ”resultat om barn och familjehemsföräldrar upplever socialtjänstens insatser som acceptabla eller inte” (SBU 2017). Sveriges kommuner och regioner har utfört en kartläggning av socialtjänstens insatser, som den första kartläggningen i sitt slag. I efterföljande rapport (SKR 2022) visar resultatet en unik helhetsbild av socialtjänstens utbud av insatser inom äldreomsorg, social barn- och ungdomsvård, funktionshinderområdet, missbruks- och beroendevård, socialpsykiatri samt våld i nära relationer. Aktuell studie lägger explicit fokus på social barn- och ungdomsvård och dess tillhörande stöd inom barna- och familjehemsvården.

Av 3 kap. 3 § SoL framgår att insatser inom socialtjänsten “skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”. Arbetsmiljön för socialarbetare i den svenska barnvården beskrivs ofta som präglad av en hög arbetsbelastning, höga nivåer av stress hos den yrkesverksamma och med bristande resurser (Arbetsmiljöverket 2018). Bristande resurser i kombination med en hög arbetsbelastning lyfts som en möjlig förklaring till den höga personalomsättningen i Astvik och Melins artikel *Överlevnadsstrategier i socialt arbete* (2014).

Grundidén bakom en evidensbaserad praktik är att skapa ett kunskapsunderlag som ökar chanserna till verkamma åtgärder och minskar riskerna för skada utifrån klientens perspektiv. Tengvald (2019) beskriver att “varken forskning inom socialt arbete, grundutbildningen av socionomer eller de yrkesverksamma och deras chefer i socialtjänsten tycks vara förberedda för en förändring i denna riktning”, vilket även styrks av den senaste rapporten av Socialstyrelsens undersökning som besvaras av enhetschefers gällande utvecklingen kring användning av evidensbaserade insatser och standardiserade bedömningsmetoder på deras arbetsplatser. Cheferna får bland annat skatta hur stor förståelse deras medarbetarnas har kring en evidensbaserad praktik och deras förmåga att exempelvis

söka efter vetenskaplig kunskap om insatsers effekter för att sedan värdera den informationen (Socialstyrelsen 2023b).

Lennart Lundquist (1992) beskriver att egenskaper hos den yrkesverksamma socialarbetaren påverkar resultatet av hur en styrning lyckas i en organisation. På så sätt innehar socialarbetare en påverkansfaktor i hur arbetet med stöd till placerade barn, deras familjehemsföräldrar och deras ursprungsföräldrar ser ut i en viss kommun. Den huvudsakliga tolkningsramen utgörs i aktuell studie av Lundquists begreppsapparat *förstå - kan - vill*, där begreppen tar avstamp i socialarbetares förmåga att förstå, kunna och vilja följa styrningar från högre befattade chefer eller organ gällande beslut.

Uppsatsförfattaren har i sin grundliga litteraturgenomgång på området inte funnit någon forskning som explicit studerat vilka stöd som ges parterna i det tredelade föräldraskapet då ett barn är placerat i samhällsvård, i en svensk kontext. Aktuell studie ämnar därför undersöka precis det genom en kvantitativ ansats.

1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att undersöka det stöd som ges barn, ursprungsföräldrar och familjehemsföräldrar under tiden för ett barns placering i samhällsvård, i Sverige.

Syftet kommer att besvaras utifrån följande frågeställningar:

- i. Vilka systematiserade stöd erbjuder socialnämnderna i svenska kommuner till placerade barn, deras familjehemsföräldrar samt ursprungsföräldrar?
- ii. Hur ser fördelningen av systematiserade stöd ut mellan placerade barn, deras familjehemsföräldrar samt ursprungsföräldrar?
- iii. Hur utbrett är det med rutiner kring stöd till placerade barn, familjehemsföräldrar samt ursprungsföräldrar i svenska kommuner idag?

1.4 DISPOSITION

Denna studie består av sex kapitel. Introduktionen lyfter problemområden inom valt ämnesområde, därefter utgångsläget för studien, syfte samt frågeställningar. Avsnittet avslutas med terminologin för aktuell studie. Det andra avsnittet beskriver ramverket för aktuell studie samt en kartläggning av tidigare forskning där studien bland annat belyser

målen med en samhällsplacering. Det tredje kapitlet presenterar den teoretiska referensramen i syfte att kunna tolka studiens empiri utifrån människobehandlande organisationer och implementeringsteori med tillhörande begrepp. Det fjärde kapitlet behandlar studiens metodologiska utgångspunkter, studiens tillvägagångssätt, en metoddiskussion som bland annat lyfter studiens limiteringar samt de etiska överväganden som gjorts. I det femte avsnittet presenteras studiens resultat uppdelat i fem underkategorier därefter kopplas resultatet till aktuell tolkningsram. Därefter summeras och analyseras studiens resultat i relation till vald tolkningsram. I det sista, sjätte kapitlet, förs en diskussion kopplat till tidigare forskning för att sedan avsluta med studiens kunskapsbidrag och förslag till fortsatt forskning på området och uppsatsförfattarens avslutande reflektioner om den svenska barnavården.

1.5 TERMINOLOGI

När denna studie använder begreppet *parterna i det tredelade föräldraskapet* syftar jag genomgående på det placerade barnet, dess familjehemsföräldrar samt dess ursprungsföräldrar. *Ursprungsföräldrar*, avser de föräldrar som är eller inte är vårdnadshavare och har sina barn placerade i samhällsvård. Jag använder konsekvent och väl övervägt “ursprungsförälder” även då mina referenser i denna uppsats använder “biologiska föräldrar” eller liknande som begrepp. Detta då det enligt undertecknad är mer inkluderande som begrepp vid exempelvis tillfällen där ett barn är adopterat och placeras i samhällsvård. Begreppet *barn*, avser i denna studie barn och unga mellan 0–18 år placerade i samhällsvård. *Barnsekreterare* används för att beskriva den yrkesroll som är en särskilt utsedd socialsekreterare åt ett samhällsplacerat barn. Yrkesrollen kan i andra sammanhang benämnas barnhandläggare, barnföljare eller barnsocioonom i en svensk kontext.

Familjehemsvård kännetecknas i aktuell studie av det arbete som utförs då ett barn placerats i samhällsvård. *Barnavård* betecknar i denna text det arbete som utförs på barn- och unga enheter eller individ- och familjeförvaltningar runt om i Sverige och innehåller förutom arbetet som görs inom familjehemsvården även den eller de enheter som gör barnavårdsutredningar. *Socialarbetare, yrkesverksam socialarbetare samt tjänsteman* används för att beskriva en rad olika yrkestitlar inom svensk barnavård, som: utredande socialsekreterare, barnsekreterare, familjehemssekreterare, sektionschef och enhetschef. I uppsatsen nyttjas begreppen frekvent och synonymt. Jag använder mig av *socialtjänst* för att

beskriva det arbete som utförs på uppdrag av socialnämnden även vid tillfällen då "socialnämnd" eller "individ- och familjenämnd" skulle kunnat användas. Socialtjänst används genomgående där Individ- och familjeförvaltning också kunnat användas då begreppet "socialtjänst" är mer vedertaget i folkmun. För att beskriva mottagarna av socialtjänstens stöd används olika begrepp för att underlätta läsupplevelsen; *klient*, *samhällsmedborgare* och *brukare* exempelvis.

Det har visat sig vara komplext att skilja på *insats* och *intervention* i en svensk kontext. I nationell och internationell litteratur används begreppen på ett sätt som av uppsatsförfattaren upplevs motstridigt och ett flertal synonymer existerar för "insats" och "intervention". Att bringa en absolut klarhet bland begreppsanvändningen ligger bortom denna studies syfte. Intervention och insats används *inte* synonymt utan särskiljs via definitionerna som redovisas i metodavsnittet 4.4.4. Begreppet *stöd* används i aktuell studie som ett samlingsnamn för insatser, interventioner, metoder, verktyg samt bedömningsinstrument för yrkesverksamma.

Taxonomi används utifrån definitionerna: Taxonomi (av grekiska: taxis, 'ordning' och nomi, 'bruk', 'regel') är vetenskapen om indelning eller klassificering [...] i taxa, samt Taxonomy: the study of scientific classification. Aktuell studie bidrar med en taxonomi utifrån insamlad empiri där stöden kategoriseras utifrån om de är en insats, intervention, verktyg samt bedömningsinstrument för yrkesverksam eller övrigt stöd.

2. TIDIGARE FORSKNING OCH RAMVERK

För att rama in det sociala problem som i aktuell studie undersöks, behöver förutsättningarna för parterna i det tredelade föräldraskapet lyftas och problematiseras. Under följande avsnitt redogörs för familjehemsvården, socialtjänstlagens utformning, socialarbetare som profession och socialtjänsten som kunskapsorganisation. Därefter presenteras det tredelade föräldraskapet som förhållningssätt grundligt. Avsnittet avslutas med att redogöra för vad målet med en samhällsplacering av barn och unga är samt hur det går för samhällsplacerade barn.

2.1 EN EVIDENSBASERAD PRAKTIK

Socialstyrelsens dåvarande generaldirektör anförde i en debattartikel för 25 år sedan att "kunskapen om nyttan med socialtjänstens insatser var liten" (Wigzell 1999). Det framfördes även att "forskningen som bedrivits inom socialt arbete inte hade fokuserat på vilka insatser socialtjänsten vidtar i enskilda ärenden och dess utfall, forskningen hade i stället i en stor utsträckning genererat kunskap om socialtjänstens organisering och om klienternas levnadsförhållanden" (Hübner 2021).

Tengvald (1995) belyser i rapporten *Behov av resultatorienterad kunskapsutveckling i socialt arbete* forskningens betydelse för en resultatorienterad kunskapsutveckling i socialt arbete, och vidare förs ett resonemang om olika moment i den process som utmärker kompetens- och kunskapsutveckling; att skapa kunskap, att sprida kunskap och att använda kunskap.

Det fanns under 1990-talet ingen klinisk forskningstradition inom socialt arbete som i hälso- och sjukvården, vilket pekades ut som en brist (Hübner 2021). Forskare inom socialt arbete kritiserades för att inte bry sig om att utveckla kunskap som kunde vara tillämpbar i det sociala arbetets praktik och den framtida forskningen i socialt arbete skulle fokusera på utfallet av de interventioner och insatser man genomförde inom socialtjänsten (ibid).

Drivkrafterna bakom evidensrörelsen internationellt och i Sverige finns väl beskriven och redogjord för (Jfr Oscarsson 2009; Bergmark & Lundström 2011; Bergmark, Bergmark &

Lundström 2011; Johansson, Denvall & Vedung 2015; Björk 2016) men har bland annat bestått i en strävan efter effektivitet. Efter det att SOU (2008:18) Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren publicerats, föddes ett starkt intresse från staten att ha inflytande i kommuner och regioner samt att ta hänsyn till brukarens bästa (Hübner 2021).

Det finns i huvudsak två olika sätt att förstå en evidensbaserad praktik på, dels som en fråga om hur en insats eller intervention ska evidensbaseras, dels vad som räknas som evidens. Sackett (2000) beskriver att “det ena svaret på dessa frågor är att den professionella själv kritiskt granskar tillgängliga studier av en specifik insats och tar beslut om den utifrån sin granskning, en så kallad *critical appraisal* (ibid). Med det tillvägagångssättet är det den professionellas värdering av studier som utgör själva evidensbaseringen. Ett andra tillvägagångssätt är att den professionella använder sig av framtagna riktlinjer, som i sin tur baseras på systematiska översikter där ett flertal studier analyserat vilken insats eller intervention som har störst effekt (Bergmark & Lundström 2011). Hübner (2021) skriver att “det är den sistnämnda varianten av evidensbaserad praktik som Socialstyrelsen anslöt sig till i mitten av 1990-talet, det vill säga insatser skulle prövas med avseende på deras effekter, och systematiska översikter skulle framställas och resultera i riktlinjer för beslutsfattare och praktiker i socialt arbete”.

Staten har därmed ett avgörande inflytande över socialtjänsten via lagstiftning och sina myndigheter, framför allt via kunskapsmyndigheten Socialstyrelsen men även SKR som har ett stort inflytande i kraft av att vara en organisation för Sveriges kommuner och regioner. Med inspiration från utvecklingen på det medicinska området har Socialstyrelsen på regeringens uppdrag genomdrivit ett omfattande reformarbete i syfte att göra det sociala arbetet evidensbaserat (Jacobsson & Meeuwisse 2022). I SOU 2008:18 beskrivs det medicinska området som förebild där krav på en metodmedvetenhet och ett generellt evidensbaserat arbete som eftersträvansvärt inom socialt arbete. Kritiken mot en ansats där socialt arbete anpassas till ett ”medicinskt fack” finns från yrkesverksamma inom socialt arbete samt forskare inom området (Jfr Bergmark & Lundström 2011, 2012; Hübner 2021; Björk 2016). Professor Sven-Axel Månsson delar sin position i tidningen Socionomen:

Tanken att låta denna import från medicinen få styra den sociala forskningens val av frågeställningar och arbetsmetoder i forskningen känns inte alls tilltalande. Inte därför att jag och andra forskare skulle vara ointresserade av att producera kunskap om det sociala arbetets

värde för klienterna. Inte alls. Tvärtom. Min tveksamhet har att göra med denna modells begränsade förutsättningar att fånga komplexiteten i de processer, relationer och villkor som karaktäriserar det sociala arbetets innehåll och som därmed utgör själva kunskapsobjektet för den sociala forskningen (Månsson 2000:8f).

Jacobsson och Meeuwisse (2022) lyfter perspektivet av att forskare i den hårda konkurrensen om befintliga forskningsmedel kan behöva inrätta sig efter utlysningarna genom att ”evidensanpassa” sina forskningsidéer för att beredninggrupperna ska acceptera deras forskningsplaner, vilket författarna menar är sprunget ur en scientifiering av socialt arbete som forskningsdisciplin, utbildning och praktik (Jacobsson & Meeuwisse 2022:317). ”Scientification” benämns som begrepp och beskrivs av Weingart som; a process whereby the use of and claim to systematic and certified knowledge produced in the spirit of ‘truth-seeking’ science becomes the chief legitimating source for activity in virtually all other functional subsystems” (1997:610). Jacobsson och Meeuwisse lyfter vidare en farhåga med ”ömsesidigt förstärkande processer av scientifiering och ökad politisk styrning en reduktionistisk syn på kunskapsområdet och forskningen samt en begränsad förståelse av praktiken” (2022:318).

Ett drygt decennium har passerat sedan SOU 2008:18, men ungefär samma förbättringsområden identifieras i den senaste utredningen SOU 2020:47. Avby och Melke (2023) skriver att “det tycks som att frågan stannat på en retorisk nivå där intresset för kunskapsbaserad visserligen tycks öka, men där omsättandet till praktisk handling är blygsamt litet”. I de lagar som reglerar sjukvård och skola finns redan inskrivna krav på att verksamheten ska vara baserad på vetenskap, evidens och beprövad erfarenhet. Liknande skrivningar förväntas nu införas även i socialtjänstlagen med krav på ett förtydligande och en utveckling av socialtjänstens arbetsätt (ibid). Den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47) ställer större krav på en följsam socialtjänst. Sammantaget innebär den nya lagen en omställning av socialtjänstens organisering, arbetsätt och metoder för stöd samt en inriktning mot tidiga och förebyggande insatser. Vilket kommer kunna ges utan föregående behovsprövning och sist att verksamheterna *ska* bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

2.2 SOCIALTJÄNSTEN SOM KUNSKAPSORGANISATION

Kunskapsorganisationer utgörs av verksamheter som leder och styr kunskapsarbetare, som exempelvis professionella service- och tjänsteorganisationer (Alvesson 2004) i vilka socialtjänsten kan inrymmas. Verksamheten bygger på medarbetarnas kunskap och kompetens, där den enskilde medarbetaren ofta är sitt främsta verktyg. Det innebär vidare att mycket kunskap är tyst och kan vara förkroppsligad i individen eller inbyggd i rutiner, processer och normer (Polanyi 2013). En kunskapsorganisation är en organisation som efterfrågar och nyttjar befintlig kunskap samtidigt som den aktivt utvecklar ny kunskap. Det är vidare ”en organisation som värdesätter medarbetarnas kunskap och kompetens samt skapar förutsättningar för den professionella att vara en kunskapssökare i bemärkelsen att vara både en kunskapskonsument och en kunskapsproducent” (Avby 2018). “Genom att ge förutsättningar för ett kontinuerligt lärande kan professionell expertis utvecklas, där det handlar om den professionelles förmåga att omsätta kritiskt tänkande i praktiken och att förhålla sig nyfiken till de situationer man möter och ställa hypoteser om sina klienter, sig själv, socialtjänstsystemet och världen runt omkring” (Avby & Melke 2023).

Socialstyrelsen beskrev för 20 år sedan att den gällande lagstiftningen ställer höga anspråk på socialarbetarens kunskaper, ”särskilt på de kunskaper som erfordras för att man ska kunna bedöma resultaten av socialtjänstens insatser”. Samtidigt är detta det sociala arbetets ömma punkt, ”man är underkastad en målrationalitet men kan i dag inte uppfylla de anspråk som ställs. Socialarbetare och det sociala arbetet är omgärdade av ett tillstånd av kunskapsbrist, vilket är negativt för yrkesutövningen” (Socialstyrelsen 2004:21). På samma spår och under samma tidsperiod skrev Sundell et al:

Det räcker inte att målgruppen är definierad, att utredningarna håller hög kvalitet och att beslutsfattandet är rationellt om inte de insatser som erbjuds barnen håller hög kvalitet. Trots att den sociala barnvården arbetar med en hög ambition att hjälpa barn är den vetenskapliga kunskapen begränsad om vilka vårdformer och behandlingsmetoder som är framgångsrika. Det som kännetecknar den sociala barnvårdens arbete är i stället trovärdiga men otestade teorier, kulturella eller ideologiska föreställningar eller en klinisk tradition ”vi har alltid gjort så här” (2004).

Fyra år senare publicerades den statliga utredningen *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren* där det framgår att det långsiktiga målet är att utveckla

en evidensbaserad praktik för socialtjänsten (SOU 2008:18). För att förstärka kunskapsutvecklingen hade exempelvis SKR, RSS och Socialstyrelsen beslut om ett partnerskap mellan den regionala och nationella nivån under perioden 2010–2023. Målet för partnerskapet var att socialtjänsten ska använda *bästa tillgängliga kunskap* medvetet och systematiskt i arbetet med att ge vård, service och omsorg (Socialstyrelsen 2019a).

För att mäta utvecklingen kring användning av evidensbaserade insatser och standardiserade bedömningsmetoder genomför Socialstyrelsen var tredje år en undersökning riktad till ett slumpvist urval enhetschefer inom Individ- och familjeomsorgen i svenska kommuner. Den senaste versionen av undersökningen som omfattar 739 chefer genomfördes 2022 och i efterföljande rapport framgår det att chefer anger *Barns behov i centrum* [BBiC] som en ”standardiserad bedömningsmetod” de använder i sin verksamhet, där Socialstyrelsen i rapporten tillbakavisar chefernas enkätsvar genom att beskriva att ”BBiC inte kan kategoriseras som en bedömningsmetod utan som ett arbetssätt” (Socialstyrelsen 2023b). I rapporten lyfts att endast 12 procent av cheferna uppgav att personalen hade ”tillräcklig kunskap för att söka efter vetenskaplig kunskap om insatsers effekter” och 8 procent uppgav att personalen kunde värdera den vetenskapliga kunskapen. Slutligen bedömde endast en tredjedel av cheferna att deras personal kunde använda standardiserade bedömningsmetoder och har tillräckliga kunskaper om hur man gör systematiska uppföljningar av en beviljad insats (ibid).

I SOU 2018:32 beskrivs att;

[...] mycket kvarstår att göra för att skapa rimliga förutsättningar för en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst. En förutsättning för att kunna styra med kunskap är satsningar på forskning, uppföljning och utvärdering, systematisering av befintlig kunskap samt statistikproduktion, vilket i sin tur förutsätter både långsiktighet och resurser i form av personal, ekonomi, strukturer, stödsystem och kompetens (sid 249f).

I SOU 2017:38 rekommenderas att ”kvalitet bör värderas från de mål som anges i lagstiftningen och andra nationella, regionala och lokala mål”, vilket innebär att socialtjänsten systematiskt och kontinuerligt måste följa upp och utvärdera verksamheten för att ta reda på om kvaliteten är god. Ytterst är det socialnämndens ansvar att efterfråga detta där mätningar kan vara ett sätt att fånga den komplexa och tysta kunskapen som många verksamheter inom socialtjänsten karaktäriseras av. Ett arbete med uppföljning och utvärdering är nödvändigt för att leva upp till socialtjänstlagen 3 kap. 3 § som säger att krav

om att verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras (Avby & Melke 2023).

Det behöver vara tydligt var den kunskapssökande socialarbetaren ska eftersöka kunskap, men också hur den professionella yrkesarbetaren själv kan bidra till att utveckla användbar och validerad kunskap för och i arbetet.

2.3 SOCIALARBETARE SOM PROFESSION

Socionomyrket kan mycket förenklat delas in i två olika yrkesroller: rollen som socialsekreterare med ansvar för myndighetsutövning och rollen som kurator/-behandlare. I SOU 1995:58 beskrivs att dessa två yrkesroller uppvisar stora grundläggande olikheter och att rollen som socialsekreterare har en betydligt mer komplicerad struktur än den behandlande yrkesrollen. Vidare går att läsa att "rollen som expert i sociala och psykosociala frågor är inte den enda och centrala, socialsekreterarens arbete styrs av juridik och politik men innehåller också en etisk konflikt som berör frågan om det sociala arbetets är och skall vara renodlat stödjande eller också ha inslag av tvång och kontroll. [...] Ekonomiska realiteter begränsar dessutom socialsekreterarens möjligheter att fullt ut förverkliga socialtjänstlagens intentioner. Att arbetet är konfliktfyllt värdeladdat och ständigt bevakat av massmedia bidrar till att rollen som socialsekreterare av många betraktas som en mycket komplicerad yrkesroll" (SOU 1995:58 s. 48–49).

Socialarbetaren är enligt Avby och Melke (2023) en central aktör i omställningen till en kunskapsorganisation då kunskapsorganisationen till mångt och mycket synliggörs i "görandet", det vill säga i mötet mellan socialarbetaren och brukaren. Författarna menar vidare att det är i görandet som kunskap omsätts och beprövad erfarenhet kan byggas upp av att professionen prövar, dokumenterar och utvärderar nya idéer och arbetssätt i en systematisk process i vardagen. Vårt vardagliga görande förblir ofta oreflekterade handlingar och många praktiker har svårt att sätta ord på den kunskap de använder i arbetet (Avby et al. 2017). Socialarbetaren framställs därutöver ofta som en expert på andra människors problem och förväntas kunna motivera och ge brukare hjälp till självhjälp. Men vem är experten på klienters sociala problem? I och kring den frågeställningen har intresset för brukardelaktighet inom socialt arbete ökat markant och värdet av att ta del av brukares kunskap och erfarenheter för att utveckla och förbättra människobehandlande organisationer har ökat (Karlsson & Börjeson 2019). "Brukardelaktighet behövs också för att bidra till en mer

heterogen kunskapsbas i strävan mot en kunskapsorganisation. Utan involvering av dem verksamheten är till för blir det vare sig insiktsfulla eller hållbara utvecklingsidéer” (Avby & Melke 2023).

I SOU 1995:58 presenterar slutsatser när det gäller kraven på kompetensen för en socialsekreterare, vilket innefattar kunskap och färdigheter i handläggning ärenden och juridisk metod, beteendevetenskaplig kunskap om barns utveckling, föräldrarnas omsorgsförmåga och om samspelet mellan barn och föräldrar. En förmåga att strukturera och driva utredningsarbetet framåt och färdigheter i observations- och samtalsmetodik i förhållande till både barn och vuxna. Samtidigt ska den yrkesverksamma ha ”tillräcklig personlig trygghet och terapeutisk förmåga för att kunna hantera aggressiva, ängsliga och depressiva reaktioner” och slutligen en tillräckligt analytisk förmåga för att kunna värdera vad som exempelvis har framkommit i utredningsarbetet för att pröva detta mot kriterierna i barnavårdslagen (ibid s. 57). Som svar på att förbereda framtida yrkesverksamma socialarbetare för en hög grad av svåra och komplexa arbetsuppgifter har det behövts utveckla och konstruera en socionomutbildning som möter dessa behov där frågor som hur man hanterar frågan kring en utbildning som lyfter vikten av vetenskapligt grundad teoretisk och analytisk förmåga i relation till praktisk handlingsförmåga och praktiska färdigheter menar Nygren (2021).

Kunskapsstödet för socialarbetarnas skilda yrkesroller är med det sagt ojämnt fördelat, kunskapsunderlaget för socionomer med myndighetsutövning återfinns i lagstiftningen, föreskrifter, domstolsbeslut, samt handböcker från Socialstyrelsen. Medan kunskapsunderlaget för den behandlande delen av yrkesrollen, för att exempelvis kunna ta beslut om lämpliga insatser för klienter, hittills begränsad avseende tillgången till sådana kunskapsunderlag [för socialtjänstens del] (Tengvald 2019). Vidare på spåret om kunskap och kunskapsanvändning menar Avby (2018) att det tenderar att vara en komplex process som kräver att socialarbetaren i första hand är medveten om att kunskapen existerar, därefter har tillfälle och är motiverad att använda den. Men att kunskapsutveckling å andra sidan kräver kunskap om vad för kunskap som ska utvecklas, hur det kan ske, tid och ledningens stöd och styrning (ibid). Avby och Melke (2023) menar att ”det komplexa och kontinuerliga flödet av stimuli uppmuntrar till att utveckla förmågan att snabbt klassificera information för att rationalisera processer samt minska risken för stress och utbrändhet [för socialarbetaren]”.

Socialtjänstlagen ställer upp de yttre ramarna att hålla sig inom som yrkesverksam socialarbetare, men reglerar inte i detalj hur arbetet ska bedrivas. Lundgren et al. (2018) beskriver att socialtjänstlagen är en ramlag som karaktäriseras av att den inte inriktar sig mot en individ, utan snarare mot den som ska utföra en verksamhet. Detaljregleringar överlämnas åt andra, som exempelvis kommuner, där de utifrån ramlagen utformar mer precisa regler på områden som handläggningsregler och ansvarsområden. Lagen är utformad med en flexibilitet och ett stort handlingsutrymme för att den enskilde socialarbetaren ska kunna fatta individanpassade beslut åt medborgarna i sin kommun. Eriksson och Karlsson (2022) menar att lagens mål och värderingar ska utgöra grunden för det dagliga sociala arbetet där en mängd beslut fattas varje år om insatser inom ramen för socialtjänstens verksamheter. Antalet beslut uppgick till cirka 950 000 beslut år 2019 (Socialstyrelsen 2020b).

Enligt 3 a § SoL ska "socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga". Vidare ska Socialnämnden "använda handläggare som har avlagt svensk socionomexamen [...] för utförande av sådana uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga som innefattar: bedömning av om utredning ska inledas, utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, eller uppföljning av beslutade insatser". Socialnämnden ansvarar för att "handläggare som självständigt utför arbetsuppgifter som avses i andra stycket har tillräcklig erfarenhet för uppgiften" (Lag 2016:147).

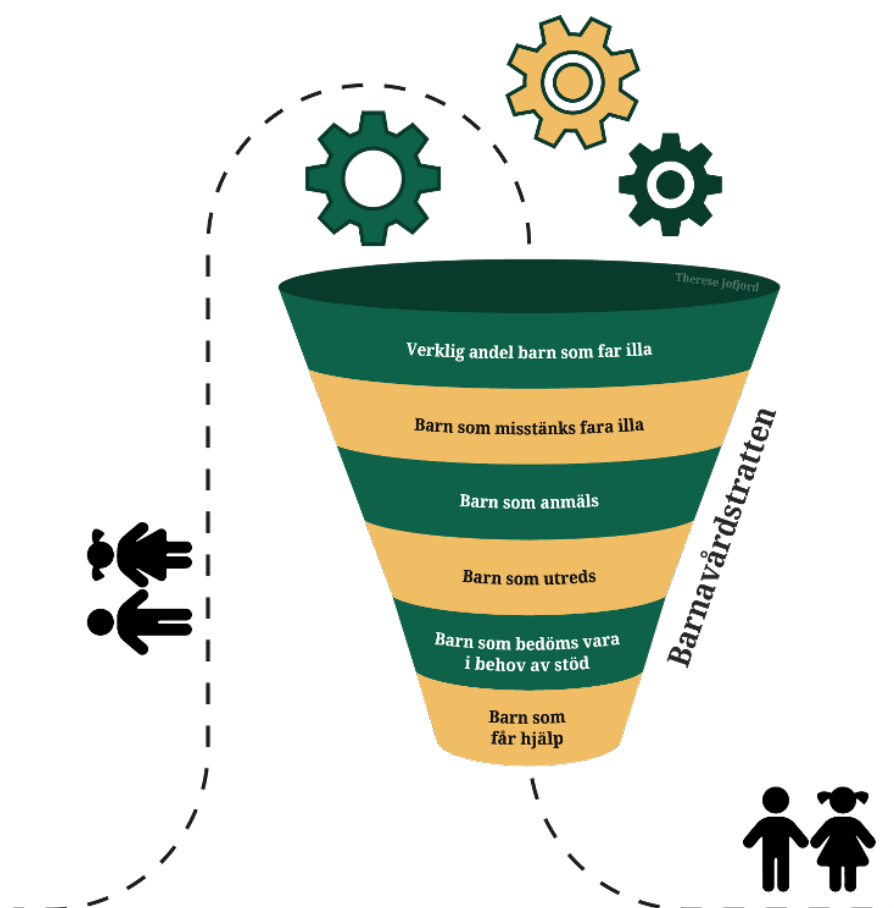
Sedan år 2013 har barn och unga i en placeringssituation en av socialnämnden egen utsedd socialsekreterare för att försäkra sig om att barnets röst blir hörd. En liknande socialsekreterare finns inte för ursprungsföräldrar i dagsläget. Barnets socialsekreterare, ofta kallad barnsekreterare, ansvarar för kontakten med det samhällsplacerade barnet och ska regelbundet besöka barnet "i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål", enligt 6 kap. 7 c § SoL. Barnets socialsekreterare ska handla i barnets intresse och vara uppmärksam på barnets behov av kompletterande insatser till sin samhällsplacering. Om barnet har behov av "andra insatser" ingår det alltså i barnsekreterarens arbetsuppgifter att se till att barnet får tillgång till dem samt att följa upp dessa. Det är viktigt med kontakt och insyn för att säkerställa att barnet får en god vård och för att regelbundet kunna följa upp vårdplan och genomförandeplan, som ligger till grund för vården som bedrivs. "En god och förtroendefull kontakt med barnet är en förutsättning för att

upptäcka eventuella missförhållanden” menar Socialstyrelsen (2020a) samt Hammersjö och Melke (2023).

Slutligen och kopplat till socialarbetare som profession är det enligt uppsatsförfattaren av vikt att lyfta det beteende som råder inom professionen då det för socionomer är vanligare att byta till andra verksamhetsfält inom det sociala arbetet än att fördjupa sig inom det fält där man som yrkesverksam etablerat sig. Ett beteende som Kullberg (2011) menar medför risker att professionen försvagas genom att kunskapsbasen blir alltför bred.

2.4 FAMILJEHEMSVÅRD

”Barnavårdstratten”, är ett begrepp som syftar på den etappvisa process där utgallring sker genom socialtjänstens bedömningar om vilka barn och familjer som ska utredas för eventuella skydds- och stödåtgärder.

Figur 1. Uppsatsförfattarens version av ”barnavårdstratten”.

Denna studie fokuserar enligt figuren ovan på gruppen “barn som får hjälp”, i aktuell kontext är det bland annat en samhällsplacering som är aktuellt för barnen vars socialarbetare utgör aktuell studies respondenter.

Ett barn kan tas emot för vård och fostran i ett familjehem först när ett medgivande från socialnämnden finns och som grund för medgivandet ska socialtjänsten utreda de förhållanden och förutsättningar som finns för vård i ett familjehem enligt SoL 6 kap. § 6. Syftet med att utreda familjehemmet är att klargöra dess resurser delvis. Krav som ställs på det blivande familjehemmet är att det ska finnas tid, fysiskt- och känslomässigt utrymme för ett barn, en stabil familjerelation, fungerande nätverk och ”en ordnad ekonomi och övrig livsföring”. Det ses som positivt om familjehemmet bor i närheten av barnets ursprungsföräldrar- och nätverk samt har en dokumenterad önskan samt förmåga att samverka med barnets nätverk och socialtjänstens medarbetare.

Familjehemsvård bedrivs inte yrkesmässigt utan familjehemsföräldrar är lekmän som utför den dagliga vården på uppdrag av socialnämnden. Nämnden har en skyldighet att ge familjehem den utbildning och det stöd som behövs, det stödet ges ofta via handledning av en familjehemssekreterare samt utbildningar i kommunen. I SOU 2015:71 beskrivs att “en god familjehemsvård förutsätter att de sociala myndigheterna ansvarar för att tillhandahålla utbildning, handledning och långsiktigt stabila förutsättningar så att de vuxna som ska träda in i de biologiska föräldrarnas ställe och ta emot ett barn i sin familj kan göra det på ett bra sätt”. Med det sagt så finns det ingen lagstiftad skyldighet för familjehemsföräldrar att delta i anordnade utbildningar från socialnämnden (SOU 2014:3).

När ett barn placeras i familje- och jourhem har socialnämnden det yttersta ansvaret för barnet (Socialstyrelsen 2017, 2020a). Barn som placeras i familjehem ska, tillförsäkras en god vård, fostran, utbildning och hälso- och sjukvård enligt 6 kap. 1§ 7§ SoL. Socialnämnden ska noga följa vården av de barn som är placerade. Socialtjänstens medarbetare, barnsekreteraren, gör var sjätte månad ett övervägande om vården ska fortgå där ett av syftena med att följa vården är att socialnämnden regelbundet ska kunna överväga om vården fortfarande är nödvändig för barnets bästa och hur vården framöver ska inriktas och utformas. I övervägandet, som ska vara framåtsyftande, kan det även ingå att ta ställning till frågan om det är möjligt att inom en rimlig framtid återförenera barnet med ursprungsföräldrarna i enlighet med återföreningsprincipen (Socialstyrelsen 2020a).

Föräldrar vars barn är placerade i samhällsvård har rätt till ”råd, stöd och annan hjälp” enligt SoL 6 kap. § 7. I forskningsrapporten *Förälder på avstånd* (Melke 2022) lyfter författaren att det saknas fördjupad kunskap om ”hur föräldrar uppfattar insatserna som ges dem i en placeringssituation”. Detta, menar författaren, ”trots att forskning visar att föräldrar – oavsett hur de lyckas med sitt föräldraskap – är viktiga för sina barn och trots att de allra flesta barn förväntas återvända till sina föräldrar efter en placering enligt återföreningsprincipen eller efter sin 18 års dag då ungdomen själv kan ta beslutet”. Melke lyfter perspektivet av att ”en förutsättning för att en återförening ska fungera torde vara att föräldern under tiden för barnets samhällsplacering fått sådant stöd att den står bättre rustad i sin föräldraroll” (ibid).

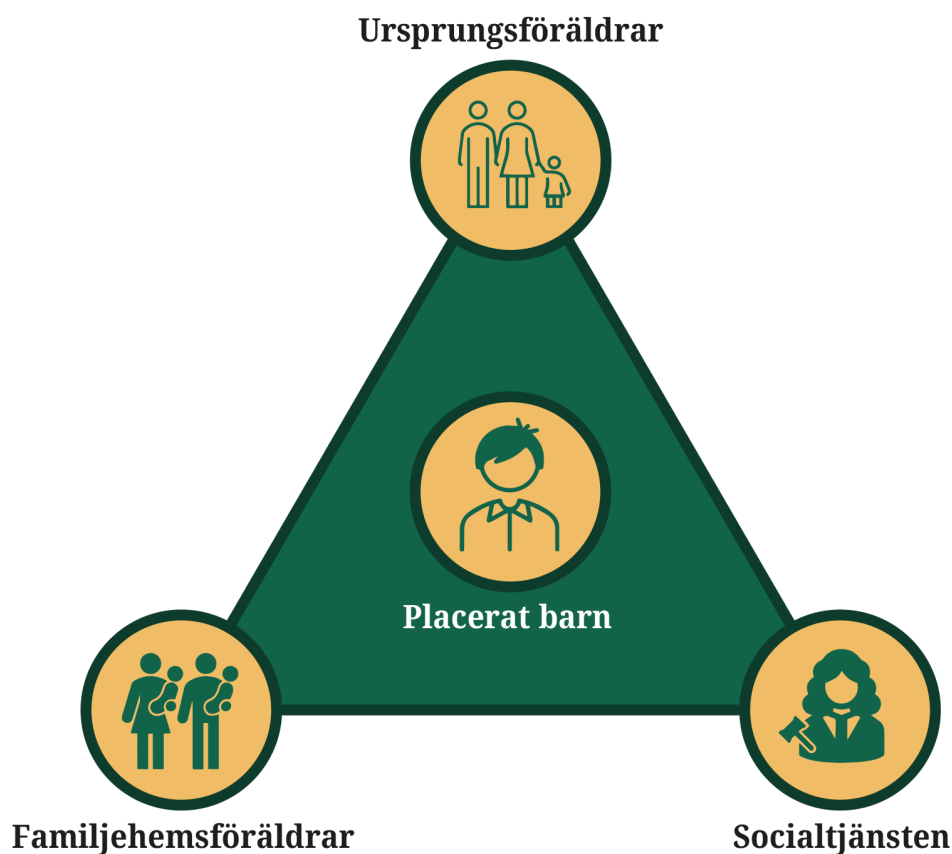
För barn kan uppbrottet från den egna familjen och familjehemsplaceringen ske mer eller mindre akut där både barn och ursprungsföräldrar ofta hamnar i en krissituation. Barnet kan reagera med sorg över vad det måste lämna och samtidigt med lättnad över att det sker en förändring i en ohållbar situation. De kan också känna en stor oro för hur ursprungsföräldern nu ska klara sig på egen hand eftersom många av dessa barn har tagit ett stort ansvar för både sig själva och för sin förälder (Andersson 2008). Många barn som är placerade i familjehem har ett reducerat nätverk, som en följd av att kontakten inte upprätthålls under tiden då barnet vistas i sin samhällsplacering eller på grund av ursprungsföräldrars bortgång. Bland barn som är stadigvarande placerade i familjehem har fler än en av fyra barn förlorat minst en förälder innan sin artonårsdag, en siffra som är betydligt högre än för barn som inte är aktuella inom den sociala barnavården. Dödsorsakerna hos ursprungsföräldrarna är ofta missbruksrelaterade, suicid eller en följd av våld (Mattsson & Vinnerljung 2016). Att föräldrarna uppmuntras att vara delaktiga och får stöd av socialtjänsten kan ha stor betydelse för att de ska finnas kvar i barnens liv efter en placering i samhällsvård. Det kan också hjälpa till att avlasta de barn som oroar sig för sina föräldrars situation enligt SOU 2015:71.

Socialnämnden utför, via yrkesverksamma socialarbetare, sin ”föräldraroll” som innefattar kontroll, skydd och översyn. Hur socialarbetaren klarar av den ”föräldrarollen” kan man problematisera då studier visar att tidsbrist, avsaknad av resurser och den komplexa problembild som återfinns i barnavårdsärenden gör att socialarbetare inte har möjlighet att exempelvis engagera sig i den utsträckning som är nödvändigt i olika bedömningsprocesser för barnet (Lindquist 2012; Munro 2011; Otto et al. 2009). Ur en internationell och nordisk kontext problematiseras det delade föräldraansvaret som staten ålägger sig vid en samhällsplacering av ett barn bland annat i studien *Can the Corporate State Parent* där

författarna efterlyser forskning som kan producera relevant information och ge riktlinjer för att förbättra statens ”föräldraskap”. I studien beskrivs att staten inte kan utföra den dagliga vården, trots sitt övergripande ansvar, utan att ansvaret i stället blir till just en kontrollfunktion över att vården bedrivs på det sätt som överenskommelsen ser ut med vald utförare av vården (Bullock et al. 2006).

Professor Jorunn Vindegg vid Oslo universitet ställer sig frågan i en artikel om politikerna i Norge har förståelse för den komplexitet som är inbäddad i barnavårdens utförande. Hon utvecklar sitt resonemang med att påtala att barnen riskerar en ”offentlig försummelse”, utöver ursprungsföräldrarnas, om yrkesverksamma inom barnavården inte får de resurser de behöver för att kunna utföra sitt arbete (Vindegg 2012).

2.5 DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET

Figur 2. Uppsatsförfattarens illustration av det tredelade föräldraskapet.

Intentionen med det tredelade föräldraskapet är bland annat att ha möjlighet att ge barn tillgång till ett familjehem och samtidigt bibehålla relationen till sina ursprungsföräldrar, i enlighet med 6 kap. 1 § SoL som betonar vikten av att ett barns familjehemsplacering

inkluderar kontakt med viktiga personer i barnets nätverk. Ursprungsföräldrar ska ha tillgång till att kunna vara närvarande utefter sin föräldraförmåga och i samspel med övriga parter i det tredelade föräldraskapet. Socialtjänstens roll i treenigheten är att främja samverkan på ett gynnsamt sätt för det placerade barnets bästa (Socialstyrelsen 2020a, Skoog et al 2015; Slettebø 2013; Rasmusson 2006). Vi talar, i teorin och praktiken, om tre (eller fler) ”föräldrar” som samverkar runt ett placerat barn; ursprungsföräldrar, familjehemsföräldrar och Socialtjänsten.

Socialstyrelsen (2020a) menar att det delade ansvaret ska tillgodose barnets behov av omsorg, trygghet, fostran, tillsyn och uppsikt samt poängterar att förhållningssättet inte är ett juridiskt begrepp, utan används för att illustrera hur tre parter delar ansvar och samverkar för det samhällsplacerade barnets bästa. Skoog et al (2015) beskriver att ansvarsfördelningen mellan dessa tre föräldrar upplevs som oklar och vidare att det tredelade föräldraskapet som förhållningssätt ”snarare är en teoretisk konstruktion” än något som används i det sociala arbetets praktik. Denna oklarhet i ansvarsfördelning beskrivs även via Wissö et al (2022).

Den komplexa samverkan i det tredelade föräldraskapet lyfter Höjer år 2007 i en rapport, där ursprungsföräldrar till placerade barn intervjuats. Enligt författaren råder det ett ojämnt förhållande mellan föräldrar, familjehemsföräldrar och socialtjänst, vilket skapar friktion i samverkan. Familjehemsföräldrarna har blivit utredda och befunnits godkända som föräldrar medan ursprungsföräldrarna har utretts och befunnits bristfälliga i sin föräldraförmåga. Ursprungsföräldrarnas upplevelse av underlägsenhet påverkar kontakten med familjehemmet och beror också på en medvetenhet om att deras ekonomiska och sociala resurser ofta inte är jämförbara med familjehemmets, vilket även kan påverka ursprungsföräldrarnas kontakt med barnet under sin samhällsplacering (Höjer 2007, 2009). Komplexiteten beskrivs på liknande vis via Syrstad och Slettebø (2020) där ursprungsföräldrarna beskriver en känsla av att bli maktlös inför socialtjänsten då barnet samhällsplaceras. I SOU 2015:71 slår utredningen fast att det krävs ”stora insatser och stöd för att nå den eftersträvarsvärda triadiska trygga bas där barn, familjehem och biologisk familj kan samarbeta”.

Ur ett barnperspektiv är det sedan länge påpekat att det är högst angeläget att relationen mellan socialsekreterare, familjehem och ursprungsförälder är god då detta gör stor skillnad för hur exempelvis en hemtagning av det placerade barnet kommer fortlöpa (Andersson 1988:71) I forsknings- och utvecklingsprojektet “Förälder på avstånd” som genomfördes under 2019–2021 gjorde man bland annat en kartläggning av befintligt föräldrastöd i sju

kommuner. Kartläggningen visade att nästan alla ursprungsföräldrar bedömdes behöva stöd, men att de inte får det stöd de behöver eller att det är oklart om de får det. Rapportförfattaren menar att ursprungsföräldrar riskerar att inte få det stöd, råd och hjälp som de har rätt till och inte heller bli involverade som en av tre föräldrarter i det tredelade föräldraskapet så som de ska (Melke 2022:6). I SOU 2015:71 fastställs att ursprungsföräldrar, i en placeringssituation, inte får det stöd de har rätt till av socialtjänsten och dess professionella.

Studier om hur ursprungsföräldrar uppfattar stöd i socialtjänstens regi finns från flera olika länder där en gemensam slutsats, bortom kontext, visar att ursprungsföräldrarna är i behov av stödet som finns att tillgå från socialtjänsten (Bouma et al 2020; Buckley et al 2011; Höjer 2009; Schofield et al 2011, 2012). Deras negativa upplevelser av socialtjänstens stödfunktioner och brister i stöd finns även det studerat (Se exempelvis Boutanquoi et al 2020; Bouma et al 2020).

Relationen mellan yrkesverksam och ursprungsförälder lyfts i *Understanding worker–parent engagement in child protection casework*, en kvantitativ studie vars slutsats är att den viktigaste faktorn för att åstadkomma förändring i ursprungsföräldrarnas livssituation är klienten själv och dennes känsla av delaktighet i barnets vård (Gladstone et al. 2014). Vidare visade studien att den inbyggda dubbelhet som socialarbetaren har i sin myndighetsutövande roll är svår att parera för den yrkesverksamma då den både ska skydda barnet och stötta ursprungsföräldern, vilket kan leda till att fokus läggs på att hantera riskfaktorer i ärendet och samverkan med ursprungsföräldern blir till följd lägre prioriterat. Detta trots att resultatet från studien visar att socialarbetarens allians med ursprungsföräldern leder till bättre utfall i barnavårdsärenden (ibid). Samma resultat där riskfaktorer och skydd går före ursprungsföräldrars behov av råd och stöd går att finna i andra studier (Jfr Gustavsson & Ångman 2012; Matscheck & Eklundh 2015; Bouma et al 2020; Melke 2022; Wissö et al 2022).

Huvudresultatet i studien *Factors influencing the regularity of parental visits with children in foster care* av Nesmith säger att samhällsplacerade barn och unga mår bättre och har kortare placeringar om de har regelbundna umgänge med sina ursprungsföräldrar under tiden för sin placering. Vidare resultat i studien visar att benägenheten från ursprungsföräldrarna att genomföra ett umgänge var fyra gånger så stor om de fick stöd från en socialsekreterare (2015). Ytterligare ett resultat från studien var att socialarbetare inte ansåg sig ha det primära ansvaret för att stötta ursprungsföräldrar till umgänge utan att det låg på någon annans ansvar

och att socialsekreterarna inte arbetade med strukturerade arbetssätt kring umgänge vid samhällsplaceringar (ibid).

Att vara familjehemsförälder skiljer sig från att vara ursprungsförälder enligt resultat i olika studier (Jfr Vinnerljung 1996, Höjer 2001;2004, Andersson 2001, Wilson et al 2000, Wiklund & Sallnäs 2016). Familjehemsföräldrar befinner sig i stressande situationer såsom att vårda barn med social problematik, barn med behov utöver det vanliga, diagnoser och eventuella trauman. Därtill ska de möta ursprungsföräldrar med, ibland, en egen social problematik, ta emot anklagelser från det placerade barnet och dess nätverk, uppleva svårigheter i kontakten med socialtjänstens medarbetare. Som familjehemsförälder kan man dessutom inte utan problem fatta större beslut som gäller det familjehemsplacerade barnet, då familjehemmet inte innehar vårdnaden över barnet vilket kan ge familjehemsföräldrarna en känsla av maktlöshet (Höjer 2007). Vidare kan man genom litteraturen på ämnet förstå att de familjehemsplacerade barnen är i större behov av tid och engagemang från familjehemsföräldrarna än de egna biologiska barnen, det beskrivs i exempelvis *The Trouble with Foster Care* att vara familjehem ”är att välja att ha sitt hem mer eller mindre öppet för socialarbetare, ursprungsföräldrar och övriga nätverket samt att göra det utan att veta under vilken tidsperiod” (ibid).

2.6 MÅLET MED SAMHÄLLSVÅRD FÖR BARN OCH UNGA

Utgångspunkten i en svensk kontext är att ett barn i samhällsplacering ska kunna återförenas med sina ursprungsföräldrar när målet med vården är uppnådd. Med vården som ges, exempelvis en familjehemsplacering ”ska det så långt det är möjligt skapas förutsättningar för den unge att återknyta gemenskapen med familjen under trygga förhållanden samt syfta till att förbättra villkoren för barnets att flytta hem igen” enligt propositionen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer* (Prop. 2002/03:53:84).

När ett barn placeras i samhällsvård har det föranletts av en utredning som ofta kommit fram till att ursprungsföräldern har en bristande föräldraförmåga alternativt att barnet är en fara för sig själv. Samhället träder då in och menar [i princip] att staten kan tillhandahålla ett bättre föräldraskap än det barnet härstammar från. Barn som har omhändertagits av myndigheter för omvårdnad, skydd eller behandling av sin fysiska eller psykiska hälsa har rätt till regelbunden översyn av den vård som barnet får och alla andra omständigheter som rör barnets omhändertagande enligt artikel 25 i barnkonventionen (SOU 2022:71). När ett barn placeras i

familjehem behöver alla vuxna som omger det samhällsplacerade barnet förhålla sig till barnkonventionen (Lag 2018:1197) och dess fyra grundprinciper som sammanfattningsvis beskriver alla barns lika värde och rättigheter, att barnets bästa ska beaktas, varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling och sist varje barns rätt att uttrycka sin åsikt.

Barnkonventionens artiklar 1–42 är inkorporerade i svensk lag sedan januari 2020 och har samma status som andra lagar i Sverige (Barnombudsmannen u.å).

Samhällsplacerade barn behöver samma saker som barn som bor hemma med tillägg att barnet kan behöva att deras vuxna hjälper till i hanteringen och kontakten med sitt nätverk, hjälp med sitt psykosociala mående och i vissa fall skydd (Bullock et al. 2006). Om socialtjänsten bedömer att ursprungsföräldern inte är kapabel, i denna stund, att ta sitt föräldraansvar och staten går in som ”ställföreträdande förälder” bör det föräldraansvaret tas på största allvar från minsta till största beslut som handlar om barnets välmående. Enligt uppsatsförfattarens nuvarande förståelse är målet med en samhällsplacering således att varje enskilt barn, med samma rättigheter som andra barn, ska komma ut på andra sidan av sin placering som ung vuxen och kunna bocka av de rutor som andra svenska barn ska kunna bocka av.

2.7 HUR GÅR DET FÖR SAMHÄLLSPACERADE BARN?

Den tillgängliga forskningen på området gäller barn som beforskats som unga vuxna, där de unga vuxna befunnit sig i en långvarig familjehemsvård. SBU (2017) menar i rapporten *Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn* att “så gott som ingen studie har funnit bättre utfall för barn som vuxit upp i familjehem jämfört med utsatta barn som vuxit upp i föräldrahemmet, oavsett val av utfallsmått eller metodologisk ansats i nationella och internationella studier”, vilket understöds av Vinnerljung 1996; Doyle 2007, 2008; Berzin 2008, 2010; Olsen, Egelund, Lausten 2011; Lindquist, Santavirta 2014; Warburton et al. 2014. Några studier har till och med funnit högre risk för ogynnsamma utfall bland barn i familjehemsvård (Doyle 2007, 2008; Olsen, Egelund, Lausten 2011; Warburton et al. 2014).

I svenska registerstudier på området har barn med långvariga familjehemsplaceringar ungefär samma eller sämre utfall i ung vuxen ålder, oavsett utfallsmått, som jämnåriga barn från de tre procent fattigaste barnfamiljerna i Sverige, de familjer som mottar försörjningsstöd under lång tid (Vinnerljung, Berlin & Hjern 2010). Barn som växt upp i en samhällsplacering och

med dåliga skolresultat riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden och löper högre risk för suicid. Dessa barn och unga befinner sig även i större utsträckning i kriminella sammanhang om man jämfört med barn och unga som inte varit samhällsplacerade. För den grupp av barn och unga som varit samhällsplacerade men haft en bra skolgång och utbildning föreligger det ingen sådan skillnad när man tittar på gruppen i vuxen ålder enligt Berlin, Vinnerljung och Hjern (2010). Utifrån en annan undersökning, där självskattning från samhällsplacerade barn och unga gjordes och jämfördes med en grupp barn och unga som inte varit placerade, visade resultatet att de placerade barnen hade uppfattningen om att de var sämre än sina klasskompisar. Placerade ungdomar har sammantaget en lägre resurstillgång, ett mindre handlingsutrymme och färre möjligheter inom skolan (Lagerlöf 2012).

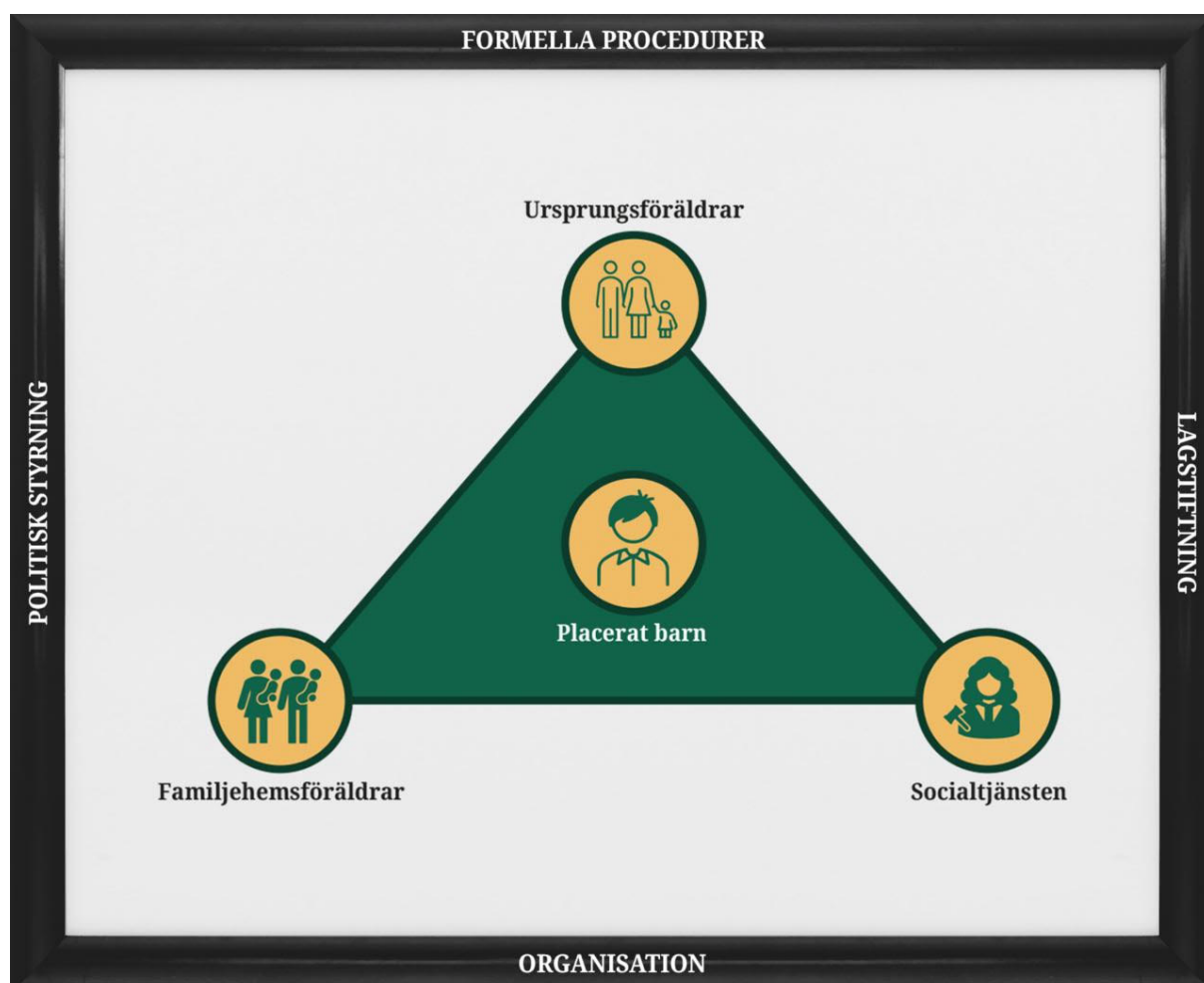
Barn som har varit placerade i familjehem är överrepresenterade bland unga vuxna med psykosocial problematik (Stabler et al. 2022). SBU (2017) klargör i en rapport om familjehemsplacerade barn ”att det inte betyder att det är placeringen i sig som orsakat problemen då placering i familjehem är en viktig insats och resurs”. Det är vidare svårt att fastställa vad som är ett ”naturligt” utvecklingsförlopp över tid för familjehemsplacerade barn eftersom det beror på vilka de jämförs med. En systematisk litteraturöversikt av longitudinella studier från olika länder fann inga konsistenta bevis på att barns psykiska hälsa förbättrades över tid under pågående vård, även om det fanns variationer mellan olika länder och studier (Goemans, van Geel, Vedder. 2015; Vanderfaeillie et al. 2013). Nordamerikanska studier som försökt att fastställa orsakssammanhang har funnit att de långsiktiga effekterna på barns utveckling av vård utom hemmet är neutrala, det vill säga att vården verkar ha gjort varken skada eller påtaglig nytta på längre sikt (Doyle 2007, 2008).

2.8 SAMMANFATTNING

Eriksson och Karlsson sammanfattar komplexiteten i mitt valda studieområde i följande citat;

Välfärd är att färdas väl genom livet [...] Men välfärd är ett omfattande, svårfångat och mångtydigt fenomen som kan ges subjektiva och objektiva bestämmningar. Faktiska situationer blandas med personbundna upplevelser, normativt baserade ideologier och politiska visioner. Att utvärdera välfärdsarbete är ett sätt att skapa en bättre grund för framtida insatser. Men inte heller utvärderingsfältet är entydigt. Olika perspektiv, utvärderingsmodeller, metoder och begrepp bryts mot varandra (2022:5).

Den här masteruppsats gör ett försök att ta såväl välfärdsarbetet som interventionsforskningens komplexitet på allvar. Med in i det teoretiska avsnittet vill uppsatsförfattaren att läsaren har med sig en förståelse för hur det kan se ut för parterna i det tredelade föräldraskapet inom svensk familjehemsvård. Nedan, med utgångspunkt från Bodil Rasmussons figur (2006:104) om barns delaktighet i den sociala barnavårdens kontext, har uppsatsförfattaren gjort tillägg för att åskådliggöra och utveckla figuren till dagens kontext genom att koppla den till det tredelade föräldraskapet som utgör ett centralt perspektiv och förhållningssätt i familjehemsvården.

Figur 3. Familjehemsvårdens komplexitet i och utifrån sitt ramverk.

3. TEORETISK TOLKNINGSRAM

Uppsatsförfattaren har valt att analysera och tolka insamlad empiri, som utgörs av enkätsvar från 254 socialarbetare inom den svenska barnavården, genom människobehandlande

organisationer som paraplybegrepp samt implementeringsteori där Lundquists begreppsapparat kan - vill - förstå appliceras. Slutligen adderas *funktionell dumhet* som tolkningsram på en begränsad del av empirin.

3.1 MÄNNISKOBEHANDLANDE ORGANISATIONER

Den människobehandlande organisationen utgör ett centralt perspektiv för att förstå aktuell studies kontext då det respondenterna utgörs av socialarbetare som är i direktkontakt med samhällsmedborgare, som i sin tur ofta har en långvarig relation till socialtjänsten och dess medarbetare.

Kärnan i socialtjänstens arbete är interaktionen mellan dess socialarbetare och samhällsmedborgaren (Hasenfeld 2010a). Socialtjänsten berör människors mest sårbara livssfärer och påverkar en individs värdighet, vilket kräver arbetsmetoder som är i samklang med rådande kulturella normer och värderingar. En människobehandlande organisation innehåller stora osäkerheter och risker för att människor ska ta skada, vilket kräver arbetsmetoder utförda av professioner med betydande handlingsutrymme (Johansson, Dellgran & Höjer 2023). Klienternas behov och problem förutsätter ofta samordning, samverkan eller samarbete mellan olika huvudmän, organisationer och professioner (ibid). Människobehandlande organisationer skildras som "komplexa" i sin struktur av Hasenfeld (1983). Hasenfeld beskriver vidare att människobehandlande organisationer är ställda under en demokratisk och politisk styrning samt är föremål för en administrativ, byråkratisk och juridisk styrning. Det sker en ständig växelverkan där, i aktuell studies kontext, socialtjänsten måste anpassa sig efter de förutsättningar som finns och samtidigt sker en växelverkan mellan socialtjänsten och dess yrkesverksamma inom organisationen. Socialarbetarna påverkas och begränsas av sin organisation men de kan enligt Hasenfeld (2010b) samtidigt påverka och ha inflytande över sin organisation.

För att hantera nya utmaningar måste människobehandlande organisationer anpassa sitt arbete till de förändringar som sker i samhället och dess samhällsmedborgare genom att utveckla nya arbetssätt samt nya organisationsformer menar Hasenfeld (2010b). En organisations benägenhet att förändras och exempelvis implementera nya metoder och arbetssätt är även kopplat till vilken kultur som finns i organisationen där en kultur som stödjer risktagande och en villighet till nya idéer har större möjligheter till förändring (ibid).

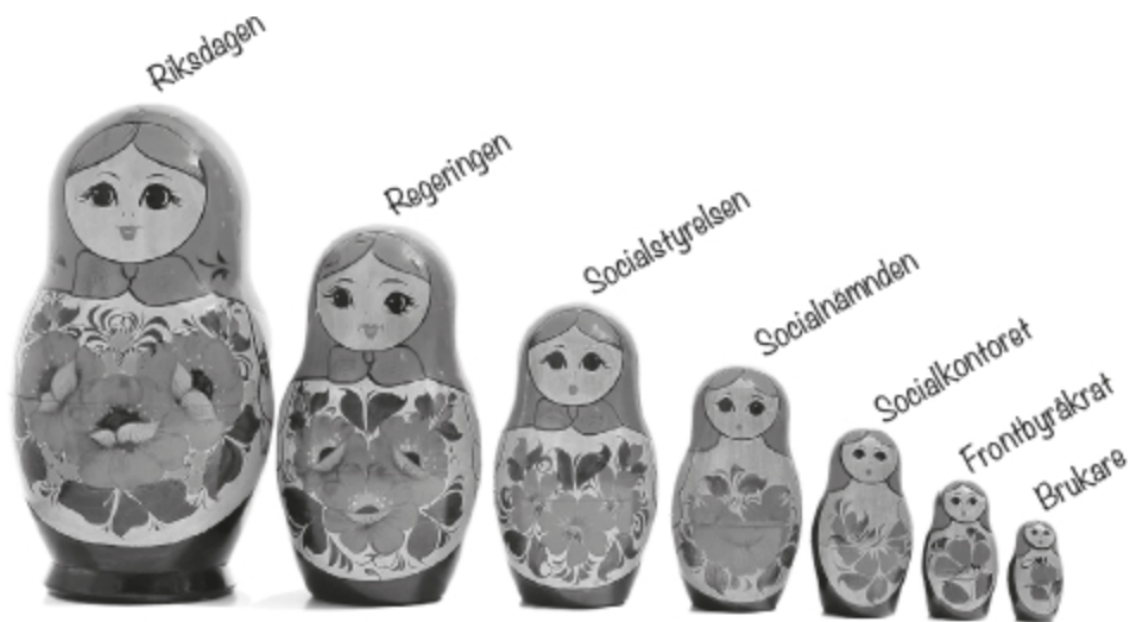
En övergripande strategi för socialtjänsten som människobehandlande organisation är att anpassa det som utgör organisationens råmaterial [samhällsmedborgaren] till sin organisation, Hasenfeld (1983) menar att det konkret innebär att medborgaren genomgår en process där hen förvandlas till klient för att kvalificera sig till att få tillgång till socialtjänstens resurser. Detta går att koppla till Barnavårdstratten som tidigare nämnts i aktuell studie där barnet och dess familj kategoriseras för att antingen ges tillgängliga stöd eller ej. I organisationen har man i sin tur skapat tillgängliga resurser som är anpassade för att tillgodose klientens behov (Järvinen & Mik-Meyer 2003). Processen från samhällsmedborgare till klient skapas alltså i organisationen av de yrkesverksamma socialarbetarna och deras utarbetade arbetssätt och ramar som de i sin tur fått av ledning, nämnd, kommun och stat (Brorström & Johansson 1992).

I aktuell studie används människobehandlande organisationer som en övergripande förståelseram för respondenternas kontext i den svenska barnavården, där en människobehandlande organisation bidrar till styrningen av både yrkesverksam och klient är närvarande. I den kommande analysen av aktuell studies empiri kommer appliceringen av teorin vara något begränsad utifrån att det i en kvantitativ studie är komplext att göra djupgående analyser utifrån människobehandlande organisationer som tillämpbar teori.

3.2 IMPLEMENTERINGSTEORI

En synonym till implementering är ”genomförande” vilket kan översättas med att få saker gjorda. Inom den statsvetenskapliga implementeringsforskningen ur ett organisationsteoretiskt perspektiv, är det vanligt att implementeringen handlar om olika beslut, strategier, planer eller en utpekad policy som ska införas (Pressman & Wildavskys 1973). Den organisationsteoretiska forskningen lägger stor vikt vid implementeringsmiljön och begrepp som *organisationskultur* när man studerar hur en implementering gjorts i en organisation. Implementering inom socialt arbete kan exempelvis avse de procedurer som används för att införa nya metoder i en ordinarie verksamhet och som säkerställer att metoderna används så som det är avsett och med varaktighet (Socialstyrelsen 2012c).

Respondenterna i aktuell studie har en personlig direktkontakt med klienter och är på så vis verkställare av styrningar från politiken, kommunen, sin socialnämnd och från sin ledning på respondentens arbetsplats. För att kunna följa processen för en styrning, presenteras nedan en bild hämtad ur *Implementering i politik och förvaltning* (Vedung 2017).

Figur 4. Matryoshka-dockorna demonstrerar processen för en styrning från nationell nivå, till lokal nivå och slutligen fram till slutmottagaren.

3.2.1 Förstå - Kan - Vill

Det finns enligt Lundquist en idealbild för den politiska förvaltningsprocess där politiska beslut som tas på nationell nivå, ska genomföras på kommunal nivå enligt beslutsfattarnas intentioner. Idealbilden för processen är en där beslutet går i en obruten linje fram till implementeringen som leder till att politikerna får den samhällsstyrning som de önskar (Lundquist 1992). Lundquist menar att huruvida styrningen vid en implementering lyckas eller misslyckas avgörs på aktörsplanet i relationen mellan å ena sidan den styrandes (A) kunskande och prioriteter och å andra sidan tre egenskaper hos den styrde (B) (Lundquist 1992:75).

Den styrdes förståelse, kunskap och vilja påverkar implementeringen genom att om B inte *förstår* styrningen måste A klargöra dess innebörd genom exempelvis upplysning och utbildning. Om B inte *kan* implementera styrningen har A möjlighet att förstärka förmågorna hos B genom att tillföra resurser som ökar handlingsförmågan genom exempelvis materiella resurser eller information. När B utgör ett kollektiv tillkommer resurser i form av tillförsel av personal och generell organisering. Då B inte *vill* verkställa styrningen på det sätt som A önskar uppstår en problematisk situation där A behöver utöva inflytande över B vilket kan ge

olika konsekvenser beroende på orsaken till oviljan hos B att verkställa styrningen (Lundquist 1992:76).

3.2.2 Förstå

Egenskapen innebär huruvida tjänstemannen förstår innebörden i en viss styrning inom organisationen. Det kan framstå som självklart att tjänstemannen bör förstå vad ett politiskt beslut betyder för att det ska kunna genomföras, men ett beslut eller en policy är sällan entydig, och kan därför tolkas på många olika sätt. Begreppet kan appliceras direkt på, i denna studies kontext, socialarbetarna, för att förstå om den aktuella lagtexten eller konventionen är tydligt för den yrkesverksamma eller om den upplevs som allmänt hållen eller är tolkningsbar i olika riktningar (Lundquist 1992). Ur ett implementeringsperspektiv är det av vikt att tjänstemannen förstår hur denne ska implementera olika styrningar i sitt dagliga arbete. Om det finns svårigheter i förståelsen kring en policy, lagrum eller riktlinje är det viktigt att socialarbetaren får förståelse för vad styrningen innebär eller var hen ska vända sig för att få ytterligare hjälp. Det kan i annat fall skapa svårigheter för tjänstemannen att *förstå* vad denne ska göra och som lösning väljer hen att följa de rutiner [eller icke närvarande rutiner] som är lokalt utvecklade på arbetsplatsen eller i arbetsgruppen (ibid).

3.2.3 Kan

Egenskapen *Kan* syftar till att undersöka möjligheterna för den som ska implementera en styrning. Finns det tillräckligt med resurser, exempelvis kunskap, tid och rutiner, för tjänstemannen att kunna implementera styrningen i sitt arbete? Med det menar Lundquist (1992) om det finns personal, ekonomiska förutsättningar eller kompetens för att exempelvis genomföra de beslut eller policies som kommunen tilldelas. Om tjänstemannen i detta fall *förstår* vad som förväntas av denne, kan en avsaknad av resurser leda till att tjänstemannen inte *kan* genomföra styrningen ändå (ibid.). Likaså kan sociala strukturer påverka tjänstemannens möjligheter till agerande, exempelvis organisationens attityder och normer på arbetsplatsen. Dessa strukturer kan antingen motverka eller underlätta implementeringen men ses inte som helt avgörande för tjänstemannens agerande enligt Lundquist (1987). I avsaknad av resurser för socialarbetaren blir det således en utmaning att kunna genomföra styrningar trots att det finns både en *förståelse* och en *vilja* med en styrning. I aktuell studie används temat ”kan” för att analysera respondenternas befintliga och önskade resurser i sitt yrkesutövande utifrån enkätsvaren om rutiner och arbetssätt samt respondenternas fritextsvar.

3.2.4 Vill

Enligt Lundquist är tjänstemannens *vilja* att genomföra en styrning, eller exempelvis ett beslut, en grundförutsättning. Den viljan grundar sig dels på tjänstemannens positiva eller negativa syn på styrningen, dels på förståelsen av den aktuella styrningen. Om tjänstemannen förstår en styrning och även har resurserna för att infria det är tanken att styrningen kommer genomföras så som avsett - förutsatt att tjänstemannen *vill* göra det (Lundquist 1992).

Problematik kan uppstå i de fall där tjänstemannen inte vill implementera styrningen på det sätt som beslutsfattaren önskar, då krävs en insats från beslutsfattaren för att påverka verkställaren i den riktning som beslutsfattaren önskar. Vilket Lundquist menar är en risk utifrån ovissheten med hur verkställaren tar emot påtryckningar från beslutsfattaren då verkställaren kan välja att motarbeta styrningen snarare än infria den (ibid).

För att summera så bär alla tjänstemän på egenskaperna förstår, kan och vill i någon kombination vilket tydliggörs nedan via B:s styrningsrelationer. Det krävs olika anpassningar från A för att skapa förutsättningar för att B ska kunna implementera en styrning (Lundquist 1992).

B:	vill		vill inte	
	kan	kan inte	kan	kan inte
förstår	1	2	3	4
förstår inte	5	6	7	8

Figur 5. B:s styrningsrelationer enligt Lundquists modell.

3.3 FUNKTIONELL DUMHET

Funktionell dumhet beskriver fenomenet att personer i en organisation gör exakt det som förväntas av dem utan reflektion eller kritik till vad de producerar egentligen bidrar till. Medarbetaren gör allting rätt, men formalia och regler kommer i vägen för verklig utveckling av medarbetaren och av organisationen. Funktionell dumhet beskrivs i den svenska

nyordslistan från år 2013 som ” [...] ett okritiskt förhållningssätt som förbättrar produktiviteten. Funktionell dumhet innebär att man är kompetent och gör sitt jobb som man ska, men utan att kritiskt reflektera över om det är meningsfullt eller samhällsnyttigt. Medarbetarna ställer inga kritiska frågor om varför man ska följa modenycker och annat oreflekterat som företagsledningar gärna ägnar sig åt”.

Alvesson och Spicer (2012) beskriver att det bör tydliggöras att medarbetares förmåga till icke-reflekterande inte betyder att medarbetaren brister i sin intellektuella förmåga, utan att fenomenet snarare förklaras med att de väljer att inte tänka kritiskt eller reflektera över sina arbetsuppgifter, sin roll i organisationen eller i dess helhet. Författarna beskriver att funktionell dumhet kan vara symptom och en följd av organisationers önskan att uppnå effektivitet, där kritiskt tänkande och reflekterande kan ses som ett hinder (ibid.)

De menar vidare att trots de uppenbara nackdelarna kan fenomenet på kort sikt vara gynnsamt för organisationer då det kan skapa förutsättningar för en tydlighet och förutsägbarhet med arbetsuppgifter. Medarbetarnas effektivitet kan öka genom att eliminera "onödigt" tänkande och överanalysering kring, exempelvis beslut inom socialtjänsten. Författarna menar att det är på lång sikt som funktionell dumhet kan leda till problem för organisationer. Det kan exempelvis förhindra innovation och bidra till att förhastade beslut tas på individ- och gruppnivå. Om organisationskulturen är att kritiska frågor inte kan lyftas, kan det bidra till att organisationen vaggas in i en tro om att ett korrekt arbete utförs och inga förändringar behöver ske (Alvesson & Spicer 2012).

Kritiken mot Alvessons och Spicers begrepp rör det faktum att Alvesson och Spicer upplevs ha en dubbelmoral kring när funktionell dumhet utgör en positiv funktion i organisationen och när fenomenet gör det motsatta. Denna kritik lyfts exempelvis via Butler (2016) med påståendet att “en organisation kan ha rätt mängd funktionell dumhet och fungera bra”. Vilket Butler menar motsäger påståendet att “ett överflöd av funktionell dumhet leder till att fel beslut tas inom en organisation”.

4. METOD

I följande kapitel presenteras studiens metodologiska utgångspunkter i form av metodansats och forskningsdesign. Vidare ges en redogörelse för studiens tillvägagångssätt för litteratursökning, urval- och datainsamlingsmetod samt studiens dataanalysmetod. Avslutningsvis berörs studiens etiska överväganden.

4.1 METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN

4.1.1 Metodansats

Det finns få systematiska analyser av vad socialtjänsten gör. För att genomföra min studie valde jag att tillämpa en kvantitativ metodansats då avsikten var att undersöka en större population, jag ville exempelvis kunna dra generella slutsatser på gruppnivå. Vald metod lämpade sig väl för att besvara mina frågeställningar då dessa bestod i att få en förståelse kring det stöd som ges inom familjehemsvården i svenska kommuner.

4.1.2 Forskningsdesign

En enkätstudie ansågs lämplig som forskningsstrategi då min avsikt var att genomföra en undersökning av socialarbetares arbetsplatser och attityder i Sverige. Den empirin som ligger till grund i aktuell studie utgjordes av respondenter från fyra olika grupper, en facebookgrupp för socionomer, en grupp från det jag i enkäten kallade ”Stella-nätverket”, en grupp från LinkedIn och en sista grupp som utgjordes av den kommun där jag själv arbetar som barnsekreterare. Gruppernas fördelning presenteras tydligt under avsnitt 5.1.

Datainsamling för kvantitativa analyser kan ske på olika vis, där mitt val föll på en webbenkät som verktyg. Barmark och Djurfeldt (2015) skriver om för- och nackdelar med att skicka ut enkäter online, dels är det enkelt och billigt som metod, dels finns inte påverkan från en intervjuare på respondenten jämfört med exempelvis en strukturerad intervju (Bryman 2018). En svaghet med insamlingsmetoden är att det kan vara svårare att hålla uppe

respondentens intresse för frågorna, av den anledningen behövde jag ställa frågor som var såväl relevanta som intressanta. En annan begränsning med en webbenkät är risken för bortfall (Bryman 2016). Ytterligare en begränsning var att jag inte skulle kunna specificera frågorna om en respondent hade svårt att förstå vad jag efterfrågade samt att de inte fick utrymme att utforma sina egna svar som respondenter (ibid). Svaren blir på så sätt styrda av mig som utformat enkäten, vilket jag delvis kom runt genom att använda frågor med öppna svarsalternativ. Då studien till stor del rörde socialarbetares arbetsplatser och vilka stöd som används ansågs fördelarna med en webbenkät överväga nackdelarna. Enkätstudier är en så kallad tvärsnittsstudie, vilket innebär att data samlas in vid ett och samma tillfälle, där intentionen är att skapa kvantifierbar data som kopplas till förutbestämda variabler för att kunna hitta mönster och samband (Bryman 2016).

4.1.3 Tillförlitlighet

Då jag använde mig av en kvantitativ ansats var begreppen reliabilitet och validitet centrala. Validiteten indikerar hur väl frågorna i enkäten mäter det den avser att mäta, frågor utan systematiska fel, eller med få, anses besitta en hög validitet. Reliabilitet deklarerar huruvida studier med mätningar som upprepas, ger samma resultat, det vill säga om studien är stabil. För att en mätning ska ha hög reliabilitet bör resultatet vara detsamma vid upprepade mätningar, och oberoende av vem som utför testresultat, detta oavsett vilka respondenter som svarar i studien, så länge man utför mätningen på ett urval som är representativt utifrån samma målgrupp. Mätresultatet för en studie kan även inneha hög reliabilitet då värdena efterliknar andra redan genomförda studier (Barmark & Djurfeldt 2020, Muijs 2011, Bryman 2018). Det är mätningens pålitlighet som mäts och slumpmässiga fel är få vid hög reliabilitet. Aktuell studie fick liknande resultat som studien *Interventions in child welfare: A Swedish inventory* gjord av Bergström et al. (2023), SKR:s kartläggning (2022) av insatser inom området barn och unga samt SBU:s systematiska översikt om stödinsatser till barn i familjehemsvård (2017), vilket stärker aktuell studies reliabilitet i sin inventerande del av stöd inom familjehemsvården.

Det kommer alltid vara ett glapp mellan hur frågorna ställs och de genererade svaren från respondenterna. För att inte komma för långt från det jag undersökte behövde jag vara medveten om att mina frågor ställdes så att validiteten uppfattades som hög och att analysen jag sedan gjorde understödjer det. I enkäten använde jag till största del frågor med slutna

svarsalternativ då dessa ökar svarsvariationernas jämförbarhet och med det ökar även validiteten. Det innebär, återigen, att jag mäter det jag vill mäta vilket kommer underlätta analysen av materialet som i sin tur ökar reliabiliteten, tillförlitligheten, i mätningen av studien (Barmark & Djurfeldt 2020, Bryman 2018).

När jag ansåg att min enkät var klar valde jag att ge ut den i förhandsvisningsläge till tre yrkesverksamma socionomer med olika yrkesroller. Den återkopplande feedbacken fick mig att förtydliga vissa frågor språkligt samt addera att exempelvis svarsalternativet "både via §2 och §3" då jag innan dess enbart hade svarsalternativ att barn och unga kunde vara placerade enligt den ena eller andra paragrafen. Det visade sig vara en lyckad korrigeringsåtgärd då det var flera respondenter som använde sig av det adderade alternativet. Wenemark (2017) samt Ejlertsson (2020) skriver om pilotstudier och hur viktigt det är att testa sin enkät i en utvald grupp vars uppgift är att hitta möjliga misstag, se över allt praktiskt, tidsåtgång samt språket i enkäten. En pilotstudie är något som skapar högre validitet enligt Barmark och Djurfeldt (2015). Efter justeringarna gjorde jag om enkäten från konstruktionsläge till en "pågående enkät" i Sunet Survey och publicerade den online i april 2023.

4.1.4 Generaliserbarhet

Punch (2003) menar att för att kunna generalisera en studies resultat är det viktigt att urvalet representerar populationen, annars blir resultatet missvisande. Enkäten riktade sig till yrkesverksamma socialarbetare inom barn- och unga enheter. Men eftersom enkäten till största del spreds via ett digitalt forum på Facebook uppstod selektionsbias vilket innebär att socialarbetare som inte var medlemmar i gruppen ej nåddes av enkäten, därmed minskar studiens generaliserbarhet. Studien anses dock av författaren att vara möjlig att återskapa då genomförandet inte är avhängigt specifika faktorer som författaren av denna studie alternativt tid eller rum, detta är faktorer som enligt Bryman (2018) ökar generaliserbarheten för en studie.

Enligt Matthew och Sutton (2016) syftar validitet på matchningen mellan empiri och verklighet, om empirin speglar den verklighet som den undersöks. Den interna validiteten svarar på frågan om den insamlade empirin ger en rättvis bild av studiens respondenters yrkesvardag. Den externa validiteten, även kallad generaliserbarhet, ska svara på frågan om min insamlade empiri speglar Sveriges socialarbetare inom barn och unga enheter som helhet

och om min empiri beskriver verkligheten för den större population från vilken mitt urval har gjorts (ibid).

4.1.5 Bortfall

I de fyra olika respondentgrupperna eftersökte jag specifikt yrkesverksamma som arbetar inom barn-, -unga och familjeheter genom en författad text om efterfrågade respondenter samt en klickbar länk till enkäten (se Bilaga 4).

Totalt påbörjade 420 personer enkäten men 39,28 % av dem skickade inte in sina svar. En anledning kan vara att respondenten på fråga tolv behövde välja vilken av givna yrkestitlar hen hade, där kan det ha skett ett bortfall om den som påbörjat enkäten inte fann sin nuvarande yrkestitel trots att alternativet ”annan yrkestitel” fanns med.

4.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

4.2.1 Litteratursökning

I den inledande fasen genomfördes en litteratursökning för att brett kartlägga forskningsområdet och befintlig litteratur kring kunskap om stöd inom familjehemsvård samt barnvården och stöd i stort. Syftet med litteratursökningsfasen var att identifiera tidigare forskning och skapa ett underlag för studiens datainsamling. Ejlertsson (2020) skriver att; ”Den som noggrant går igenom litteraturen inom sitt aktuella område får också en ökad insikt inom problemområdet. Det ger också stor hjälp med avgränsning och fokusering på relevanta frågeområden samt att finna nya intressanta vinklingar. Att läsa andras undersökningsresultat, vetenskapliga eller icke-vetenskapliga, ger nästan undantagslöst nya egna idéer”.

I sökningen av artiklar och litteratur användes databaserna Lubsearch, SocINDEX, Swepub, ResearchGate, Academia, Google Scholar och LubCat. Sökorden som användes var exempelvis “inventering föräldrastöd”, “stöd inom socialtjänst”, ”familjehemsvård stöd”, ”inventory and social work”, ”Social service children” ”evaluation and social service” “metoder föräldrastöd”, “Socialt arbete tredelat föräldraskap”, “methods parental support” ”three-part parenting support”, “inventory social case work, social services children support, support foster care and foster parents”. Avgränsningsfunktionen peer-reviewed användes vid alla sökningar för att försäkra mig om att valda artiklar granskats och var av god kvalitet.

Mina sökningar begränsades inte utifrån språk eller ursprungsland men väl utifrån utgivningsdatum, som sattes till 1990–2024. Uppsatsförfattaren har en medvetenhet kring att internationella källor utgår från en, ofta vitt skild, social kontext från den svenska barnvården, men har väl övervägt valt källor i aktuell studie som berör universella uttryck såsom bemötande, makt, delaktighet och socialsekreterare som yrkesroll. Relevanta texter sparades ner och författare som ansågs vara relevanta följdes upp och centrala texter inom fältet laddades ner. En handfull författare, forskare och myndigheter kontaktades personligen för att till exempel diskutera begreppsbildningen inom studiens område såsom exempelvis skillnaden på insats, intervention, metod, verktyg och bedömningsinstrument.

Som exempel demonstreras här en sökning gjord på SocINDEX: "Systematic" AND "intervention" AND social services + peer reviewed + alla språk + år 2000–2024, vilket gav 1,013 träffar. Jag valde att lägga till "childcare" bredvid intervention och fick 35 träffar vilket mynnade ut i en artikel som används i aktuell studie av Stabler et al (2022).

4.2.2 Datainsamlingsmetod

Enkätverktyget Sunet Survey användes för att skapa och sända ut webbenkäten då studenter vid Lunds universitet erbjuds tillgång till programmet utan kostnad. Programmets funktion som gör att enkäten kan exporteras och laddas upp till SPSS direkt utan manuella arbetsmoment underlättar datainsamlingen ytterligare och var även det en parameter vid val av enkätverktyg. Matthew och Sutton (2016) beskriver ovanstående process som en fördel med en internetbaserad enkät. Vidare beskriver författarna fördelen med att använda sig av en plattform där frågorna kan organiseras i avdelningar och hur konstruktören av enkäten kan skapa en komplex dirigerings av frågorna så att bara relevanta frågor visas på skärmen för respondenten. Vilket enligt författarna minskar bördan för undersökningspersonerna då de förblir omedvetna om undersökningens omfattning (ibid). Aktuell studies konstruktion av enkäten är av komplext slag och att kunna dölja uppbyggnaden för respondenterna som ej berördes av en specifik fråga var avgörande då enkäten innehöll förhållandevis många frågor (se bilaga 2 för frågeindex).

Studiens enkät började med ett antal demografiska frågor om kön, ålder, yrke samt vilken kommun eller storlek på den kommun som respondenten arbetar i. De inledande frågorna var till för att kontrollera spridningen av respondenterna och för att få en överblick om hur homogena respondentgruppen var. Barmark och Djurfeldt (2015) beskriver fördelarna med

att påbörja en enkät med enkla och neutrala frågor för att respondenten ska komma in i besvarandet av enkäten.

Ejlertsson (2020) påpekar att man behöver ha i åtanke den risk som kan finnas att individer blir identifierbara i en enkätundersökning som anges vara anonym. Författaren förklarar att så kan ske om antalet svarande inte är så stort och i enkäten finns flertalet bakgrundsfrågor. Med vetskap om att föreliggande enkät skulle ges ut på min aktuella arbetsplats valde jag att lägga till svarsalternativet "vill ej delge" på frågorna kön och kommun för att respondenten ytterligare skulle kunna behålla sin anonymitet.

I utformningen av enkäten var det viktigt att tänka på flera aspekter, enkäten skulle vara läsbar, ge en förståelse för frågornas betydelse samt generera ett intresse hos respondenten (Hagevi & Viscovi 2016). När respondenterna utgörs av ett homogent urval, såsom endast socialarbetare som i denna studie, är det dock bra att redan i början ställa frågor som är specifika och engagerande för urvalsgruppen (ibid). I denna studie har tolv bakgrundsfrågor först använts, för att sedan gå in på specifika undersökande frågor utifrån respondentens yrkesroll och arbetsplats, i enlighet med den trätt-teknik som författarna rekommenderar. Enkäten skapades i fyra versioner som riktades till olika yrkesgrupper: en generell, en till chefer, en till familjehemssekreterare och en sista till barnsekreterare. De olika grupperna fick frågor som var kopplade till specifikt sin yrkesroll utöver de frågor som var generella och ställdes i alla enkätversioner. Anledning var att jag ville ha en relevant enkät som låg nära respondentens yrkesvardag och i enlighet med Matthew och Sutton (2016) skapa en enkät som höll respondentens intresse uppe genom att enbart visa upp versioner som var enkla att ta till sig via skärmen hen besvarade enkäten i. En excel-fil skapades med enkätens alla frågor uppdelat på de fyra respondentgrupperna för att få en överblick på vilka frågor som ställdes till vilken yrkesgrupp, slutligen delades enkäten upp i åtta olika avsnitt med 4–13 frågor per avsnitt.

Wenemark (2017) beskriver ur respondentens perspektiv hur det kan vara att svara på en enkät. Hon lyfter att det finns olika kapital och förhandlingar som pågår hos respondenten om exempelvis nyttan med att svara eller inte besvara en enkät där respondenten går igenom olika faser och/eller känslor vid besvarande. Vissa sektioner i aktuell studies enkät behövde vara repetitiva för att få tillgång till information om exempelvis systematiska stöd på respondentens arbetsplats och det kan enligt samma författare skapa irritation hos respondenten då det kan skapa en känsla av respektlöshet att behöva göra "onödigt arbete"

genom att upprepa sig flera gånger om (ibid.). Jag gjorde en avvägning men kom fram till att jag exempelvis behövde veta; (1) vilka systematiska stöd som fanns i respondentens “verktygslåda”, (2) vilka som användes aktivt på arbetsplatsen samt (3) vilka respondenten var utbildad i. Respondenten fick således samma enkätfråga tre frågor i rad. Med det i åtanke var det för mig ännu viktigare att fyra versioner av enkäten gjordes så att respondenten sedan fick frågor som låg nära hans dagliga arbete och på så vis blev smidigare och må hända tryggare att besvara.

Krasst fanns det 22800 medlemmar i Facebookgruppen “Socionomer” och enligt uppgift från en moderator i gruppen var cirka hälften av dem studenter. I april 2023, tiden för insamlandet av min data till denna masteruppsats, genomförde även landets alla socionomutbildningar sina kandidatuppsatser, gruppen för socionomer på Facebook fylldes således med förfrågningar om deltagande i enkäter samt intervjuer av ett stort antal studenter. För att skapa engagemang och slå an i socialarbetares vilja att besvara just min enkät, valde jag att skriva en text som skrevs ur min dotters perspektiv (se bilaga 4). Jag var ute efter att visa på en legitimitet i att jag också tillhör målgruppen, *socialarbetare inom familjehemsvård* och att respondenterna på så vis skulle känna ett visst mått av samhörighet, engagemang och intresse för att ge av sin tid till just min insamling av empiri. I viss mån en uppmaning av potentiella respondenter i enlighet med Wenemark (2017) som lyfter att respondenter brottas med tudelade känslor om en medverkan “är det en rimlig insats från mig i förhållande till samhällsnyttan”. Det bekräftades i aktuell studie genom att flera respondenter via enkätens sista fråga lämnade fritextsvar där de beskrev att de svarat på enkäten då det är ett viktigt forskningsområde, och där några skrev att de uppfattar att det inte finns ”mycket forskning” på området. Ett tjugotal respondenter e-postade undertecknad med en önskan om att ta del av studien då den är färdig, vilket också visade på ett mått av engagemang.

4.2.3 Urval

Respondenterna är valda utifrån syftet med studien, inklusionskriterier för studien var yrkesverksamma som aktivt arbetar med familjehemsvård på barn och unga enheter i Sverige. Övriga professioner inom socialtjänsten exkluderades, det fanns inga andra begränsningar avseende ålder, kön eller arbetslivserfarenhet i studien. Urvalspopulationen begränsades till yrkesverksamma i en facebookgrupp för socionomer, yrkesverksamma som nåddes av mitt inlägg på LinkedIn, yrkesverksamma som tillhör ett specifikt Sverigenätverk för

föräldraskapsstöd samt min arbetsplats där jag arbetar inom familjehemsvården.

Urvalsmetoden är därmed ett bekvämlighetsurval eller tillfällighetsurval, vilket betyder att respondenterna utgörs av tillgängliga individer (Bryman 2018, Hibberts Johnson & Hudson 2012, Ejlertsson 2020). Mitt val av ett bekvämlighetsurval gör enligt Hibberts, Johnson och Hudson (2012) det extra viktigt att tydligt redovisa respondenturvalet demografiskt. Detta görs i min studie utförligt under avsnitt 5.1.

En betydande faktor för att resultaten i en studie ska bli generaliserbara är urvalsstorleken. Enligt Barnark och Djurfeldt (2015) är ett urval på mellan 400–1000 respondenter ofta tillräckligt för majoriteten av undersökningar. Det ska hållas i åtanke att när studien är intresserad av en särskild målgrupp bör urvalet vara tillräckligt stort för att fånga in den specifika gruppen (ibid). Min ambition var att få in 150 respondenter till denna studie. Enkäten publicerades online och låg öppen i 2,5 veckor. Totalt samlades 254 unika svar in, svarsfrekvens på enkäten på aktuell studie var 60,7%.

Hagevi och Viscovi (2016) uttrycker en stor skepticism till självselektion som urvalsmetod. Att dela ut en enkät till en stor grupp med en öppen fråga om ”vem vill svara på denna enkät?” gör att det sedan inte går att dra slutsatser om ett representativt urval. Å ena sidan går det att argumentera för att denna studie använde sig av självselektion då enkäten publicerades öppen, å andra sidan publicerades den i en grupp som riktade sig till studiens population med tydliga instruktioner kring vilka krav som ställdes på respondenterna angående att vara yrkesverksam inom barn, unga och familjeenheter som även fanns kodat i enkäten då respondenten på fråga tolv blev tvungen att välja en yrkestitel för att sedan slussas vidare till en av enkätens fyra olika versioner beroende på vilken yrkestitel respondenten angav.

Lämpligheten att bedriva forskning via sociala medier, i detta fall Facebook och LinkedIn, kan diskuteras. Rife et al. (2016) menar att facebookanvändare är en tillräckligt heterogen grupp av individer för att kunna generalisera ett resultat som sannolikt. Deras studie på ämnet visar att skillnaderna mellan undersökningar på Facebook och traditionella datainsamlingsmetoder är försumbar vilket gör att författarna drar slutsatsen att Facebook är en hållbar samt lovande plattform för samhällsforskning (ibid.)

Inklusionskriterier för studien var alltså yrkesverksamma som aktivt arbetar med familjehemsvård på barn och unga enheter i Sverige, där övriga professioner inom socialtjänsten exkluderades. Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att aktuell studies

empiri med givna inklusionskriterier därmed *inte* inkluderar de stöd som ges av andra utförare, exempelvis till ursprungsföräldrar från respondenternas vuxenenheter, andra vårdinstanser eller civilsamhället. I aktuell studie ges endast perspektivet på vilka stöd som erbjuds parterna från 254 respondenter som arbetar på barn- och unga enheter i Sverige.

4.2.4 Metod för bearbetning

Det datamaterial som ligger till grund för resultaten i aktuell studie bearbetades genom att samtliga variabler fördes över från Sunet Survey till SPSS och kodades om för analys. Målet med bearbetningen är att minska mängden data och få fram ett informativt och intresseväckande resultat (Bryman 2018). Variablerna kontrollerades och datan kvalitetssäkrades, genom att göra en sammanställning av univariata analyser, vilket enligt Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen (2018) är en beskrivande statistik där man studerar variation hos en variabel åt gången. Av dem kan man få information om variablernas fördelning, centraltendens och spridning (ibid). Fördelning blev överskådlig genom tolkning i frekvenstabeller och diagram, efter det skapades olika cirkel- och stapeldiagram för att ännu tydligare kunna visualisera resultatet av datan (Bryman 2018). I den jämförande analysen krävdes en omkodning av ett antal variabler för ett tydligare resultat, exempelvis valde jag att slå ihop yttervärdena gällande hur relevant det är att personalen är utbildad i det tredelade föräldraskapet. Bivariata analyser gjordes med korstabeller där jag kunde analysera hur olika yrkesroller eller utifrån kommuntillhörighet, hur respondenter besvarade specifika frågor i enkäten. Ett exempel som stack ut var hur respondenterna svarade på om huruvida deras arbetsplats hade specifika rutiner eller ej gällande stöd riktat till ursprungsföräldrar. I korstabell 5.3.1, med respondentgruppen chefer, valde jag att dikotomisera de fem svarsalternativen i enkätfrågan så att endast *relevant* (n=11) eller *ej relevant* (n=2) ingick i tabellen, detta för att göra tabellen mer lättöverskådlig.

En fyrstegsprocess användes för att kategorisera den insamlade datan gällande stöd. Vid första gallringen listades alla stöd i alfabetisk ordning i ett excel-ark för att sedan påbörja sökningar på varje namngivet stöd. För att klassificera och kategorisera stöden användes; CEBE, Google och Socialstyrelsens metodguide. Efter första processen stod det klart att 21% av de namngivna systematiserade stöden de facto var bedömningsinstrument för den yrkesverksamma. Efter andra processen stod det klart att det var 30 stöd som var regelrätta *interventioner* enligt aktuell studies definitioner (se avsnitt 4.4.4).

Vid tredje processen framgick att 13 av stöden var stöd som respondenten angivit att hen var utbildad i men som ingen respondent angivit som ett stöd som varken fanns på arbetsplatsen eller som användes aktivt. Dessa 13 exkluderades helt i aktuell studie för att ge en så rättvis bild som möjligt av resultaten för vilka stöd som *används* inom barnavården i svenska kommuner. Jag valde att behålla bedömningsinstrumenten och de yrkesverksammas verktyg och metoder i excel-arket för att åskådliggöra även dessa i resultatet. I fjärde steget skapades en taxonomi utifrån uppsatsförfattarens förståelse över befintliga stöd inom svenska barnavård där kategoriseringen för aktuell studie resulterade i en matris (se bilaga 5).

Följande rubriker utgör kategoriseringen i aktuell studies taxonomi;

Stödets namn: Namn eller förkortning på de stöd som samlats in via aktuell studies enkät.

I enkäten föreslagna stöd: De stöd som medverkat i enkäten som förslag från uppsatsförfattaren.

Systematiserade stöd: Har namngivet stöd ett systematiskt innehåll.

Övriga stöd: Stöd som ges av regionen eller som inte passar under resterande kategoriseringar.

Manual finns: Är namngivet stöd manualbaserat eller ej.

Utbildning krävs: Har namngivet stöd en utbildning kopplad till utförandet av stödet.

CEBC Rating: CEBC Scientific Rating-skalan utvärderar baserat på tillgängligt forskningsstöd 1= högsta ranking av forskningsstöd 5= lägsta ranking av forskningsstöd.

Socialstyrelsens metodguide: Är stödet upptaget i Socialstyrelsens metodguide.

Bergström et al (2023): Finns stödet representerat i namngiven studie/inventering.

SKR (2022): Finns stödet representerat i namngiven studie/inventering.

SBU (2017): Finns stödet representerat i namngiven studie/inventering.

Aktuell studies kategorisering: Vad aktuell studie har kategoriserat stödet som.

Målgrupp: Vem är målgrupp för namngivet stöd.

Användare: Vem är användare av namngivet stöd.

4.2.5 Bearbetning av fritextsvar utifrån Lundquists begreppsapparat

Aktuell studie hade totalt fyra frågor där respondenten kunde använda sig av fritextsvar. Tre av dessa frågor löd ”Vad saknas för att ni ska kunna erbjuda fullgott stöd till [här angavs

antingen placerade barn, ursprungsföräldrar eller familjehemsföräldrar]. Den övriga fritextfrågan var enkätens sista fråga som löd ”Några övriga tankar du vill dela med dig av”. Dessa fyra frågor genererade totalt 114 fritextsvar. För att analysera fritextssvaren skrevs alla fritextsvar ut och delades upp i två grupper, grupp 1 med fritextsvaren på frågorna 29, 46 och 53 och grupp 2 för enkätens sista fråga 69, grupp 1 färgkodades för hand utifrån samstämmiga begrepp och ord som respondenterna valt att använda i sina fritextsvar. Efter första bearbetningen framgick det tydligt för uppsatsförfattaren att respondenternas fritextsvar överensstämde med Lundquists begrepp ”kan” där han menar att *resurser* för verkställarna utgörs av exempelvis tid, rutiner och personal.

En ny färgkodning genomfördes som utgick från Lundquists tolkningsram vilket resulterade i tabell 5.4.7 där det framgår vad som saknas för att respondentens arbetsplats ska kunna erbjuda fullgott stöd till de olika parterna i det tredelade föräldraskapet. De fritextsvar som inte berörde Lundquists *kan* sorterades i egna kategorier och blev till underkategorierna ”utbildning, samverkan och stöd” som även de redovisas i tabell 5.4.7. Fritextsvaren för enkätens sista fråga har i aktuell studie genererat citat som används i studiens analyser.

I presentationen av fritextsvar i aktuell studie refereras exempelvis till ”respondent 419”, vilket anger vilket unikt ID en specifik respondent haft när hen besvarade webbenkäten. 420 personer påbörjade webbenkäten, varav 39,3 % valde att inte skicka in sina svar. Således kan högre siffror än studiens 254 respondenter återges i citaten i aktuell studie.

4.3 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN SAMT GDPR

Det är av stor vikt att forskaren reflekterar över de etiska aspekterna innan, under och efter forskningsprocessen för att förhindra övergrepp i forskningens namn (Eldén 2021). Enligt forskningsrådet ska man som forskare följa god forskningssed vilket omfattar forskarens ansvar att förhålla sig till forskningsetiska ramverk, inklusive att följa lagar och etablerade forskningsetiska normer (Vetenskapsrådet 2023).

I utformningen av denna enkätstudie togs det hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska krav. Forskningskravet innebär att det finns krav på den forskning som bedrivs och att den ska hålla hög kvalitet och att tidigare kunskaper om ämnet ska fördjupas ytterligare (Vetenskapsrådet 2002). Samtyckskravet innebär att respondenterna själva bestämmer om de vill medverka i en undersökning eller ej. Detta krav uppfylldes i aktuell studie genom att

respondenterna var tvungna att lämna samtycke för att delta i studien genom ett knapptryck som sedan möjliggjorde att respondenten fick tillgång till enkäten.

Vetenskapsrådets fyra huvudprinciper som individskyddskravet innehåller är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (ibid). För att säkerställa informationskravet gavs samtliga respondenter information om att deras deltagande var frivilligt och att all data skulle behandlas konfidentiellt. Gällande konfidentialitetskravet konstruerades enkäten på ett sådant vis att respondenterna anonymiserades och inte kunde identifieras via sina bakgrundsfrågor. Då jag använder mig av en webbenkät som insamlingsmetod kom jag inte i kontakt med respondenterna, således är deras identitet okänd för mig (ibid). Vidare ställs inga frågor som kan spåras tillbaka till en specifik respondent (se frågeindex bilaga 2), därför är GDPR inte tillämpligt i denna studie då respondenternas enkätsvar ej innehåller identifierbara personuppgifter, vilket uppgifter som kan hänföras till en enskild person (Ejlertsson 2020, Wenemark 2017). Nyttjandekravet ställer krav på att insamlad data ska användas i forskningssyfte och ej för kommersiella ändamål (Vetenskapsrådet 2002). Det insamlade materialet användes endast som den empiri jag har analyserat i denna studie, vilket samtliga respondenter informerades om, liksom om möjligheten att ta del av resultatet.

Enkäten besvarades av respondenterna i det webbaserade enkätverktyget Sunet survey, vilket är en molntjänst utanför Lunds universitet. Insamlade data hanterades enbart av uppsatsens författare och har således inte delats med tredje part.

4.4 METODDISKUSSION

4.4.1 Uppsatsförfattarens förkunskaper

I följande avsnitt vill jag betona en medvetenhet kring mina perspektivs konsekvenser som är baserade på min förförståelse och hur den i sin tur påverkat mina val av tidigare forskning, perspektiv, teorier och mina generella glasögon när jag tittat på mitt forskningsområde och min insamlade empiri.

Jag är utbildad socionom och arbetar i en mellanstor svensk kommun som projektledare inom familjehemsvården och som barnsekreterare åt samhällsplacerade barn och tillhörande myndighetsutövning. Förkunskaperna kring hur familjehemsvårdens arbete är uppbyggt och

dess komplexitet är således något jag befinner mig i dagligen och har delvis som arbetsuppdrag att utveckla i min projektledarroll. Jag utbildar mig i dagsläget till barnrättsstrateg och tillsammans med mitt ideella uppdrag som verksamhetsutvecklare och utbildare i en brukarförening för ursprungsföräldrar till samhällsplacerade barn, påverkas således min kunskap utifrån alla parter perspektiv i det tredelade föräldraskapet och därmed min förståelse för hur det tredelade föräldraskapet *görs* i praktiken.

Alvesson och Sköldberg (2017) menar att ”forskare som besitter mindre allsidig kunskap kan i viss mån uppvisa större kreativitet än de som är allt för pålästa inom ett område. Min fördel i forskningssammanhang är att jag varken har lång eller bred erfarenhet av forskning som hantverk och mina nybörjarglasögon hjälper mig kanske att angripa processen med kreativitet. Den tidigare forskning jag inhämtat har samtidigt oundvikligen givit en bild av vilka komponenter som verkar vara av betydelse inom mitt område, vilket kan ha väglett aktuell studie i en riktning mot ett grundantagande som är svårt att helt bortse från. Jag vill här lyfta att jag under inga omständigheter var beredd på resultatet av aktuell studie. Jag var inställd på att ”bocka av” och sammanställa stöd som ges parterna i det tredelade föräldraskapet, inte på att analysera respondenternas aktuella förståelse över vad som de facto *är* ett stöd till klienterna.

Valet av insamlingsmetod är delvis baserat på min förförståelse av familjehemsvården, barnavården och det tredelade föräldraskapet, där mina egna kunskaper skulle kunna påverka insamlandet av materialet till aktuell studie vid en kvalitativ metod. Min förkunskap skulle kunna ha påverkat hur jag ställer frågor och följdfrågor till respondenten, hur jag tolkar eller övertolkar deras svar. Delvis valdes insamlingsmetoden då jag som person uppskattar det *någorlunda* absoluta i siffror, i mitt yrkesval som annars aldrig har några absoluta svar.

4.4.2 *Limiteringar*

Uppsatsens syfte var att ta reda på vilka stöd som ges till parterna i det tredelade föräldraskapet vid en samhällsplacering. Utifrån min kunskap i mars 2022, när jag skapade studiens enkäter, innefattade detta tre parter: “samhällsplacerade barn”, “familjehemsföräldrar” och “ursprungsföräldrar”. Vad jag inte förstod då var att parten “socialtjänstens medarbetare” skulle ingått som part i enkäten. Resultatet för aktuell studie visar nämligen att den yrkesverksamma socialarbetaren är den som ”får flest systematiska stöd” enligt respondenternas enkätsvar. Det som även blivit tydligt under arbetets gång med

denna studie och dess resultat är att respondenterna, socialarbetare inom svensk barnavård, på gruppnivå inte har kunskap om vad som efterfrågas då enkäten uppmanar till att exempelvis “Ange de systematiska stöd din kommun erbjuder följande parter samhällsplacerade barn / familjehemsföräldrar / ursprungsföräldrar.”

Efter insamlandet av empirin fick således enkätens 254 respondentsvar analyseras bredare och ur en annan infallsvinkel än jag tänkt mig för att förstå vilket resultat som studien *egentligen* fått fram. Själva undersökningen av stöd som erbjuds av svenska kommuner blev ett av två spår i uppsatsen. I processen av att sortera enkätens empiri träder en bild av socialarbetare som inte vet skillnaden mellan centrala begrepp inom barnavården och således inte har möjlighet att besvara enkäten på det sätt som efterfrågas av uppsatsförfattaren.

I min roll som masterstudent hade jag idag velat göra om enkäten med den kunskap jag nu införskaffat mig. Jag hade exempelvis önskat välja förslag på systematiska stöd samt stöd utan systematik utifrån mina egna definitioner av stöd. På så sätt hade jag undvikit misstaget att själv nämna 12 verktyg för yrkesverksamma bland alternativen för de stöd som finns att tillgå på respondentens arbetsplats. Då jag utgick från Socialstyrelsens metodguide samt nyutgiven forskning på området, är min bedömning att en rimlig insats för att överblicka befintligt kunskapsläge är gjord. Min uppfattning är trots allt att jag i enkäten bidragit till att förvirra respondenten på ett område med en redan klen nomenklatur, vilket i sin tur kan ha påverkat validiteten i studien. Av 254 respondenter har jag som författare inte fått någon kommentar som påpekat att jag blandat in bedömningsinstrument i frågan ”Vilka andra stöd, utan specificerat innehåll, tillhandahåller din arbetsplats”.

Enkäten lades upp i en Facebookgrupp för socionomer och en påminnelse gjordes efter två veckor för att få fler respondenter. På LinkedIn lades inlägget på min privata sida och inga ytterligare försök att sprida eller påminna gjordes. På min arbetsplats skickades ett mail ut centralt från receptionen till alla medarbetare inom Individ- och Familjförvaltningen som arbetade inom barn - och unga enheten, även detta utskick utan påminnelser, vilket sannolikt påverkat antalet respondenter ur dessa grupper. Från min arbetsplats har aktuell studie (n=6) enskilda respondenter, ett lågt antal som enligt uppsatsförfattaren inte bidrar till en eventuell ”jäv-situation” då det utgör 2,5 % av respondenterna och 1,27% om man räknar proportionellt till hur stor staden som dessa respondenter [och jag] arbetar i. I aktuell studie har exempelvis Göteborg 10,6% av alla respondenter. Påminnelser på arbetsplatsen samt på LinkedIn och till det jag benämner ”nätverket Stella” hade sannolikt ökat svarsfrekvensen.

Ejlertsson (2020) skriver "En pilotstudie kan göras med olika ambitioner. Den tid och den energi som används kommer sannolikt att påverka kvaliteten på den slutliga enkäten". Med facit i hand hade jag idag lagt större tidsåtgång på pilotstudien för att höja kvaliteten på enkäten då jag uppfattar den som ojämn.

Fråga 57, löd "Vem bär det yttersta ansvaret för det placerade barnet på din arbetsplats", och gjordes till en flervalsfråga, vilket i efterhand kan lyftas som en svaghet då respondenten kan uppfatta att svaret på denna enkätfråga bör ha fler än ett svar. Frågan ställdes dock på det sättet för att ha funktionen av en kontrollfråga. Enligt författaren till denna studie ligger det *yttersta ansvaret*, vilket efterfrågades, *endast* på socialnämnden. I slutändan var det 15,4% av respondenterna som svarade korrekt på den frågan, varav 1 av 13 chefer.

I aktuell studie rörde kritiken från tre respondenter att de uppfattade det som svårt att svara på vissa frågor där de fått gissa på frågorna gällande exempelvis vårdplaner och genomförandeplaner för placerade barn. Det är kopplat till de versionerna av enkäten som internt benämns "generell" samt "chefer" då dessa yrkeskategorier inte är helt insatta i det samhällsplacerade barnets dagliga vård. Dessa frågor har därför inte analyserats då det kan betyda att fler haft svårigheter att besvara frågorna och möjligtvis gissat som svar. Sist lyftes en definitionsfråga av "arbetsplats" som jag använt i enkäten där respondenten hade svårigheter med att förstå om jag menade hela socialförvaltningen eller specifikt den enhet hen arbetade vid.

Detta andra resultat som framkommit i aktuell studie, där en klen nomenklatur framträder, är lika mycket av ett resultat som studiens syfte att undersöka vilka stöd som ges. Vad jag upptäckte längs vägen med denna undersökning var att det inte går att göra en studie, likt min, rättvisa innan de yrkesverksamma socialarbetarna talar samma fackspråk. Om inte en gemensam nomenklatur finns i yrkeskåren leder det till svårigheter att få fram empiriska data. Uppsatsförfattaren kan till exempel inte utan problem skapa en enkät som fångar respondenternas förståelse av begreppen "insats" och "intervention" då dessa begrepp inte finns tydligt definierade i en svensk kontext. Den vaga begreppsbildningen har i aktuell studie visat sig genom respondenternas svar och användning av fel begrepp där studien till exempel explicit efterfrågar "systematiserade stöd" och fått allt annat än det som efterfrågades som svar. Således kan resultatet i aktuell studie å ena sidan ses utifrån perspektivet av en svag validitet då respondenterna inte varit tillräckligt kunniga i att besvara enkäten på ett helt korrekt sätt. Å andra sidan har annan forskning inom detta område samma

resultat som aktuell studie, där själva ”inventeringen” exempelvis stämmer väl överens med resultaten från Bergström et al. 2023, SKR 2022 och SBU 2017. Respondenternas svar kring vilka stöd som ges i hens kommun har resulterat i aktuell studies taxonomi (se bilaga 5).

4.4.3 *Studiens teoretiska tolkningsram och dess limiteringar*

Mitt stora intresse för den svenska barnavården, familjehemsvården samt det tredelade föräldraskapet har gjort att jag läst en stor mängd litteratur på området vilket medfört att jag omedvetet haft en bild av vilka teorier och ingångar som skulle kunna vara tillämpbara i att tolka min insamlade empiri till denna masteruppsats. Med facit i hand medförde detta ett tidskrävande merarbete där jag bland annat skrivit om teoriavsnittet och analyser flera gånger då jag under arbetets gång omvärderat teorival till förmån för andra teorier. Ett omfattande arbete med att skapa en programteori av och som tolkning av min empiri kan ges som ett exempel. En process med att ”omprogrammera” mina perspektiv blev nödvändig under arbetet med att analysera empirin och den processen blev exempelvis avhjälpt under flera samtal med verksamma forskare och yrkesverksamma inom olika spår av socialt arbete samt att läsa litteratur och forskning inom andra sociala områden som skola, vård, stadsvetenskap, politiska processer och förvaltningar. Därefter fastnade jag för böcker och publikationer från forskare och källor som var produktiva kring första halvan av 90-talet där Lennart Lundquists ”Förvaltning, stat och samhälle” från 1992 blev till en husbibel och där fann jag begreppen *förstå - kunna - vilja* som ingår i aktuell studies teoriavsnitt och efterföljande tolkning av empirin. Uppsatsförfattaren har därutöver människobehandlande organisationer som tolkningsram och slutligen adderas *funktionell dumhet* som begrepp.

Lundquists begreppsapparat har på många vis varit enkel att applicera på studiens empiri men i vissa avseenden inte erbjudit en helhet till tolkningen av hur uppsatsförfattaren kan förstå aktuell studies empiri. När en respondent, utifrån Lundquists begreppsapparat, väljer att inte implementera en styrning kan det i slutändan bero på att hen inte vill och oberoende av hur många insatser beslutsfattaren bidrar med för att, på individnivå, skapa *förståelse* och erbjuda resurser via begreppsapparatens *kan*, finns det yrkesverksamma socialarbetare som av väljer att gå emot beslutsfattarens styrning. Uppsatsförfattaren vill betona att det inte behöver vara av okunskap eller på grund av att de inte ges resurser från beslutsfattarna utan för att den yrkesverksamma har en egen vilja utifrån hens kunskaper. Att förstå när och varför respondenterna i aktuell studie använder sig av sin individuella vilja är bortom syftet med

aktuell studie. Vidare är det av vikt att i betona att *funktionell dumhet* inte är ett formellt analytiskt begrepp och står därför inte för sig själv i analysen utan förankras via människobehandlande organisationer- och implementeringsteorins kompletterande begreppsapparat.

4.4.4 Taxonomi över studiens resultat

Uppsatsförfattaren skapade en taxonomi över studiens resultat, detta för att få en så tydlig översikt som möjligt över de stöd som ges inom den svenska barnavården enligt aktuell studies empiri. En taxonomi ansågs angelägen då det utifrån litteraturgenomgången inför och under arbetet med aktuell studie, enligt uppsatsförfattaren, fanns en otydlighet i begreppsbyggnaden och kategoriseringen av stöd inom den svenska barnavården och familjehemsvården. Socialstyrelsen (2000) anser exempelvis att arbetet med begrepp och termer är av betydande vikt för en samsyn då det råder olika uppfattningar om ett begrepps innebörd och innehåll, vilket Socialstyrelsen menar pekar på ett behov av att sammanställa en teoretisk och begreppslik förståelse. En taxonomi ansågs av undertecknad även kunna ge en förståelse kring fördelningen av stöd mellan parterna i det tredelade föräldraskapet, som i aktuell studie var en av forskningsfrågorna.

Nedan följer aktuell studies definitioner för de kategoriseringar som utgör studiens taxonomi.

1) Insats

I Socialstyrelsens termbank finns följande definition på insats: ”aktivitet som är inriktad på visst resultat, insats som en brukare kan få efter en individuell behovsprövning” (Termbanken u.å). I lagtexten finner vi skrivningar som lagstadgar att socialnämnden ”ska tillhandahålla insatser och/eller sörja för placeringar”. När en samhällsplacering genomförs ges det som en *insats* enligt svensk lagtext (Socialstyrelsen 2021). Vid en sökning på Rikstermbanken beskrivs en ”individuellt inriktad insats” vara en ”insats som en brukare kan få efter en individuell behovsprövning”. En *förebyggande insats* definieras bland annat som ”något som används för att förhindra uppkomst av eller påverka förloppet av sociala problem” (Rikstermbanken u.å).

I rapporten *Kartläggning av socialtjänstens insatser* från SKR (2022) används ”placeringsinsatser” ”individ- och/eller gruppinsatser” ”insatser under placering till barn” och slutligen ”övriga insatser” för att särskilja de olika kartlagda insatserna. I aktuell

masteruppsats används ”insats” när det talas om en åtgärd utan specificerat innehåll, det som i ovanstående rapport kallas ”placeringsinsatser” till exempel en placering i familjehem, jourhem och HVB. Vidare används ”insats” i aktuell studie vid omnämnande av kontaktperson och kontaktfamilj, det som SKR i sin rapport kallar ”övrig insats”. Med redovisad definition av ”insats” innebär det i praktiken att aktuell studie inte använder sig av begreppet ”insats” då de stöd som efterfrågas i aktuell studies enkät gäller parterna i en redan pågående samhällsplacering, som då utgör själva insatsen.

2) Intervention

I Socialstyrelsens termbank finns ingen definition av ordet ”intervention” att tillgå. Via Sundell beskrivs en intervention ” (...) som ett samlingsbegrepp för åtgärder, behandlingar, metoder och insatser” (Socialstyrelsen 2012b). Vilket egentligen motsäger hans nästa beskrivning som säger att en intervention ”ska ha följande kännetecken: (1) den är en medveten åtgärd för att åstadkomma en förändring, (2) syftar till att uppnå ett visst mål för en person, familj, skola eller ett samhälle, (3) sammanfattas i form av en skriftlig eller muntlig överförbar kunskap samt (4) görs tillgänglig genom utbildning, undervisning, handledning eller självstudier” (Sundell 2012a:25, 2012b).

Intervention är ett låneord från engelskan där det definieras som; “the act of interfering with the outcome or course, especially of a condition or process, as to prevent harm or improve functioning” (Merriam Webster dictionary u.å). I Rikstermbanken definieras intervention som en ”förebyggande eller behandlande åtgärd” (Rikstermbanken u.å). Via Midgley 2006; O’Cathain et al. 2019 definieras det enligt ”en intervention avses en medveten åtgärd som ska leda till en förväntad förändring och genomförs av en identifierad utförare”.

I *Assessment, interventions and review* får man som läsare förståelse för vad en intervention föreslås vara via författarens definition “en omtvistad term som för vissa väcker idén om att man som yrkesverksam ska göra något mot andra eller påtvinga en expertnivå som är exklusiv snarare än inkluderande”. Författaren argumenterar i rapporten för att en intervention också kan förstås och användas för att "samarbeta med människor på ett systematiskt och planerat sätt, i en identifierad situation, för att göra skillnad” (Parker 2013:98, min översättning). Shadish et al. (2002) beskriver att ”Sannolikheten för ett önskvärt resultat av en intervention ökar om det finns vetenskapligt stöd för att visa att den

specifika interventionen visat sig vara effektiv för en specifik population, på specificerade utfall, i jämförelse med ett alternativ”.

I aktuell masteruppsats används termen ”intervention” som ett samlingsbegrepp för åtgärder, behandlingar och metoder med ett *systematiskt innehåll* som ges till klienter. Exempelvis intervenerande från öppenvården eller namngivna interventioner som Ett hem att växa i, Trygghetscirkeln och Repulse.

3) Bedömningsinstrument

Ett bedömningsinstrument har som uppgift att evaluera en klients behov eller situation. Socialstyrelsen beskriver det som ”att använda en standardiserad bedömningsmetod innebär att bedöma en situation, funktion eller behov med hjälp av ett vetenskapligt prövat bedömningsinstrument, till exempel en checklista eller ett index, och en manual som beskriver hur instrumentet ska användas” (Socialstyrelsen 2012a:5).

Ett bedömningsinstrument är något som oftast kommer klientens till gagn då man som yrkesverksam får en klarare eller bättre förståelse för klientens behov eller situation i en given kontext. Ett bedömningsinstrument räknas i aktuell studie *inte* som en insats, intervention eller systematiskt stöd utan benämns i taxonomin som ”bedömningsinstrument”.

4) Metod och verktyg

I Socialstyrelsens ”metodguide” förklaras metoder vara ”bedömningsmetoder och insatser” (Socialstyrelsen 2019). Ett verktyg eller en metod för yrkesverksamma är även det något som oftast kommer klienten till gagn då det utgör ett hjälpmedel som hjälper den yrkesverksamma i sin yrkesroll och i utövandet av sina arbetsuppgifter, vilket ökar förståelsen för klientens behov. SKR ger på sin hemsida exempel på olika metoder och verktyg som underlättar för socialsekreterare att göra barn mer delaktiga i kontakten med socialtjänsten. SKR poängterar att ansvaret ligger på kommunerna att ta reda på om de metoder och verktyg de redovisar ska användas i deras verksamhet då deras exempel enbart ”bör ses som stöd och inspiration” samt att ”dessa metoder inte är kvalitetsgranskade eller utvärderade av SKR” (SKR u.å).

Ett verktyg eller en metod riktad mot den yrkesverksamma räknas i aktuell studie *inte* som en insats, intervention eller systematiskt stöd utan benämns i taxonomin som ”verktyg för yrkesverksam”.

5) Systematiskt stöd

I insamlandet av aktuell studies empiri efterfrågades "vilka systematiserade stöd med definierat innehåll används på din arbetsplats?". Således måste en definition av *systematiskt stöd* bistås med. "Systematik" är något som bygger på ett system, planmässig, klassificering, planenlig, ordnad, som följer en plan, som avser systematik, exempelvis systematiska undersökningar (Ordlista u.å). Synonymer till "systematik" är planmässighet, ordning, disposition; systematisk klassificering, klassifikation, systembyggnad, indelning, taxonomi (Synonymer u.å).

Varken "systematiskt stöd" eller "systematiserat stöd" finns att tillgå på Socialstyrelsens termbank eller Rikstermbanken. Socialstyrelsen menar att "en systematisk och fortlöpande utveckling och säkring av verksamheten utgör kärnan i ett fungerande förbättringsarbete" samt att "den som bedriver socialtjänst ska med stöd av ledningssystemet planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten till nytta för den enskilde.

I aktuell studie används systematiskt stöd som ett *samlingsnamn* för att beskriva ett stöd som ges till en klient med en föreskriven manual. Ett systematiskt stöd är enligt uppsatsförfattaren något som kan beviljas eller sättas in utan bistånd. Med aktuell studies definition av systematiskt stöd kan exempelvis inte MI anses vara ett sådant stöd då en socialarbetare inte kan "bevilja" MI som stöd till klienten. MI kan däremot användas i socialarbetarens yrkesutövande, så som tänkt, som ett samtalsstöd och med dess samtalsverktyg i kontakten med klienten, vilket i sin tur kan leda till effekter för förändring hos klienten.

6) Socialstyrelsens Metodguide

Socialstyrelsen har tagit fram Metodguiden genom att "samla metoder som är aktuella för socialt arbete i Sverige." Syftet är att "ge objektiv och transparent information om vem metoderna är tänkta för, hur de ska genomföras samt om kvalitet och effekter av insatserna". Informationen menar Socialstyrelsen ska "fungera som en del av beslutsunderlaget för praktiker och verksamheter som vill bedriva en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten" (Metodguiden u.å). Metodguiden uppdateras kontinuerligt med nya insatser och för att en metod och/eller insats ska bli aktuell i Metodguiden behöver den ha rapporterats som använd i Socialstyrelsens målgruppsundersökningar eller förekomma i nationella riktlinjer och öppna jämförelser inom socialtjänstens områden. Vidare kan metoden eller insatsen komma med i metodguiden om den finns med i SBU:s praxisundersökningar (ibid). Som kritik till

metodguiden kan lyftas att flera stöd kommenteras med att det ”vetenskapliga underlaget är begränsat och att det behövs fler primärstudier” samt att en majoritet av stöden förutsätter att klienten är motiverad till att förändra sitt liv vilket inom barna- och familjehemsvården ofta inte är fallet (Hübner 2021).

Uppsatsförfattaren har valt att använda Metodguiden i aktuell studie som en av flera referenser till huruvida ett stöd som inkommit i aktuell studies insamlade empiri även finns att tillgå i Metodguidens register.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I nedanstående kapitlet kommer studiens resultat att presenteras med början med en detaljerad redovisning av studiens respondenter. Därefter följer studiens resultat uppdelat i fyra underkategorier, där resultatet presenteras via tabeller och diagram som tolkas enskilt för att sedan i slutet av varje underkategori sammanställas och analyseras utifrån vald tolkningsram. Som tidigare redogjorts för används Lundquist begreppen förstå-vill-kan för att ur ett organisationsteoretiskt perspektiv tolka samspelet mellan beslutsfattare och verkställare. Verkställarna är i aktuell studie respondenterna som utgörs av yrkesverksamma socialarbetare inom barn och unga enheter i Sverige.

5.1 RESPONDENTERNA

Respondenterna i enkätstudien (n=254)

		n	%
Hur kom du i kontakt med denna enkät?	Via facebookgruppen "Socionom".	236	92,9%
	Via min arbetsgivare	8	3,1%
	Via LinkedIn	1	0,4%
	Via direktutskick	9	3,5%
Kön	Kvinnor	240	94,5%
	Män	12	4,7%
	Ickebinär	1	0,4%
	Vill ej svara	1	0,4%
När erhöll du din akademiska examen?	Mindre än 2 år sedan	38	15,0%
	2-5 år sedan	49	19,3%
	5-10 år sedan	60	23,6%
	10 år eller längre sedan	107	42,1%
Vilken är din högsta akademiska utbildning?	Doktorsexamen från högskola/universitet	2	0,8%
	Licentiat från högskola/universitet	1	0,4%
	Masterexamen från högskola/universitet	12	4,7%
	Magisterexamen från högskola/universitet	30	11,8%
	Kandidatexamen från högskola/universitet	195	76,8%
	Studier vid högskola/universitet	13	5,1%
	Annan	1	0,4%
Storlek på den kommun jag arbetar i	Storstad (Minst 200.000 inv.)	62	24,4%
	Större städer (40 000 - 200 000 inv.)	78	30,7%
	Mindre städer (15 000 - 40 000 inv.)	61	24,0%
	Lantbrukskommun (Mindre än 15 000 inv.)	51	20,1%
	Internt bortfall	2	0,8%
Under hur lång tid har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?	6 mån eller mindre	31	12,2%
	7-12 mån	38	15,0%
	1-3 år	87	34,3%
	3-5 år	32	12,6%
	5-10 år	50	19,7%
	10 år eller längre	16	6,3%
Under hur lång tid har du arbetat inom yrket totalt?	6 mån eller mindre	7	2,8%
	7-12 mån	7	2,8%
	1-3 år	42	16,5%
	3-5 år	35	13,8%
	5-10 år	65	25,6%
	10 år eller längre	98	38,6%

I studien medverkade 254 respondenter, majoriteten av respondenterna i denna studie kom i kontakt med enkäten via facebookgruppen "Socionom". En övervägande majoritet var kvinnor (94,4 %), medelåldern på respondenterna var 39 år med en standardavvikelse av 9,8 år, där den yngsta respondenten var 23 och den äldsta 70 år. Den erlagda socionomexamen togs för majoriteten av respondenterna (n=167) för 5–10 år sedan. 17,7% av respondenterna har en högre utbildning än en kandidatexamen (n=45). 22% av respondenterna har arbetat 0–3 år i yrket och resterande mellan 3 år - 10 år, eller längre. Respondenterna arbetar i en jämn

fördelning i en storstad (n=62), större städer (n=78), mindre städer (n=61) och landsbrukskommuner (n=51) med viss tonvikt vid större städer. Det som benämns ”internt bortfall” innefattar (n=2) respondenter som inte har en fast kommuntillhörighet, utan arbetar som socionomkonsulter.

5.1.1 Tabell - Respondenternas år inom yrket

Under hur lång tid har du arbetat inom yrket totalt? (n=254)

Yrkesroll	6 mån el <	7-12 mån	1-3 år	3-5 år	5-10 år	10 år el >	Totalt
Utredande socialsekreterare	n 4	5	21	14	20	13	77
	% 5.2%	6.5%	27.3%	18.2%	26.0%	16.9%	
Socialsekreterare på mottagningsenhet	n 1	1	2	2	2	2	10
	% 10.0%	10.0%	20.0%	20.0%	20.0%	20.0%	
Barnsekreterare	n 2	1	13	10	22	26	74
	% 2.7%	1.4%	17.6%	13.5%	29.7%	35.1%	
Familjehemssekreterare	n 0	0	0	4	5	17	26
	% 0.0%	0.0%	0.0%	15.4%	19.2%	65.4%	
Förstesekreterare	n 0	0	0	0	11	12	23
	% 0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	47.8%	52.2%	
Sektionschef	n 0	0	0	0	0	5	5
	% 0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
Enhetschef	n 0	0	0	0	0	7	7
	% 0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
Verksamhetschef	n 0	0	0	0	0	1	1
	% 0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
Annan	n 0	0	6	5	5	15	31
	% 0.0%	0.0%	19.4%	16.1%	16.1%	48.4%	
Totalt	n 7	7	42	35	65	98	254
	% 2.8%	2.8%	16.5%	13.8%	25.6%	38.6%	

Majoriteten av respondenterna i denna studie har arbetat mellan 3–10 år (n=100) eller längre än 10 år (n=98). Minst är gruppen för nyexaminerade socionomer som arbetat upp till 1 år (n=14). Gruppen som arbetat 1–3 år består av (n=42) respondenter. Enligt fördelningen av respondenterna i tabell 5.1 har den största gruppen (n=87) arbetat på nuvarande arbetsplats i 1–3 år, tätt följt av den sammanslagna gruppen av respondenter som varit på sin arbetsplats i 3–10 år (n=82). Nyanställda med upp till 1 år på sin nuvarande arbetsplats är (n=69), den minsta gruppen av respondenter är de som varit på samma arbetsplats i över 10 år (n=16). Aktuellt resultat är statistiskt signifikant.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	77.253 ^a	40	<.001
Likelihood Ratio	94.091	40	<.001
Linear-by-Linear Association	24.612	1	<.001
N of Valid Cases	254		

a. 39 cells (72.2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .03.

5.2 SYSTEMATISKA STÖD PÅ RESPONDENTENS ARBETSPLATS

5.2.1 Tabell - Befintliga systematiserade stöd

Vilka systematiserade stöd finns på din arbetsplats? (n=254) - flervalsfråga

Systematiserade stöd	n	%
Signs of safety	184	72.4%
MI	183	72.0%
Samtalskort	177	69.7%
Ett hem att växa i	128	50.4%
Tejping	113	44.5%
Trygghetscirkeln	99	39.0%
Trappan	98	38.6%
TMO	94	37.0%
rePULSE	92	36.2%
Marte meo	69	27.2%

Tabellen visar att de fyra vanligaste stöden finns hos hälften av respondenterna. De fem övre svarsalternativ har över hundra respondentsvar; Signs of Safety, MI, Samtalskort, Ett hem att växa i och Tejping (se bilaga 6 för beskrivning av dessa stöd).

5.2.2 Tabell - Aktiva systematiserade stöd

Vilka systematiserade stöd används aktivt på din arbetsplats? (n=254) - flervalsfråga

Systematiserade stöd	n	%
Signs of safety	143	56.3%
MI	140	55.1%
Samtalskort	114	44.9%
Ett hem att växa i	85	33.5%
Tejping	63	24.8%
TMO	60	23.6%
Trappan	58	22.8%
Trygghetscirkeln	56	22.0%
rePULSE	48	18.9%
KOMET	34	13.4%

När enkätfrågan omformulerades till att inbegripa vilka stöd som används aktivt sker ingen förändring i placeringarna av de fem vanligaste systematiska stöden. De nästkommande fem

stöden byter dock platser och här tillkommer Komet, medan Marte meo lämnar listan över de 10 vanligaste systematiska stöden.

5.2.3 Tabell - Befintliga och aktiva systematiserade stöd

Vilka systematiserade stöd finns på din arbetsplats och används aktivt? (n=254)

Systematiserade stöd	Finns på arbetsplatsen		Vilka stöd används aktivt?		
	n	% / n=254	n	% / n=254	% / Finns
Signs of safety	184	72.4%	138	54,3%	75,0%
MI	183	72.0%	134	52,8%	73,2%
Samtalskort	177	69.7%	114	44,9%	64,4%
Ett hem att växa i	128	50.4%	83	32,7%	64,8%
Tejping	113	44.5%	61	24,0%	54,0%
Trygghetscirkeln	99	39.0%	54	21,3%	54,5%
Trappan	98	38.6%	54	21,3%	55,1%
TMO	94	37.0%	58	22,8%	61,7%
rePULSE	92	36.2%	45	17,7%	48,9%
Marte meo	69	27.2%	28	11,0%	40,6%
Totalt	1237		769		62,2%

Av 254 respondenter i 85 representerade svenska kommuner finns Signs of Safety hos (n=184) av respondenternas arbetsplatser och av dessa används det aktivt av (n=138) respondenter, vilket motsvarar 75% av respondenterna som angivit att stödet finns på arbetsplatsen. Motsvarande siffror för MI är att (n=134) använder det aktivt och att MI finns hos (n=183) av respondenternas arbetsplatser. Samtalskort finns hos (n=177) och används aktivt av (n=114), Ett hem att växa i finns hos (n=128) respondenter och används aktivt hos (n=83) respondenter. Sist beskrivs det femte vanligaste systematiserade stödet Tejping som återfinns på arbetsplatser hos (n=113) respondenter och används aktivt av (n=61) respondenter. Tabellen visar att bland de 10 vanligast förekommande systematiserade stöden används i genomsnitt 62,2 % av dessa aktivt av respondenternas arbetsplatser.

5.2.4 Analys av avsnitt 5.2 - Befintliga stöd och dess fördelning

För att besvara forskningsfrågorna ett och två; ”vilka systematiserade stöd erbjuder socialnämnderna i svenska kommuner till placerade barn, deras familjehemsföräldrar samt ursprungsföräldrar och hur ser dess fördelning ut” utgår uppsatsförfattaren från tabellerna i resultatavsnittet som anger de tio vanligaste stöden som finns att tillgå samt stöd som används aktivt i respondentens kommun. För att förstå fördelningen av stöd utgår uppsatsförfattaren från den av undertecknad författade taxonomin över studiens insamlade stöd.

Aktuell studie visar att bland de systematiserade stöden som ges samhällsplacerade barn, deras ursprungsföräldrar samt familjehemsföräldrar, utgörs 53 % av kommunens ”systematiserade stöd” av stöd som är utformade för den yrkesverksamma själv. Av 254 respondenter använder sig en stor del av Signs of Safety, MI, Samtalskort, Ett hem att växa i och Tejpning i nedstigande ordning. Av dessa stöd är endast ett alternativ ett stöd som ges någon annan part än den yrkesverksamma själv, i detta fall, utbildningen *Ett hem att växa i* som riktar sig till familjehemsföräldrar. Resultatet i aktuell studie visar att bland de 10 vanligaste befintliga systematiserade stöden används i genomsnitt 62,2 % av dem *aktivt* på respondentens arbetsplats.

Att i empirin ställa *befintliga stöd* mot vilka som används *aktivt* kan vi i denna studie göra rakt av då respondenterna i enkäten svarar på vad som finns att tillgå på deras arbetsplatser och vad som används aktivt. Av de fem vanligaste stöden i aktuell studie; Signs of safety, MI, Samtalskort, Ett hem att växa i och Tejpning, återfinns fyra av dessa stöd hos hälften av alla respondenter.

Respondenterna i aktuell studie har besvarat enkäten på ett sådant vis att min tolkning är att de menar att de ger ett stöd till klienten när klienten ”ges” Signs of safety, MI, Tejpning eller samtalskort. Enligt uppsatsförfattaren är nämnda stöd en utredningsmodell, samtalsmetoder och samtalsverktyg, alla alternativ är således verktyg som den yrkesverksamma socialarbetaren använder i sin yrkesroll för att få stöd i sina utredningar, beslutsunderlag och dagliga arbete med parterna i det tredelade föräldraskapet. Här betonar uppsatsförfattaren att det inte är att förringa det faktum att dessa verktyg kan ha en direkt och indirekt stödeffekt för klienterna. På samma spår om kunskap kring stöd utifrån aktuell studie kan man utifrån resultatet tolka att, på gruppnivå, att kunskapen kring sitt yrkesutövande, det tredelade föräldraskapet samt rutiner och arbets sätt på sin arbetsplats är begränsad. Det visar sig genom att många respondenter i aktuell studie väljer svarsalternativet ”vet ej” vid frågor om ovanstående kategoriseringar.

Med aktuell studies resultat och utifrån den genererade taxonomin kan man förstå att av 66 insamlade ”systematiska stöd” är 53% av dem i själva verket verktyg och bedömningsinstrument som är utformade för den yrkesverksamma socialarbetaren, det vill säga för aktuell studies respondenter. När aktuell studie genererar ett resultat som säger att 53% av de systematiska stöden ges till den yrkesverksamma själv, behöver det förstås utifrån perspektivet av att det inte i sig är uppseendeväckande eller negativt då

bedömningsinstrument, utredningsmodeller och samtalsverktyg som hjälper den yrkesverksamma att förstå sin klient eller klientens kontext ur ett vidare perspektiv bland annat gör skillnad för deras arbetsallians, och är minst lika viktig i helheten av de stöd som ges inom barna- och familjehemsvården för att möjliggöra ett gott socialt arbete. Utifrån det perspektivet menar uppsatsförfattaren att det inte finns en motsättning i att ett stöd ”ges till en yrkesverksam socialarbetare”, då det inte per automatik innebär färre stöd till klienten. Studiens resultat kring en vag nomenklatur kopplat till Lundquists begreppsapparat kan ge en bild av socialarbetare som antingen inte har förståelse eller vill använda begreppsbildningen kring stöd för parterna i det tredelade föräldraskapet. Med den utgångspunkten är det möjligt att respondenterna inte kan erbjuda klienterna stöd, just utifrån sin nuvarande förståelse över ”stöd” som begrepp.

Följande stycke utgör uppsatsförfattarens egna reflektioner där man kan argumentera för att ett stöd som sätts in till en klient har en viss påverkan, men var ska första mätpunkten sättas för att effektutvärdera ett stöd? Uppsatsförfattaren är intresserad av att förstå hur den yrkesverksammas verktygslåda med stöd ska kunna utvärderas för att värderas som effektiva och rangordnade i “hur evidensbaserade” stöden är, exempelvis utifrån aktuell studies resultat. För att illustrera min tanke ges här ett exempel på det stöd som var det vanligast förekommande i aktuell studie och hur det ska kunna effektutvärderas som stöd. Signs of safety är en utredningsmodell utvecklad i Australien där modellen går ut på att “identifiera styrkor och resurser hos individer och stärka dem för att kunna skapa positiva förändringar i sin situation på egen hand eller med hjälp av sitt nätverk” (Socionomkraft u.å).

Uppsatsförfattaren ser en svårighet med var “den första mätpunkten ska sättas” dels för att producera kunskap som verifieras som äkta kunskapsproduktion inom nuvarande evidensparadigm, dels utifrån komplexiteten med att utföra en studie som i princip följer den yrkesverksammas “produktion av socialt arbete” dygnet runt då allt som görs påverkar en given kontext. Varje telefonsamtal, möte och sms mellan yrkesverksam och klient kan potentiellt bidra till eller leda till en viss grad av förändring hos klienten.

Kopplat till socialtjänsten som en människobehandlande organisation och med det den omgärdande komplexiteten med bland annat stora osäkerheter och risker med att klienter tar skada i det sociala arbetets praktik, kan aktuell studies resultat tolkas som att de professionella använder sig av befintliga stöd som finns tillgängliga för den yrkesverksamma i hög utsträckning, kanske för att parera den inbyggda komplexiteten som det utgör att arbeta

inom en människobehandlande organisation. En tolkning utifrån funktionell dumhet skulle i stället kunna peka på att socialarbetarna är kompetenta och gör sitt arbete som de ska med att erbjuda "klienterna" stöd, men inte stannar upp för att reflektera kring begreppsbyggnaden av stöd i barn- och familjehemsvårdens kontext och missar det faktum att fem av de tio vanligaste systematiska stöden är utformade för den yrkesverksamma själv. Det kan utifrån aktuell empiri å andra sidan vara så att respondenterna är fullt medvetna om att det ser ut som det gör utifrån resultatet av studien och att fördelningen av stöd är helt korrekt och rimlig för socialarbetare inom barn- och familjehemsvården i Sverige. Aktuell studie kan med sin empiri inte svara på varför fördelningen ser ut som den gör, bara presentera att den ser ut som den gör.

Uppsatsförfattaren vill problematisera och positionera sig kring det faktum, utifrån studiens resultat, att respondenterna inte "sorterar" stöden korrekt i enkätfrågorna. Jag är, som tidigare nämnt, yrkesverksam socionom och arbetar bland annat med barn och unga som är placerade i samhällsvård. Min positionering i aktuell studie inbegriper att det är av vikt att yrkesverksamma socialarbetare inom barn och unga enheter får en gemensam förståelse för nomenklaturen kring stöd och hur stöd som ges parterna i det tredelade föräldraskapet kategoriseras. Den önskan är sprungen ur det faktum att det annars kan bli onödigt svårt att arbeta som exempelvis barnsekreterare inom familjehemsvården eller utredare på barn- och unga enheter, yrkesroller som i Sverige idag utgörs av till stor del nyexaminerade socionomer. De ska manövrera det som befintlig forskning beskriver som "den mest extrema formen av myndighetsutövning" och i yrkesrollerna på barn- och unga enheter kanske det, enligt aktuell uppsatsförfattare, inte ska finnas utrymme att missförstå om den yrkesverksamma i stunden arbetar med ett bedömningsinstrument eller med en intervention åt en klient. Dessa är olika sorters stöd och det bör vara tydligt för socialarbetaren att "nu ger jag stöd som är riktade och utformade för att hjälpa till att skapa en förändring i eller för klienten" och "detta är ett stöd framtaget för att underlätta mitt dagliga arbete som yrkesverksam barnsekreterare".

Att reflektera kring varför begreppsbyggnaden är vag baserad på aktuell studies resultat är komplext, delvis utifrån studiens ansats och delvis utifrån att forskningsområdet kring begreppsbyggnaden om stöd inom socialtjänstens barn- och familjehemsvård i Sverige är oerhört begränsad. Anledningen till att socialarbetare inte använder begrepp och definitioner som insats, intervention och metod korrekt, såsom lagstiftare och kunskapsmyndigheter

företräder, skulle med uppsatsförfattarens tolkning kunna handla om en positionering mot det evidensbaserade paradigmet lika mycket som det skulle kunna handla om att den yrkesverksamma ser det som oviktigt med en "korrekt begreppsanvändning" inom socialt arbete, kanske då nyttan med det inte är uppenbar för en och var. De yrkesverksamma kanske gör motstånd eller väljer att inte acceptera den rådande kunskapssynen och kan det vara därför de systematiska stöden som finns på arbetsplatserna bara används aktivt till 62,2%?

5.3 DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET

5.3.1 Tabell - Chefens syn på utbildning

Hur relevant är det att din personal är utbildad i det tredelade föräldraskapet? (n=13)

Utbildas din personal i det tredelade föräldraskapet?	Ej relevant	Relevant	Totalt
Ja	n 0 % 0.0%	2 100.0%	2
Nej	n 1 % 11.1%	8 88.9%	9
Det är inte relevant för det dagliga arbetet	n 1 % 100.0%	0 0.0%	1
Vet ej	n 0 % 0.0%	1 100.0%	1
Totalt	2 15.4%	11 84.6%	13

Frågan är endast ställd till chefer

Relevansen för att socialarbetare är utbildade i förhållningssättet är *mycket relevant* eller *mer än relevant* enligt (n=7) chefer. *Relevant* är det enligt (n=4) och *lite* eller *inte viktigt alls* enligt (n=2) chefer. Relevansvariablerna 'mycket relevant', 'mer än relevant' och 'relevant' är dikotomiserade till variabeln *relevant* i ovan tabell. Lite eller inte viktigt alls är dikotomiserade till *ej relevant*. En chef anger att det varken är relevant att utbilda sin personal eller att det är relevant för det dagliga arbetet, en annan chef att det är relevant men inte vet om personalen utbildas i det tredelade föräldraskapet.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6.172a	3	.104
Likelihood Ratio	4.883	3	.181
Linear-by-Linear Association	.532	1	.466
N of Valid Cases	13		

a. 7 cells (87.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

5.3.2 Tabell - Har respondenten utbildning

Har du genomgått någon utbildning i det tredelade föräldraskapet? (n=254)

Hur länge har du arbetat totalt	Ja	Nej	Vet ej	Ej relevant	Total
6 mån eller mindre	n 0 % 0.0%	6 85.7%	0 0.0%	1 14.3%	7
7-12 mån	n 1 % 14.3%	5 71.4%	1 14.3%	0 0.0%	7
1-3 år	n 6 % 14.3%	34 81.0%	0 0.0%	2 4.8%	42
3-5 år	n 10 % 28.6%	22 62.9%	1 2.9%	2 5.7%	35
5-10 år	n 16 % 24.6%	44 67.7%	2 3.1%	3 4.6%	65
10 år eller längre	n 25 % 25.5%	58 59.2%	5 5.1%	10 10.2%	98
Total	n 58 % 22.8%	169 66.5%	9 3.5%	18 7.1%	254

22,8% av respondenterna har genomgått en utbildning i det tredelade föräldraskapet. 66,5% har inte genomgått en utbildning, 3,5% vet inte om de genomgått en utbildning i det tredelade föräldraskapet och 7,1% anser att det inte är relevant för sin yrkesutövning. De som arbetat 5 år och längre (n=163) har i högre grad genomgått en utbildning än de som arbetat 0 - 5 år (n=91).

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.773a	15	.468
Likelihood Ratio	17.486	15	.291
Linear-by-Linear Association	.027	1	.870
N of Valid Cases	254		

a. 15 cells (62.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .25.

5.3.3 Tabell - Självs kattad kännedom om förhållnings sättet

Hur väl känner du till innebörden av det tredelade föräldraskapet? (n=254)

Hur länge har du arbetat totalt inom yrket?	Inte alls	Lite	Ganska väl	Väl	Mycket väl	Totalt
6 mån eller mindre	n 2 % 28.6%	5 71.4%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	7
7-12 mån	n 2 % 28.6%	2 28.6%	2 28.6%	1 14.3%	0 0.0%	7
1-3 år	n 2 % 4.8%	14 33.3%	12 28.6%	7 16.7%	7 16.7%	42
3-5 år	n 4 % 11.4%	7 20.0%	10 28.6%	9 25.7%	5 14.3%	35
5-10 år	n 4 % 6.2%	7 10.8%	24 36.9%	17 26.2%	13 20.0%	65
10 år eller längre	n 0 % 0.0%	16 16.3%	23 23.5%	30 30.6%	29 29.6%	98
Totalt	n 14 % 5.5%	51 20.1%	71 28.0%	64 25.2%	54 21.3%	254

46,5% av respondenterna känner till innebörden av det tredelade föräldraskapet väl eller mycket väl. 25,6% känner till förhållnings sättet lite eller inte alls. I kategorin ganska väl återfinns 28% av respondenterna. Enligt aktuell tabell har man högre självskattad kännedom ju längre man arbetat inom yrket, vilket bland annat syns genom att efter 10 år eller längre i yrket har 29,6% av aktuell respondentgrupp mycket väl kännedom och i samma respondentgrupp anger 0% att de inte har någon kännedom alls och 16,3% att de har lite kännedom. Aktuellt resultat är statistiskt signifikant.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	54.296a	20	<.001
Likelihood Ratio	55.162	20	<.001
Linear-by-Linear Association	30.164	1	<.001
N of Valid Cases	254		

a. 13 cells (43.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .39.

5.3.4 Analys av avsnitt 5.3 - Det tredelade föräldraskapet

Enligt resultatet i aktuell studie är en dryg femtedel av respondenterna utbildade i det tredelade föräldraskapet. Två tredjedelar av respondenterna har antingen inte genomgått eller vet inte om de har genomgått en utbildning i det tredelade föräldraskapet. På samma gång självskattar hälften av respondenterna sig till att inneha väl eller mycket väl kännedom om det tredelade föräldraskapet. En fjärdedel självskattade sin kännedom till lite eller ingen alls. 100% av respondenterna i gruppen som varit yrkesverksamma under 0–6 månader självskattar sig till ”inte alls” och ”lite” kännedom kring innebörden av det tredelade föräldraskapet. Respondenterna som arbetat 5 år eller längre har i högre grad genomgått en

utbildning än de som arbetat mellan 0 - 5 år, och enligt studiens resultat har respondenten också högre självskattad kännedom ju längre man arbetat inom yrket.

Elva av tretton chefer i aktuell studie anser att det är relevant, mer än relevant eller mycket relevant att deras personal är utbildade i det tredelade föräldraskapet. En chef anger att det varken är relevant att utbilda sin personal eller för det dagliga arbetet som socialarbetare. Åtta chefer anser i sin tur att det är relevant men utbildar inte sin personal, en chef anger att hen inte vet om personalen utbildas.

Kopplat till människobehandlande organisationer och perspektivet av att socialtjänsten som organisation är ställd under olika styrningar, ser uppsatsförfattaren att aktuell empiri kan tolkas som att socialarbetare använder sitt handlingsutrymme i växelverkan mellan organisationen och dess professionella, då de beskriver att de inte har fått utbildning i det tredelade föräldraskapet av sin organisation men trots det tillgodosett sig information och kunskap om förhållningssättet nog för att nära hälften av respondenterna i aktuell studie ska självskatta sig till att inneha en väl eller mycket väl kännedom om det tredelade föräldraskapet.

Att cheferna inte utbildar sina medarbetare utifrån en tolkning via funktionell dumhet kan beskriva det faktum att organisationen inte "tjänar" på att socialarbetarna utbildas, och ökar sin förståelse, för att på så vis eliminera "onödigt tänkande" kring exempelvis beslut för någon part i det tredelade föräldraskapet. Detta för att fortsatt upprätthålla det som forskarna bakom funktionell dumhet som begrepp, beskriver som en företeelse där de professionella producerar för producerandets skull och därmed upprätthåller organisationens effektiva "produktion av socialt arbete".

Respondent 309 ger ett perspektiv av att arbeta i det tredelade föräldraskapet där samverkan mellan parterna är av största vikt; "över lag påverkar den höga arbetsbelastningen socialsekreterares möjlighet att arbeta förebyggande. Även den massiva dokumentationen tar tid från det jag anser vara det viktigaste, relationsskapande och tid med barn och deras föräldrar". Via Lundquists tema *vill* syns återigen verkställarens önskan om att få arbeta med något som hen värderar som av största vikt men resurserna står i vägen för ett sådant arbete som respondenten beskriver ovan.

Det min studie kanske också visar är att socialarbetare inte fullt ut har accepterat och implementerat Socialstyrelsens förhållningssätt, det tredelade föräldraskapet, som arbets sätt.

Det kan även bero på att 70% av respondenterna inte har genomgått en utbildning i det tredelade föräldraskapet, dock självskattar 46,5% av respondenterna sig till en väl eller mycket väl kännedom om förhållningssättet och endast 5,5% av respondenterna känner inte till förhållningssättet alls.

Undertecknad kan utifrån empirin inte ge svar på varför det tredelade föräldraskapet inte är ”mer implementerat” än det är utifrån studiens resultat där mer än hälften av respondenterna inte fått någon utbildning i förhållningssättet och där de styrande inte ser till att utbildning prioriteras. Vidare kan respondenternas självskattade kännedom om förhållningssättet inte verifieras som ”korrekt” kännedom eller förstås utifrån vilken sorts kännedom det innefattar. En fråga att ställa till resultatet är om den politiska styrningen och implementeringen av det tredelade föräldraskapet blivit så som lagstiftaren, eller kunskapsmyndigheten avsåg?

5.4 RUTINER OCH ARBETSSÄTT

5.4.1 Tabell – Specifika rutiner - ursprungsföräldrar

*Har ni specifika rutiner kring stöd och/eller arbete riktat till ursprungsföräldrar vars barn är placerade?
(n=252)*

Kommunstorlek	Ja	Nej	Vej ej	Totalt
Storstad	29 46.8%	20 32.3%	13 21.0%	62
Större städer	37 47.4%	28 35.9%	13 16.7%	78
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	20 32.8%	33 54.1%	8 13.1%	61
Landsbrukskommun	20 39.2%	19 37.3%	12 23.5%	51
Total	106 42.1%	100 39.7%	46 18.2%	252

39,7% av det totala antalet respondenter har *inga* specifika rutiner kring stöd till ursprungsföräldrar och 18,2% *vet inte* om de har specifika rutiner och 42,1% har rutiner kring stöd till ursprungsföräldrar. Vid en sammanslagning har 94,1% av respondenter från *storstäder* och *större städer* rutiner på arbetsplatsen och 54,1% från *mindre städer* har inga rutiner. 21% från *storstäder* och 23,5% från *landsbrukskommuner* vet i sin tur inte om de har specifika rutiner kring stöd till ursprungsföräldrar.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.640a	6	.195
Likelihood Ratio	8.477	6	.205
Linear-by-Linear Association	.923	1	.337
N of Valid Cases	252		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9.31.

5.4.2 Tabell – Specifika rutiner - placerade barn

Har ni specifika rutiner kring stöd och/eller arbete riktat till barn placerade i samhällsvård på din arbetsplats? (n=252)

Kommunstorlek	Ja	Nej	Vej ej	Totalt
Storstad	41 66.1%	11 17.7%	10 16,1%	62
Större städer	48 61.5%	14 17.9%	16 20,5%	78
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	34 55.7%	16 26.2%	11 18.0%	61
Landsbrukskommun	27 52.9%	13 25.5%	11 21.6%	51
Total	150 59.5%	54 21.4%	48 19,0%	252

Specifika rutiner för stöd och arbete riktat till samhällsplacerade barn finns hos 59,5% av respondenter enligt aktuell studie. Ungefär lika många som säger att det inte finns specifika rutiner kring stöd, 21,4%, säger att de inte vet om det finns specifika stöd på respondentens arbetsplats 19%. Enligt kommunstorlek fördelar sig svaren relativt jämnt, med en liten tyngdpunkt mot att storstäder och större städer anger ja och mindre städer och landsbrukskommuner anger nej. Respondenterna som anger vet ej fördelas relativt jämnt över kommunstorlek-/tillhörighet med mellan 16,1% - 21,6% av respondentsvaren.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.477a	6	.747
Likelihood Ratio	3.469	6	.748
Linear-by-Linear Association	1.593	1	.207
N of Valid Cases	252		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9.71.

5.4.3 Tabell – Uttalat stöd

Är det uttalat på din arbetsplats att du ska ge råd och stöd till ursprungsföräldrar? (n=215)

Yrkesroll	Ja	Nej/Ingår ej	Vet ej	Totalt
Utredande socialsekreterare	n 33 % 42.9%	28 36.4%	16 20.8%	77
Socialsekreterare på mottagningsenhet	n 1 % 10.0%	8 80.0%	1 10.0%	10
Barnsekreterare	n 49 % 66.2%	21 28.4%	4 5.4%	74
Förstesekreterare	n 6 % 26.1%	17 73.9%	0 0.0%	23
Annan	n 19 % 61.3%	11 35.5%	1 3.2%	31
Totalt	n 108 % 50.2%	85 39.5%	22 10.2%	215

Frågan är ej ställd till chefer och familjehemssekreterare

Utredande socialsekreterare säger till 42,9% att de är uttalat medan 36,4% säger att det inte är det, 20,8% vet inte. Hos barnsekreterarna placerar sig en större del, 66,2%, i kategorin ja och 5,4% vet ej. Förstesekreterarna vet att det antingen är uttalat, 26,1%, eller inte uttalat med 73,9%, då ingen anger *vet ej* som svarsalternativ. 80% av socialsekreterare inom mottagning anger att det inte är uttalat att de ska ge råd och stöd till ursprungsföräldrar.

5.4.4 Tabell – Respondentens ansvar

Ingår det i din yrkesroll att ge råd och stöd till ursprungsföräldrar, enligt dig? (n=215)

Yrkesroll		Ja	Nej	Vet ej	Totalt
Utredande socialsekreterare	n	51	18	8	77
	%	66.2%	23.4%	10.4%	
Socialsekreterare på mottagningsenhet	n	4	5	1	10
	%	40.0%	50.0%	10.0%	
Barnsekreterare	n	60	9	5	74
	%	81.1%	12.2%	6.8%	
Förstesekreterare	n	5	17	1	23
	%	21.7%	73.9%	4.3%	
Annan	n	22	9	0	31
	%	71.0%	29.0%	0.0%	
Totalt	n	142	58	15	215
	%	66.0%	27.0%	7.0%	

Frågan är ej ställd till chefer och familjehemssekreterare

Följande fråga ställdes för att se mer till respondentens attityd till sin yrkesroll än att som vid tabell 5.4.3 svara på om det är uttalat från någon annan eller från organisationen. Den största skillnaden är att fler av respondenterna svarar ”ja” när frågan ställs utifrån respondentens egen attityd till sin stödjande roll. Socialsekreterare på Mottaget gick exempelvis från 80% som svarade nej till 50%. Barnsekreterarna blev än mer benägna att svara att det ligger på deras yrkesroll med 81,1% som svarar ja. Aktuellt resultat är statistiskt signifikant.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	41.509a	8	<.001
Likelihood Ratio	41.028	8	<.001
Linear-by-Linear Association	.204	1	.652
N of Valid Cases	215		

a. 4 cells (26.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .70.

5.4.5 Tabell - Yttersta ansvaret

Vem bär det yttersta ansvaret för det placerade barnet på din arbetsplats? (n=254)

		Korrekt svar	Felaktigt svar	Totalt
Utredande socialsekreterare	n 15	62	77	
	% 19.5%	80.5%		
Socialsekreterare på mottagningsenhet	n 0	10	10	
	% 0.0%	100.0%		
Barnsekreterare	n 13	61	74	
	% 17.6%	82.4%		
Familjehemssekreterare	n 6	20	26	
	% 23.1%	76.9%		
Förstesekreterare	n 2	21	23	
	% 8.7%	91.3%		
Sektionschef	n 0	5	5	
	% 0.0%	100.0%		
Enhetschef	n 1	6	7	
	% 14.3%	85.7%		
Verksamhetschef	n 0	1	1	
	% 0.0%	100.0%		
Annan	n 2	29	31	
	% 6.5%	93.5%		
Totalt	n 39	215	254	
	% 15.4%	84.6%		

Följande tabell visar resultatet av en kontrollfråga som ställdes i enkäten, funktionen var att få en översikt över respondenternas kunskapsnivå gällande vem som har det yttersta ansvaret för ett samhällsplacerat barn. Resultatet visade att 15,4% av respondenterna svarade att socialnämnden har det *yttersta* ansvaret, vilket är det korrekta svaret.

Familjehemssekreterarna som respondentgrupp är den som har flest respondenter med korrekt svar. Utav 13 chefer svarade en korrekt, av 23 förstesekreterare svarade två korrekt.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8.064 ^a	8	.427
Likelihood Ratio	10.854	8	.210
Linear-by-Linear Association	3.084	1	.079
N of Valid Cases	254		

a. 9 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .15.

5.4.6 Tabell - Erbjuds fullgott stöd

Anser du, att ni på din arbetsplats, generellt erbjuder fullgott stöd åt:

	Samhällsplacerat barn (n=228)*		Ursprungsföräldrar (n=228) *		Familjehemsföräldrar (n=26) **	
	n	%	n	%	n	%
Alla får fullgott stöd	8	3,5%	5	2,2%	3	11,5%
Nästan alla får fullgott stöd	45	19,7%	40	17,5%	7	26,9%
Till viss del stöd	110	48,2%	110	48,2%	12	46,2%
Få får stöd	59	25,9%	66	28,9%	4	15,4%
Inga	6	2,6%	7	3,1%	0	0,0%
Totalt	228	100,0%	228	100,0%	26	100,0%

* Frågan är ställd till alla utom familjehemssekreterare

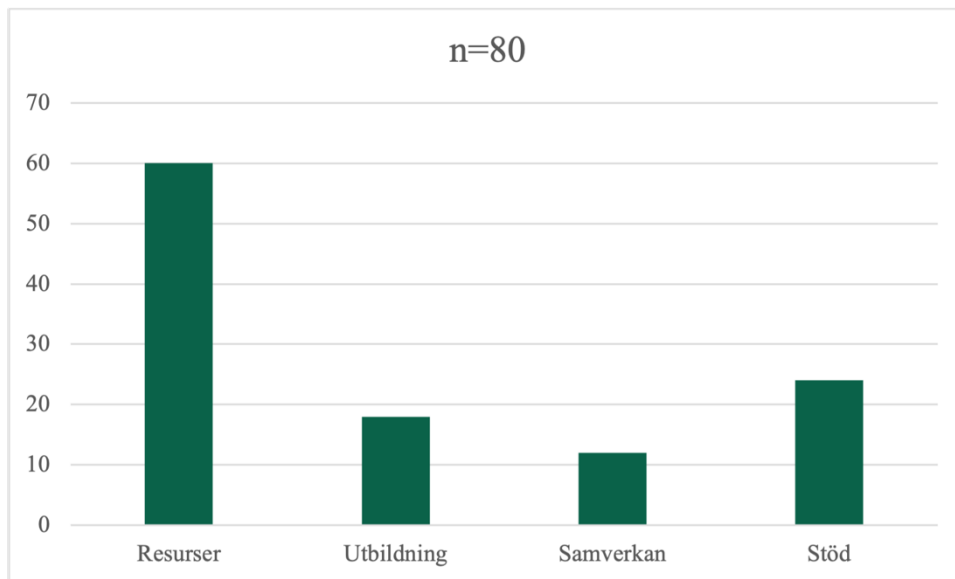
** Frågan är endast ställd till familjehemssekreterare

Aktuell tabell kan inte jämföras rakt av då parten ”familjehemsföräldrar” besvaras av familjehemssekreterare som respondentgrupp. De andra två parterna ”samhällsplacerat barn” och ”ursprungsförälder” kan jämföras med varandra då de har besvarats av samma respondentgrupp.

Om samhällsplacerade barn får fullgott stöd av respondentens arbetsplats svarar (n=65) respondenter att inga eller få barn får fullgott stöd, (n=53) respondenter svarar att alla eller nästan alla barn får fullgott stöd. I svars kategorin ”till viss del” finner vi resterande (n=110) respondenter. Gällande frågan om huruvida ursprungsföräldrarna får fullgott stöd svarar (n=73) respondenter att inga eller få ursprungsföräldrar får fullgott stöd, (n=45) respondenter svarar att alla eller nästan alla ursprungsföräldrar får fullgott stöd. I svars kategorin ”till viss del” finner vi resterande 110 respondenter. Enkätsvaren om familjehemsföräldrar ges fullgott stöd skiljer sig en aning där det vid insamlingstillfället var (n=0) respondenter som svarade *inga*, (n=4) respondenter svarar att få familjehemsföräldrar får fullgott stöd, (n=10) respondenter svarar att alla eller nästan alla ursprungsföräldrar får fullgott stöd. I svars kategorin ”till viss del” finner vi resterande 12 respondenter.

5.4.7 Fritextsvar om vad som saknas för fullgott stöd

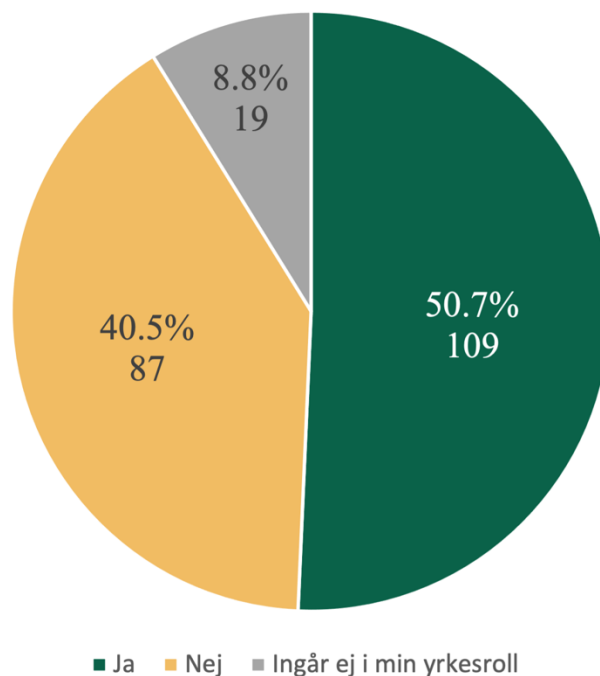
I fritextsvaren på en valfri fråga som löd ”Vad saknas för att ni ska kunna erbjuda fullgott stöd” fanns följande svar från respondenterna:

80 respondenter av totalt (n=254) har svarat på någon av frågorna vilket motsvarar 31,5% av respondenterna i studien. I kategorin ”resurser” ingår svarsalternativen *tid*, *rutiner*, *personal* vilket (n=60) av totalt 80 respondenter har angivit. ”Utbildning” innefattar respondenter som angivit att någon av parterna ”familjehem” eller ”socialarbetare” är i behov av fortbildning för att kunna ge fullgott stöd till en annan part, vilket (n=18) angav. ”Samverkan” innefattar svarsalternativ (n=12) som önskade mer, bättre eller annorlunda samverkan från idag där samverkan med BUP ges som exempel. ”Stöd” utgör ett samlingsnamn för de respondenter (n=24) som önskat bättre, generösare, mer anpassade och fler ”insatser” att välja på för sina klienter.

5.4.8 Vill ursprungsföräldrarna ha stöd?

Vill ursprungsföräldrarna vanligtvis ha socialtjänstens tillgängliga stöd? (n=215)

**Aktuell fråga är ej ställd till familjehemssekreterare*

50,7% av respondenterna svarar att ursprungsföräldrar vill ha socialtjänstens tillgängliga stöd medan 40,5% av respondenterna svarar att de inte vill ha det tillgängliga stödet.

5.4.9 Analys av avsnitt 5.4 - Rutiner och arbetsätt

För att besvara forskningsfråga tre; ”hur utbrett är det med tydliga rutiner kring stöd till placerade barn, familjehemsföräldrar samt ursprungsföräldrar i svenska kommuner idag” utgår uppsatsförfattaren från tabellerna som belyser rutiner och arbetsätt i resultatavsnittet.

I analysen av tabellerna kring ”Specifika rutiner för stöd” ser man tydligt att de fyra respondentgrupperna [uppdelade utifrån kommuntillhörighet] skapar två grupper där respondentgrupperna från storstäder och större städer följer varandras enkätsvar medan respondentgrupperna från mindre städer och landsbrukskommuner besvarar enkätfrågorna på liknande vis.

Över en fjärdedel från respondentgruppen *mindre städer* och *landsbrukskommuner* anger att det *inte har* specifika rutiner kring stöd för samhällsplacerade barn, medan hälften av dessa respondenter anger att de *har* specifika rutiner kring stöd och runt en femtedel att de *inte vet* om huruvida arbetsplatsen har specifika rutiner kring stöd. Utifrån Lundquists tema ”förstå” kan man tolka att när respondenterna i aktuell studie, på gruppnivå, anger att 42,3% av dem inte har eller inte vet om de har rutiner kring stöd för samhällsplacerade barn kan respondenten välja att följa de lokalt utvecklade [eller inte utvecklade] rutinerna på arbetsplatsen eller i arbetsgruppen som ett svar på att organisationen brister i sina rutiner. Den styrde kan då behöva organisera sitt eget arbete i en kontext där arbetsrelaterade ting ofta sker oplanerat och med tidsbrist. Det blir viktigt att poängtera att om uppsatsförfattarens tolkning stämmer, går det inte att värdera om och hur detta påverkar klienten eller den yrkesverksam utifrån aktuell studies empiri.

Uppdelat på kommuntillhörighet kan man utläsa att andelen som inte vet eller som svarar nej gällande rutiner kring stöd på sin arbetsplats, går från högsta andel respondenter i landsbrukskommuner med 48% till lägsta andelen som återfinns i storstäder med 35,5%. Om dessa siffror skulle förvåna läsaren kommer uppsatsförfattaren nu presentera siffror för samma fråga men ställd om huruvida ”det finns specifika rutiner kring stöd för ursprungsföräldrar” där på gruppnivå av alla aktuella respondenter, över hälften svarar att deras arbetsplats inte har specifika rutiner för stöd eller att respondenten inte vet gällande rutiner. Hela 67,2% av respondenterna som utgår från mindre städer svarar nej eller vet ej. 52,6% utgör det lägsta andelen som svarar nej och vet ej till rutiner kring stöd för ursprungsföräldrar, och tillhör respondenterna som har kommuntillhörighet i *större städer*.

Enkätfrågan som ställdes kring om det är uttalat på respondentens arbetsplats att hen ska ge råd och stöd till ursprungsföräldrar, genererade ett resultat där hälften av respondenterna på gruppnivå anger att det inte är uttalat, att det inte ingår eller att de inte vet. Andra hälften av respondenterna svarar att det är uttalat. Andelen respondenter som gick från att ange ja som svarsalternativ ökade med 15,8% på gruppnivå då efterföljande fråga omformulerades till en attitydfråga. I analysen som gjordes på korstabellen syns det inom de olika yrkesrollerna en väldigt stor spridning där *socialsekreterare på mottaget* står för den största ökningen med att 30% i yrkesgruppen besvarade frågan med svarsalternativet ja, då den ställdes som en attitydfråga om respondenten själv ansåg att ansvaret att ge råd och stöd låg på hens yrkesroll. *Utredande socialsekreterare* följer med en ökning på 23,3% som anser att det ingår i ens

yrkesroll att ge råd och stöd åt ursprungsföräldrar. Den enda yrkesgrupp vars enkätsvar minskade var för gruppen *förstesekreterare*, i detta fall till minus 4,4% som inte längre ansåg det vara respondentens ansvar att ge råd och stöd åt ursprungsföräldrar.

Socialsekreterare som arbetar inom mottagsenheter, som utredande socialsekreterare på barn- och unga enheter och barnsekreterare vill i högre grad än det är uttalat på sin arbetsplats ge råd och stöd till ursprungsföräldrar. En möjlig tolkning utifrån uppsatsförfattaren uppfattning är om det vara "så vedertaget" att de ska ge den klientgruppen råd och stöd så organisationen de arbetar i inte uttalar det i de olika yrkesgruppernas arbetsbeskrivningar?

På gruppnivå av totalt 254 respondenter i aktuell studie svarar 15,4% korrekt på vem som bär det yttersta ansvaret för ett samhällsplacerat barn. När uppsatsförfattaren bryter ner respondenterna i de yrkesgrupper de tillhör, kan man utläsa att tre grupper placerar sig över det resultatet; Familjehemssekreterare med 23,1% av respondenterna som svarar korrekt, utredande socialsekreterare med 19,5% och barnsekreterare med 17,6%. När jag i analysen ser över de grupper som bottennoterar kring kunskap om vem som bär det yttersta ansvaret för ett samhällsplacerat barn finner vi att 100% av sektionschefer, verksamhetschef och socialsekreterarna på mottaget svarar felaktigt. 85,7% av enhetscheferna och 91,3% av förstesekreterarna anger även dem felaktiga svar. Av 13 chefer svarade en korrekt, av 23 förstesekreterare svarade två korrekt. Uppsatsförfattarens ställer sig frågan om det ska finnas en högre kunskap om ansvaret för ett samhällsplacerat barn hos chefer och förstesekreterare, som i sina yrkesroller utgör en styrande funktion hos socialtjänsten som organisation. Återigen utifrån Lundquists tema om *förståelse*, kan de styrande ge vidare en förståelse till övriga yrkesgrupper på arbetsplatsen om de inte själv har tillförskaffat sig kunskapen?

Ur respondenternas perspektiv om huruvida "ursprungsföräldrar vanligtvis vill ha det tillgängliga stödet i respondentens kommun" svarar 50,7% av respondenterna att ursprungsföräldrarna *vill ha* stödet medan 40,5% av respondenterna svarar att ursprungsföräldrarna *inte vill* ha det tillgängliga stödet.

På frågan om huruvida parterna i det tredelade föräldraskapet får fullgott stöd av respondentens arbetsplats genererar aktuell studie ett resultat där samhällsplacerade barn och deras ursprungsföräldrar följer varandra i hur respondenterna uppfattar deras möjlighet till fullgott stöd av hens arbetsplats. En dryg fjärdedel anger att inga eller få får fullgott stöd, en fjärdedel av respondenterna svarar att alla eller nästan alla får fullgott stöd. Gällande parten

familjehemsföräldrar ser resultatet en aning annorlunda ut med omvända siffror, gruppen där ingen eller få får fullgott stöd anges av en sjättedel av respondenterna. Att alla eller nästan alla får fullgott stöd har här en högre andel med över en tredjedel av respondentsvaren från respondentgruppen familjehemssekreterare. Det finns ingen värdering i om det är bra eller dåligt som resultat, utan det ger en ögonblicksbild av vad 254 socialarbetare vid besvarandet av aktuell studies enkät ansåg om huruvida arbetsplatsen erbjuder parterna i det tredelade föräldraskapet fullgott stöd idag.

Vilket leder in oss in till nästa enkätfråga där uppsatsförfattaren ville förstå vad som saknas för att kunna erbjuda fullgott stöd. Frågan var frivillig, vilket innebar att man som respondent kunde klicka sig vidare utan att besvara frågan. En tredjedel av respondenterna valde att svara på frågan och beskrev där med sina egna ord vad som saknades enligt dem. Efter analyser av fritextsvaren syntes ett tydligt och genomgående mönster av att det som saknas är *resurser*, vilket två tredjedelar utav de 80 besvarande respondenterna har angivit. En tredjedel av respondenterna önskade bättre, generösare, mer anpassade eller fler ”insatser” att välja på i arbetet med sina klienter i det tredelade föräldraskapet. Mer utbildning av någon av parterna ”familjehem” eller ”socialarbetaren” angav en femtedel av respondenterna som något som skulle bidra till att kunna erbjuda ett fullgott stöd.

Ovanstående resultat inryms enligt undertecknad i Lundquists begreppsapparat under temat ”kan” som står för de resurser verkställaren har att kunna genomföra en styrning från en beslutsfattare. På individnivå finns det enligt aktuell studies resultat yrkesverksamma som har förståelse för vad som fattas för att kunna erbjuda stöd men de har inte tillgång till resurserna som krävs på sin nuvarande arbetsplats, vilket resulterar i att de inte kan erbjuda stöd på det sätt som skulle vara relevant för deras klienter och för att kunna erbjuda ett fullgott stöd. I aktuell studie beskriver en respondent hur *resurs* är ett ständigt närvarande begrepp inom familjehemsvården, här via personal och tid;

Det som är viktigt i vårt arbete är kontinuiteten, att socialsekreteraren stannar kvar på sin tjänst och håller i över tid. Det vi ser när det byts ut handläggare på dessa tjänster är hur vi tappar fart och kännedom i ärendet. Vi arbetar med de svåraste mest komplexa ärendena, både vad gäller barnen och bioföräldrarna. Jag hade så gärna velat att vi kunde få mer tid till att göra det vi ska göra på vår tjänst. Vi har haft många sammanbrott i familjehem, många omplaceringar, vi har många hemtagningsutredningar och olika rättsliga processer i gång hela tiden, vilket kräver enormt med tid (Respondent 476).

Fortsatt på temat om *kan* utifrån Lundquist, som i ovanstående citat synliggörs med tid och personal som önskad resurs, menar uppsatsförfattaren, att resurser utgör förutsättningarna för det sociala arbetets praktik, och där 75% av respondenterna i aktuell studie via fritextsvar, anger att de inte har resurser för att kunna erbjuda ett fullgott stöd till parterna i det tredelade föräldraskapet. Undertecknad ställer sig frågan om och hur det kan förväntas att ursprungsföräldrar ska göra en ”genomgripande” och ”över tid hållbar förändring”, som krävs för att ett barn ska kunna återvända till sin ursprungsförälder, om inte socialnämnden erbjuder ursprungsföräldrar stöd längs vägen som de är trygga i att ta emot? Är återföreningsprincipen tillämpligt som målsättning med samhällsvården då? Resultatet i aktuell studie säger att 40,5% av ursprungsföräldrarna inte vill ha kommunens tillgängliga stöd. Vad beror det på? Aktuell studie kan med sin insamlade data inte besvara den frågan, men jag ställer i stället frågan om yrkesverksamma socialarbetare ges möjlighet, via resurser, att arbeta med parterna i det tredelade föräldraskapet, till den grad som är nödvändigt för att uppnå en samverkan där parterna känner tillit och trygghet på en nivå, som krävs, för att kunna tillgodogöra sig de eventuella stödåtgärder som sätts in för den aktuella partens självutveckling?

Utifrån Lundquists begreppsapparat kan - vill - förstå, är möjligheten till att alla tre begrepp i ett oändligt antal kombinationer, likt det styrningsschema som presenteras i avsnitt 3.2.4, finns representerade hos respondenterna i aktuell studie. Troligtvis finns det respondenter som inte har förståelse, och lika troligt finns det respondenter som inte har resurser och därmed inte kan använda sig av dessa. Slutligen finns det troligtvis respondenter som inte vill genomföra styrningar som kommer från beslutsfattare [kanske för att respondenten har en vid förståelse i frågan]. Alla varianter utifrån Lundquists begrepp är möjliga, troliga och lika komplexa som barnavården i sig.

5.5 FRAMTIDENS FAMILJEHEMSVÅRD

5.5.1 Tabell – Attityd till ny yrkesroll

Hur ställer du dig till tjänsten föräldrasekreterare? (n=252)

Kommun	Mkt positiv	Positiv	Varken eller	Negativ	Mkt negativ	Totalt
Storstad	n 32	23	5	1	1	62
	% 51.6%	37.1%	8.1%	1.6%	1.6%	
Större städer	n 35	38	4	1	0	78
	% 44.9%	48.7%	5.1%	1.3%	0.0%	
Mindre städer/tätorter	n 34	23	0	3	1	61
	% 55.7%	37.7%	0.0%	4.9%	1.6%	
Landsbrukskommun	n 18	25	4	3	1	51
	% 35.3%	49.0%	7.8%	5.9%	2.0%	
Totalt	n 119	109	13	8	3	252
	% 47.2%	43.3%	5.2%	3.2%	1.2%	

Mycket positiv är respondenterna, i aktuell studie, till mer än 50% om man arbetar i *storstad* eller en *mindre stad*, mycket negativ eller negativ är generellt få respondenter med totalt 4,4%, men där en liten tonvikt ligger hos de respondenter som arbetar i *landsbrukskommun* eller *mindre stad*.

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14.097 ^a	12	.295
Likelihood Ratio	18.003	12	.116
Linear-by-Linear Association	2.012	1	.156
N of Valid Cases	252		

a. 12 cells (60.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .61.

5.5.2 Tabell - Vilka stöd vill du ge ursprungsföräldrar

Vilket stöd hade du velat fanns för ursprungsföräldrar på din arbetsplats? (n=254) - Flervalsfråga

Typ av stöd	n	%	% / n=254
Förädrasekreterare/Föräldrakoordinator	175	19.6%	68.9%
Föräldragrupper	169	19.0%	66.5%
Krisstöd (biståndslöst)	167	18.7%	65.7%
Samtalsstöd (biståndslöst)	163	18.3%	64.2%
Samtalsstöd (på bistånd)	101	11.3%	39.8%
Krisstöd (på bistånd)	90	10.1%	35.4%
Annat	15	1.7%	5.9%
Inget utöver det vi har	11	1.2%	4.3%
Totalt	891	100.0%	350.8%

Respondenterna vill ge ursprungsföräldrarna; *En föräldrarekreterare* (n=175), *föräldragrupper* (n=169), *biståndslöst krisstöd* (n=167), *biståndslöst samtalsstöd* (n=163) och *samtalsstöd på bistånd* (n=101).

5.5.3 Tabell - Vilka stöd vill du ge placerade barn

Vilket stöd hade du velat fanns för placerade barn på din arbetsplats? (n=254) - Flervalsfråga

Typ av stöd	n	%	% / n=254
Barngrupper	205	26.3%	80.7%
Krisstöd (biståndslöst)	151	19.4%	59.4%
Samtalsstöd (biståndslöst)	151	19.4%	59.4%
Samtalsstöd (på bistånd)	127	16.3%	50.0%
Krisstöd (på bistånd)	114	14.6%	44.9%
Inget utöver det vi har	17	2.2%	6.7%
Annat	15	1.9%	5.9%
Totalt	780	100.0%	307.1%

Respondenterna vill ge samhällsplacerade barn; *Barngrupper* (n=205), *biståndslöst kris- och samtalsstöd* (n=151), *samtalsstöd på bistånd* (n=127) och *krisstöd på bistånd* (n=114).

5.5.4 Tabell - Vilka stöd vill du ge familjehemsföräldrar

Vilket stöd hade du velat fanns för familjehemsföräldrar på din arbetsplats? (n=254) - Flervalsfråga

Typ av stöd	n	%	% / n=254
Familjehemsgrupper	197	27.8%	77.6%
Samtalsstöd (biståndslöst)	117	16.5%	46.1%
Krisstöd (biståndslöst)	105	14.8%	41.3%
Kontinuerlig avlastning via kommunen	88	12.4%	34.6%
Samtalsstöd (på bistånd)	86	12.1%	33.9%
Krisstöd (på bistånd)	66	9.3%	26.0%
Inget mer än det vi har	27	3.8%	10.6%
Annat	23	3.2%	9.1%
Totalt	709	100.0%	279.1%

Respondenterna vill ge familjehemsföräldrar tillgång till; *Familjehemsgrupper* (n=197), *biståndslöst samtalsstöd* (n=117), *biståndslöst krisstöd* (n=105), *kontinuerlig avlastning från kommunen* (n=88) och *samtalsstöd på bistånd* (n=86).

5.5.5 Analys av avsnitt 5.5 - Framtidens familjehemsvård

När respondenterna tillfrågas vad de önskar ge för stöd till ursprungsföräldrarna svarar de med en jämn fördelning, mellan 64,2–68,9%, att respondenterna vill ge dem två biståndslösa stöd, föräldragrupp och med flest respondentsvar en föräldrarsekreterare. Till samhällsplacerade barn vill 80% av respondenterna ge barngrupper som stöd, följt av två biståndslösa stöd med 59,4% av respondenterna vardera. För parten familjehemsföräldrar är det endast ett stöd som får mer än 50% av respondentsvaren, vilket är familjehemsgrupper. Därefter följer två biståndslösa stöd likt de andra två parterna. Enkätsvaren är i dessa två frågor väldigt samstämmiga. Kan resultatet tolkas som att alla parterna har behov som kan stöttas med samma sorts stöd?

I fritextsvaren återfinns bland annat detta svar;

Jag önskar att Familjehemsvården hade en egen Öppenvård då vi upplever att vår nuvarande Öppenvård inte kan hjälpa oss på det sättet vi hade behövt. Jag önskar också att man som barnsekreterare hade färre ärenden för att kunna jobba mer kvalitativt i ärendena (Respondent 463).

Utifrån Lundquists begreppsapparat kan man tolka att den yrkesverksammas *vilja* att erbjuda och sätta in det stöd som är relevant för sina klienter är avhängigt om den yrkesverkamma har *förståelse* för hur arbetsplatsen arbetar kring stöd och om det finns resurser att *kunna* ge dessa. Den yrkesverkamma kan även vilja ge stöd utifrån att hen har en förståelse för att det gagnar klienten men begränsas av att resurserna på arbetsplatsen inte matchar behovet från klienten utifrån socialarbetarens bedömning. Det kan vara att stödet inte finns på arbetsplatsen, att det bedöms för kostsamt eller att klienten inte önskar ta emot stödet. I det sista fallet kan socialarbetaren själv behöva gå in och vara beslutsfattare som ger klienten det den behöver för att kunna vilja ta emot ett stöd, enligt Lundquists modell med den styrandes egenskaper som kan förändras givet vad beslutsfattaren använder för påverkansmetoder med sin styrning.

Aktuell studie ställer en enkätfråga om införandet av yrkesrollen "föräldrarsekreterare" som i förklaringstexten i enkäten likställs med yrkesrollen familjehemssekreterare och barnsekreterare, men med ansvar för parten *ursprungsförälder*. Respondent 102 skriver "jag skulle vilja ha mer fokus på att finnas och stötta barnen. Tycker att föräldrar bör ha en egen kontakt likväl som jag som barnhandläggare ska föra barnets bästa i ljuset". På gruppnivå av

totalt antal respondenter är 90,5 % av dem enligt aktuell studie positiva till att yrkesrollen "föräldrasedkreterare" tillsätts medan 4,4% är negativa till det. När en analys genomförs där kommundillhörighet delar respondenterna i 4 nästan lika stora grupper och analysen utförs genom en sammanslagning av variablerna "mycket positiv" och "positiv" samt "mycket negativ" och "negativ", ser vi att i större städer är respondenterna som mest positiv till en föräldrasedkreterare med 93,6% av respondentgruppen. Minst positiv är man om man har kommundillhörighet i en landsbrukskommun, det är också den respondentgrupp som är mest negativa till en sådan yrkesroll med sina 7,9%. Respondentgruppen större städer är endast till 1,3% negativa till att en föräldrasedkreterare tillsätts.

En av de negativt inställda respondenterna lämnar en förklaring enligt följande;

Anledningen till att jag är negativt inställd till föräldrasedkreterare är att min erfarenhet är att barnperspektivet ofta blir lidande när man har en som aktivt jobbar med föräldern (ex familjebehandlare). I vissa fall har vi haft medhandläggare som varit mer aktiv i kontakten med föräldern och då har det fungerat bra, men det beror på att vi varit i samma arbetsgrupp. Om man kan göra det på detta sätt samt då möjlighet av avsätta tid och jobba strukturerat med manualbaserade metoder skulle jag vara positivt inställd (Respondent 289).

Och ett annat perspektiv lämnas av respondent 274;

Barnen behöver egna barnhandläggare och föräldrarna separata för att kunna garantera att barnen får det stöd, tid och utrymme de har rätt till från sin handläggare. Föräldrarna får idag majoriteten av all tid och stöd, och barnen hamnar i skymundan och förväntas anpassa sig till att vara placerade i en främmande familj enbart naturligt.

En föräldrasedkreterare skulle ha det ansvar för råd och stöd åt ursprungsföräldrarna och nätverket som barnsekreteraren idag oftast har i sin tjänst, vilket alltså skulle kunna resultera i att barnsekreteraren kan lägga mer arbetstid på de samhällsplacerade barnen. Man kan göra tolkningen utifrån Lundquists tema "vill" att socialarbetarna förstår att ursprungsföräldrarna, nu cirka 10 år efter barnsekreterare som yrkesroll kom till, är i behov av en egen yrkesverksam socialarbetare för stöd och råd. Eftersom de yrkesverksamma har den förståelsen kan de nu också uttrycka sin vilja att en sådan tillsätts då det skulle vara positivt för alla inblandade parter med avlastning för den yrkesverksamma barnsekreteraren, för ursprungsförälder, för familjehemsföräldrarna och viktigast av allt skulle det kunna avlasta det placerade barnets oro med vetskapen om att det finns en egen yrkesverksam för barnets

förälder. Det sista steget av att få tillgång till resursen föräldrasekreterare ligger bortom respondentens möjlighet att realisera, men ett påverkansarbete där socialarbetare uttrycker till de styrande att de *vill* och *förstår* att det är av vikt med en föräldrasekreterare för att utjämna balansen i arbetet med det tredelade föräldraskapet möjliggör att resurser, likt denna nya yrkesroll, kan tillkomma. Med tillsättandet av en sådan resurs expanderas socialarbetarens handlingsutrymme till att innehålla även ett *kan* som möjliggör att kunna sätta in det stödet till ursprungsföräldrarna som kan komma alla parter till gagn.

6. DISKUSSION

I nedanstående kapitel summeras studiens resultat och sammanvävs med uppsatsförfattarens diskussionsfrågor till empirin. Därefter förs en diskussion kopplad till tidigare redovisad forskning i uppsatsen. Avsnittet presenterar sedan studiens kunskapsbidrag, förslag på vidare forskning samt uppsatsförfattarens avslutande reflektioner på forskningsområdet.

6.1 SUMMERING OCH UPPSATSFÖRFATTARENS FRÅGOR TILL EMPIRIN

Aktuell studie visar, efter utförd undersökning av respondenter i mer än 85 svenska kommuner, ett resultat där 53% av de 66 systematiska stöden ”ges till den yrkesverksamma socialarbetaren”. Innehållet i aktuell studies data ger inte möjlighet att tolka hur socialarbetarna värderar resultatet att av de 10 vanligaste systematiska stöden är 5 av dem riktade till den yrkesverksamma, i form av exempelvis verktyg, bedömningsinstrument och samtalsmetoder.

För att besvara aktuell studies enkät på ett korrekt vis hade en gemensam begreppsbildning inom yrkeskåren underlättat. Det finns olika vis att tolka aktuellt resultat utifrån hur respondenterna besvarat enkäten, men en av många tolkningar kan vara att respondenterna inte vet vad de olika stöden kategoriseras som för stöd. En följd utifrån den tolkningen skulle

kunna vara att respondenterna med svag begreppsbildning går till sin arbetsplats varje morgon och potentiellt är "nöjda" över att deras klienter ges "insatser" när socialarbetare i själva verket "ger sig själva" bedömningsinstrument, samtalsverktyg och andra hjälpmedel som bland annat ska underlätta arbetet med klienter. Kan det vara så att vi ger mindre stöd än vi skulle kunna göra för att klienten ska förflytta sig från där hen står idag?

Tar socialnämnder sitt ansvar om ett barn ges insatsen "placering i familjehem" och denna insats sedan följs upp var sjätte månad vid övervägandet av vården? Borde det finnas kriterier över vad barnet ska uppnå inom ramen för sin insats, som ett mått av en lägstanivå på vad ett barn ska ha med sig från sin barndom i kontexten av samhällsvård.

"Kommunerna fallerar hela vägen från utredning till placering. Hela systemet behöver ses över" menar respondent 220 i aktuell studie. Kopplat till samhällsmedborgarnas rättigheter i Sverige ställer uppsatsförfattaren sig i dagsläget frågan om var kommuner, socialchefer eller yrkesverksamma socialarbetare ska vända sig för att tillförskaffa sig kunskap om skillnaderna mellan en insats, en intervention, en metod, ett stöd, ett verktyg samt ett bedömningsinstrument.

Respondent 32 skriver "På frågan om socialarbetare skulle placera sina egna barn i sin kommuns familjehemsvård är svaret troligen nej. Det säger väl allt om den verksamhet vi arbetar i och måste lyftas", vilket uppsatsförfattaren tolkar som en övergripande frustration kring familjevårdens nuvarande uppbyggnad. Om familjehemsvården inte är "god nog" åt socialarbetarnas barn, är den då god nog åt klienternas barn?

Aktuell studies empiri kan inte besvara vad respondenternas självskattade kännedom om det tredelade föräldraskapet innehåller. Har respondenterna i aktuell studie kännedom om att det existerar som begrepp eller har de kännedom om det tredelade föräldraskapet som förhållningssätt och dess syfte? Slutligen, hur hög kännedom kan man som yrkesverksam ha om det tredelade föräldraskapet, baserat på det befintliga kunskapsunderlaget i Sverige idag?

Kan utbildning i det tredelade föräldraskapet av socialarbetare inom den svenska barnavård skapa en annan utgångspunkt för alla parter i sin samverkan? Kan tillsättandet av en föräldrasekreterare utjämna arbetsfördelningen och maktpositionerna inom treenigheten? Pondera att vi köper Lundquists begreppsapparat rakt av så kan arbetet med att optimera varje diad i samverkan påbörjas efter det att en utbildning skapat en *förståelse* för helhetsbilden av alla parters perspektiv, vilket i sin tur kan leda till att socialarbetarna *vill* arbeta aktivt med

det tredelade föräldraskapet. Det kan skapa förutsättningar för socialarbetare, samhällsmedborgare och opinionsbildare att socialt mobilisera sig där ledning, socialnämnd och via alla Matryoshka-dockorna hela vägen upp till toppen i sin tur bereder förutsättningar och tillsätter resurser, vilket blir till vårt gemensamma *kan* inom den svenska barnavården, där klienterna ges möjlighet att erhålla det stöd de eventuellt är i behov av.

6.2 RESULTAT KOPPLAT TILL TIDIGARE FORSKNING

Resultatet för aktuell studie visar att det totalt finns 85 olika stöd för parterna i det tredelade föräldraskapet, detta likt andra studier som undersökt det stöd som ges inom socialtjänsten i Sverige (Jf Bergström et al. 2023; SKR 2022 och SBU 2017).

I Melkes rapport från 2022 beskrivs att ”ursprungsföräldrar bedömdes behöva stöd men de får inte det eller det är oklart om de får det”, liknande resultat återfinns i en studie från Wissö et al (2022) som indikerar att stöd till ursprungsföräldrar är ”vagt, ostrukturerad i sin praktik och eftersatt”. Det kan i aktuell studie kopplas till att i 60% av respondenternas kommuner finns det inte, eller de vet inte om det finns, rutiner kring stöd till ursprungsföräldrar. Det resultatet från aktuell studie kan, enligt uppsatsförfattarens tolkning, också säga något övergripande om kommunernas attityd och förhållningssätt till målgruppen *föräldrar till samhällsplacerade barn*.

Höjer beskriver i sin studie från 2011 att ursprungsföräldrars upplevelser var att de blev bestraffade av socialarbetare över sin bristande föräldraförmåga och att de inte kände sig värdiga ett professionellt stöd, vilket aktuell studie kan koppla till resultatet om huruvida ursprungsföräldern tar emot stöd eller ej där 40,5% av respondenterna i aktuell studie menar att ursprungsföräldern inte gör det. Då resultatet om huruvida ursprungsföräldrar vill ta emot socialtjänstens stöd är besvarat utifrån den yrkesverksammas perspektiv bör resultatet tolkas med försiktighet. Anledningen till att 40,5% av ursprungsföräldrarna inte vill ta emot kommunens tillgängliga stöd kan aktuell studies empiri inte besvara, men en tolkning som framträtt under arbetet med denna uppsats är ett där bemötandet är rummets stjärna. Ett gott bemötande kan, enligt uppsatsförfattaren, vara helt avgörande för att skapa en allians och en arena som möjliggjort för att kunna introducera de stöd som parterna i det tredelade föräldraskapet är i behov av. Detta, likt den tidigare forskning som lyfts i aktuell studie, där ursprungsföräldrar intervjuats och där bemötandet från den yrkesverksamma socialarbetaren är avgörande för en framtidsytande vård (Se Höjer 2007, Nesmith 2015, Dubrill 2006). Min

hypotes är att vi kan erbjuda alla stöd i världen men om klienten inte är trygg i alliansen med den professionella kommer utfallet troligt inte bli ett som gör skillnad för någon av parterna i det tredelade föräldraskapet.

Samhällsplacerade barn och unga mår bättre och har kortare placeringar om de har regelbundna umgänge med sina ursprungsföräldrar under tiden för sin placering säger huvudresultatet i studien från Nesmith (2015). Ett annat resultat från studien var att socialarbetare inte ansåg sig ha det primära ansvaret för att stötta ursprungsföräldrar till umgänge utan att ”det var någon annans ansvar”. Den oklara ansvarsfördelningen kring ansvar med stöd eller i samverkan kring ett samhällsplacerat barn återfinns även hos Skoog et al (2015) och Wissö et al (2022). Aktuell studies resultat visar upp liknande tendenser då 34% av respondenterna anser att det *inte är* eller att de *inte vet* om det ingår i deras arbetsuppgifter att tillhandahålla stöd åt ursprungsföräldern. På temat om relationen i det tredelade föräldraskapet kan ursprungsföräldrars uppfattning av och reaktion på stöd som ges av socialarbetare hänga ihop med socialarbetares bemötande av klienter. Kan osäkerheten kring ansvar och rutiner göra att klienter inte får det stöd de har behov av?

I aktuell studie kan chefernas *mycket positiva* attityd till att deras medarbetare genomgår en utbildning i det tredelade föräldraskapet tolkas som att cheferna värdesätter kunskap i förhållningssättet, och att cheferna förståelse för att ett aktivt arbete med det tredelade föräldraskapet har potentialen att skapa tryggare allianser mellan socialarbetare och parterna i det tredelade föräldraskapet. Detta likt Dubrills studie som visade att om ursprungsföräldrarnas uppfattning var att den yrkesverksamma antingen utövade sin makt för att kontrollera eller stötta dem, påverkade ursprungsföräldrarnas mottaglighet för interventioner som ges (2006), liknande resultat finns hos Gladstone et al (2014) där ”delaktighet i vården” bidrar till att ursprungsföräldern åstadkommer förändringar i sitt eget mående och sin sociala kontext.

När uppsatsförfattaren ställde frågor om vad som saknas för att respondenterna ska kunna erbjuda fullgott stöd till samhällsplacerade barn och ursprungsföräldrarna återfanns bland fritextsvaren att det är *tid* som största faktor för att inte kunna utföra det arbete man egentligen vill utföra. Vidare nämns resurser, kompetens, rutiner och samverkan, vilket kan kopplas till följande studier som visar att tidsbrist, avsaknad av resurser och den komplexa problembild som återfinns i barnavårdsärenden gör att socialarbetare exempelvis engagerar sig mindre i mer omfattande kritiska bedömningsprocesser (Se Lindquist 2012, Munro 2011, Otto et al. 2009). Respondenterna i aktuell studies resultat efterfrågar *mer resurser* för att

bland annat kunna lägga mer av sin arbetstid med parterna i det tredelade föräldraskapet vilket uppsatsförfattaren kopplar till Socialstyrelsen (2020a) samt Hammersjö och Melke (2023) som båda betonar att "en god och förtroendefull kontakt" med exempelvis det samhällsplacerade barnet är en förutsättning för att upptäcka eventuella missförhållanden och för en framåtsyftande vård (ibid).

Aktuell studies resultat kring socialarbetarnas svårigheter att sortera stöd under rätt enkätfråga kan med en av många tolkningar tolkas som att begreppsbildningen kring stöd är vag bland studiens respondenter, vilket kan kopplas till underlag från Socialstyrelsen som säger att en "enhetlig terminologi" ska finnas "för varje klients bästa och säkerhet" (Socialstyrelsen 2020b, 2019b).

Empirin i aktuell studie genererade ett fritextsvar kopplat till en evidensbaserad praktik;

Jag vill också säga att jag tycker det görs ett gott jobb av engagerade barnsekreterare men vi saknar utbildning och tid för att jobba med mer evidensbaserade metoder. Mycket idag är "bara" beprövad erfarenhet (Respondent 289).

Uppsatsförfattaren ställer sig frågan om vad "bara beprövad erfarenhet" betyder för respondent 289? Behöver arbetet i det tredelade föräldraskapet utgöras av "mer evidensbaserade metoder" som ovanstående respondent lyfter? Med den nya socialtjänstlagen kommer krav på högre mått av evidensbaserat socialt arbete, vad det står för i realiteten för yrkesverksamma är i dagsläget inte klart. I den kontext jag befinner mig i som mastersstudent och praktiker är den rådande diskursen att det är först när stöd effektutvärderas som socialt arbete kan ta kliv framåt, som när en programteori skapas för att kunna utvärdera ett givet stöd vilket kan kopplas till tidigare forskning (Jfr Sundell 2012a, Socialstyrelsen 2012b)

Att applicera en evidensbaserad praktik för gemene yrkesverksamma socialarbetare i dagens barna- och familjehemsvård har enligt undertecknad *vissa* hinder på vägen, exempelvis är tillgången begränsad gällande kunskapsstöd och kunskapsunderlag om ett specifikt stöds effekter enligt Tengvald (2019). För att tillgodose sig de eventuellt befintliga kunskapsstöden behövs på individnivå resurser i form av tid för medarbetaren, vilket framkommer som en bristvara enligt aktuell studies resultat. Utöver det har chefer inom socialtjänsten låg tilltro till sina medarbetares förmåga att värdera, söka eller tillämpa evidensbaserad kunskap i sin praktik (Socialstyrelsen 2023b). Om man som yrkesverksam ägnar sig åt det Sackett (2000) benämner *critical appraisal* där en yrkesverksam själv tillgodoser sig kunskap och värderar

forskning på sitt område, vilket betyder att det är den professionellas värdering som utgör själva evidensbaseringen. Att hänge sig till den sortens utvärdering av forskning kräver också det att socialarbetaren får *resurser* från de styrande i organisationen, vilket två tredjedelar av aktuell studies resultat från fritextsvaren anser saknas på respondentens arbetsplats idag. Utifrån ovanstående perspektiv finns det, i min tolkning, hinder på vägen som praktiker kopplat till en evidensbaserad praktik inom barna- och familjehemsvården i dagens Sverige.

6.3 STUDIENS KUNSKAPSBIDRAG

Aktuell studie har utifrån 254 socialarbetares enkätsvar genererat ett resultat om vilka stöd som dels erbjuds parterna i det tredelade föräldraskapet, dels vilka stöd som används aktivt inom barna- och familjehemsvården i fler än 85 svenska kommuner. Insamlade stöd har genererat ett underlag för en taxonomi där uppsatsförfattaren kategoriserat stöden utifrån kategorierna; insats, intervention, verktyg för yrkesverksam, bedömningsinstrument samt övrigt stöd (se bilaga 5).

Resultatet från studien erbjuder implikationer när det gäller socialarbetares begreppsbildningen inom svensk barnavård gällande stöd, attityd till den nya yrkesrollen *föräldrasekreterare* samt socialarbetares självskattade kunskapsnivåer gällande det tredelade föräldraskapet som förhållningssätt. Slutligen synliggjordes behovet av en övergripande och gemensam begreppsbildning kring stöd då resultatet visar att socialarbetarna, på gruppnivå, inte kategoriserar stöd korrekt i besvarandet av aktuell studies webbenkät.

6.4 VIDARE FORSKNING

Studien hade formen av en feasibility studie (Eldridge et al. 2016) för att utforska om en storskalig studie var genomförbar och i sådant fall dess eventuella riktning. Min konklusion efter arbetet med denna studie är att en storskalig sådan behövs som komplement till denna studie samt de gjorda av exempelvis Bergström et al. 2023, SKR:s kartläggning från 2022 samt SBU:s kartläggning från 2017.

Det hade varit intressant att undersöka mitt forskningsområde med en kvalitativ ansats och utifrån Lundquists tolkningsram för att bidra med ytterligare kunskap om vilka stöd som ges då ett barn placeras i samhällsvård och hur fördelningen ser ut innan, under och efter samhällsvården och till vilken part stödet ges.

Det hade varit tillfredsställande att gå in på djupet med vilka stöd som finns och utifrån det kategorisera vilka som i själva verket är stöd för den yrkesverksamma, då dessa inte är utformade som direkta stöd för samhällsmedborgarna. Vi behöver lyfta det faktum att yrkesverksamma socialarbetare, enligt aktuell studies resultat, inte upplevs se skillnaden på insats, intervention, metod, modell, verktyg och bedömningsinstrument när de ombeds besvara aktuell studies enkät.

6.5 AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Här följer ett avsnitt som inte är kopplad till aktuell studies empiri, utan en helt subjektiv betraktelse utifrån min yrkesroll som barnsekreterare där jag arbetar med samhällsplacerade barn och mina samhällsplacerade barns ursprungsföräldrar.

Som socialsekreterare inom den svenska barna- och familjehemsvården arbetar man i en uttryckningsverksamhet. På din första arbetsdag tilldelas du en brandfilt av din närmsta arbetsledare, och så här två år in i yrket som barnsekreterare är min filt vidbränd men oerhört effektiv på individnivå, särskilt när jag har utrymme att använda alla mina kombinerade klokskaper som livet tilldelat mig längst vägen. Med utgångspunkt i att min yrkesroll ingår i ett oerhört komplext system med sammansatt social problematik har jag som yrkesverksam en önskan att få stanna kvar i och fokusera på “enbart” den komplexiteten. Jag vill inte, utöver min yrkesroll, ta ansvar för utformningen av min professionella verktyglåda för stöd åt mina klienter.

Det kan bli vanskligt, så för att optimera processen med att 290 kommuner ska ta fram “sin kommuns verktyglåda” skulle vi kunna börja med att ta reda på vad vi ska göra *mer av* och vad ska vi göra *mindre av* gällande stöd till våra klienter. För att spara tid i denna sannolikt utdragna process, kan stöd *utan* hjälp av randomiserade studier där experimentgrupper och kontrollgrupper ingår för att med säkerhet kunna dra slutsatser om olika metoders effekter väljas?

Det jag egentligen efterfrågar är att i min yrkesroll som barnsekreterare kunna bära på en verktyglåda som innehåller mer än en brandfilt, ett paket näsdukar, mitt bemötande, sunda förnuft och en generalistutbildning. Brandfilten är som sagt oerhört effektiv, men den visar nu tendenser på att inte vara funktionell ur ett längre eller vidare perspektiv, den visar också tendenser på att skapa stress hos användaren, då den känns ohållbar som stöd. Jag efterlyser

en trygg bas som med sann tilltro deklarerar att “i denna kommun har vi en verktygslåda som innehåller x, y och z, därutöver har vi inventerat civilsamhället och kommit fram till att *Hitte på Föreningens* material är gediget och anpassat till någon av parterna i det tredelade föräldraskapet”. Tack hade jag sagt och verkligen känt tacksamheten för någon annans grundliga arbete, eftersom jag som nämnt arbetar i en akutverksamhet, där jag aldrig vet vad en arbetsdag innehåller, vilket gör att det aldrig finns tid att förkovra sig i vetenskapliga artiklar på arbetstid. Med det sagt hade min tacksamhet måne känts otacksam för den som optimerat min verktygslåda och erbjudit denna resurs i kommun X, för verktygslådan betyder inte att jag som yrkesverksam hade köpt innehållet rakt av. Där kommer min rörelsefrihet in, utifrån min förståelse och min vilja att förhålla mig till de styrningar som kommer min väg som yrkesverksam socialarbetare.

Jag tror att det är av vikt att få bekanta sig med kommunens “grund-verktygslåda” för att växa in i rollen som exempelvis barnsekreterare och samtidigt aktivt arbeta med kritisk reflektion i våra arbetsgrupper för att nyfiket undersöka den egna praktiken och de egna erfarenheterna för att sedan utvärdera vår sammansättning av verktyg i vår kommun. Utifrån det kan vi tillsammans med vår arbetsplats och med våra kollegor optimera stöden till varje enskild familjs behov och utifrån varje yrkesverksam socialarbeters erfarenheter och expertis.

Utifrån min nuvarande förståelse ligger det ett ansvar på den enskilda medarbetaren att ta fram sin verktygslåda. Jag har själv känt ett behov av att “skanna av marknaden” efter stöd när det känts ”fjuttigt” att komma tomhänt eller med näsdukarna, vilket resulterat i att jag på egen hand skapat underlag åt mina ursprungsföräldrar och små egenförfattade och ritade böcker för att mina samhällsplacerade barn ska ha möjlighet att tillgodose sig information om komplexa situationer i sin redan komplexa livssituation. Jag tänker ”pjuh” och känner tacksamhet i stunden när materialet kan hjälpa mina ungar eller deras föräldrar att förstå, reducera ångest eller enbart bekräfta en känsla, men det är inte hållbart som arbetsätt.

Avby och Melke (2023) menar att ”förverkligandet av en hållbar kunskapsorganisation hänger inte enbart på den professionella yrkesarbetaren utan förutsätter förändringar på en systemnivå, där aktörer inom såväl politik, akademi som praktik tar ansvar för framtida investeringar”. De menar även att ”en kunskapsorganisation uppstår inte av sig självt, eller av att det skrivs in i lagar och regleringar. Aktörer på alla nivåer behöver bidra till dessa förändringar, de kan varken ske enbart uppifrån eller enbart nerifrån”.

På sistone när jag står där på frontlinjen, som den enda individ och praktiker jag är, och blickar över bränder som ömsom flappar och ömsom pyr, kan en stilla undran växa i bröstet ”var är räddningshelikoptrarna med 2500 liter vatten?” Jag är många kapabla roller i min enda skapelse, men jag är ingen och ingenting när jag står där ensam i ett par slitna vans och en rostig verktygslåda.

7. REFERENSLISTA

Alvesson, M. (2004). *Kunskapsarbete och kunskapsföretag*. (1 uppl.) Malmö: Liber ekonomi.

Alvesson M. & Sköldberg K. (2017). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 3 uppl. [Elektronisk resurs] Lund: Studentlitteratur.

Alvesson, M., & A. Spicer (2012). A Stupidity-Based Theory of Organizations. *Journal of Management Studies*, 49(7), 1194-1220. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2012.01072.x>

Andersson, G. (1988). En uppföljning av barn som skilts från sina föräldrar. *Meddelanden från Socialhögskolan*; Vol. 1988, Nr. 1. Socialhögskolan, Lunds universitet.

Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *British Journal of Social Work*, 31(2), 235–248. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/bjsw/31.2.235>

Andersson, G. (2008). *Utsatt barndom – olika vuxenliv. Ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Arbetsmiljöverket (2018). *Slutrapport – Socialsekreterares arbetsmiljö*. Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Astvik, W., Melin, M., & M. Allvin (2014). Survival strategies in social work: a study of how coping strategies affect service quality, professionalism and employee health. *Nordic Social Work Research*, 4(1), 52–66. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2013.801879> [Hämtad 2024-03-20].

Avby, G. (2018). En lärande socialtjänst I: SOU 2018:32 *Framtidens socialtjänst, Ju förr desto bättre: vägar till en förebyggande socialtjänst*. Stockholm: Norstedts juridik.

Avby, G. (2022). An integrated learning approach: combining improvement methods and ambi-dexterity. *The Learning Organization*, Vol. 29 No. 4, 325–340.

Avby, G., & A. Melke (2023). Socialtjänsten som en hållbar kunskapsorganisation: Från vision till verklighet. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 29(2), 195–207. <https://doi.org/10.3384/SVT.2022.29.2.4613>

Avby, G., Nilsen, P. & M. Abrant Dahlgren (2013) Ways of understanding evidence-based practice in social work: a qualitative study. *British Journal of Social Work*, 44(6), 1366-1383.

Avby, G., Nilsen, P., & P-E Ellström (2017). Knowledge use and learning in everyday social work practice: A study in child investigation work. *Child & Family Social Work*, 22(Supplement S4), 51–61. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/cfs.12227>

Barnombudsmannen (u.å). <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/> [Hämtad 2023-12-08].

Barmark, M. & G. Djurfeldt (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. Första uppl. Lund: Studentlitteratur.

Barmark, M. & G. Djurfeldt (2020). *Statistisk verktygslåda 0 [Elektronisk resurs]: att förstå och förändra världen med siffror*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.

Berlin, M., Vinnerljung, B. & A. Hjern (2011). School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care. *Children and Youth Services Review*, 33, 2489–2497.

Bergmark, A. & T. Lundström (2011a). Guided or independent? Social workers, central bureaucracy and evidence-based practice. *European Journal of Social Work*, 14(3).

Bergmark, A., Bergmark, Å. & T. Lundström (2011). *Evidensbaserat socialt arbete: Teori, kritik, praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bergmark, A., Bergmark, Å. & T. Lundström (2012). The mismatch between the map and the terrain – evidensbased social work in Sweden. *European Journal of Social Work*, 15(4), s. 598–609.

Bergström, M., Sundell, K., Olsson, T., Leander, L., & T. Åström (2023). Interventions in child welfare: A Swedish inventory. *Child & Family Social Work*, 28 (1), 117–124.

Berzin, S-C. (2008). Difficulties in the transition to adulthood: using propensity scoring to understand what makes foster youth vulnerable. *Soc Serv Rev*; 82:171-96.

Berzin, S-C. (2010). Understanding foster youth outcomes. Is propensity score better than traditional methods? *Res Soc Work Pract*; 20:100–11.

Björk, A. (2016). *Evidence-based practice behind the scenes: How evidence in social work is used and produced*. Akademisk avhandling. Stockholm: Institutionen för social arbete, Stockholms universitet.

Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & E.J Knorth (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25: 116–125. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/cfs.12723>

Boutanquoi, M., Ansel, D., & B-M. Bournel (2020). Parent–professional interviews in child protection: Comparing viewpoints. *Child & Family Social Work*: 25, 107–115. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/cfs.12722>

Brorström, B. & S. Johansson (1992). *Från regler och konton mot värderingar och ansvarsenheter – en bok om decentraliseringens bryderier och om förändrade styrmetoder i kommuner och landsting*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber.

Buckley, H., Carr, N., & S. Whelan (2011). “Like walking on eggshells”: service user views and expectations of the child protection system. *Child & Family Social Work*, 16(1): 101–110. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/j.1365-2206.2010.00718.x>

Bullock, R., Courtney, M. E., Parker, R., Sinclair, I., & Thoburn, J. (2006). Can the Corporate State Parent? *Adoption & Fostering*, 30(4), 6-19.

Butler, N. (2016). Functional Stupidity: A Critique. *Ephemera journal*, vol. 16(2), 115–123.

Deal, R. & J. Veeken (1995). *The Bears*. [Broschyr] från St Luke's Innovative Resources. Bendigo, Australien.

Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2018). *Statistisk verktyglåda 1: Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Doyle, J. (2007). Child protection and child outcomes: Measuring the effects of foster care. *Am Econ Revi*; 97:1583-610.

Doyle, J. (2008). Child protection and adult crime: Using investigator assignment to estimate causal effects of foster care. *J Public Econ*; 116:746–70.

Ejlertsson, G. (2020). *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik*. 4 uppl. [Elektronisk resurs]. Lund: Studentlitteratur.

Eklund, J. (2016). Ledning genom styrning och genom delaktighet. I: Ellström, P., Fogelberg Eriksson, A., Kock, H. & A. Wallo (red.) (2016). *Mot ett förändrat ledarskap: om chefers arbete och ledarskap i ett organisationsperspektiv*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Eldén, S. (2021). *Forskningsetik: Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. 1 uppl. [Elektronisk resurs]. Lund: Studentlitteratur.

Eldridge, S-M, Lancaster GA, Campbell MJ, Thabane L, Hopewell S, Coleman CL, et al. (2016). Defining Feasibility and Pilot Studies in Preparation for Randomised Controlled Trials: Development of a Conceptual Framework. *PLoS ONE* 11(3).

Eriksson, B. & P-Å Karlsson (2022). *Att utvärdera välfärdsarbete*. 3 uppl. Malmö: Gleerups.

Franklin, D. (1986). Mary Richmond and Jane Addams: From Moral Certainty to Rational Inquiry in Social Work Practice. *Social Service Review* Vol. 60 (4): 504-525.

Gladstone, J., Dumbrill, G., Leslie, B., Koster, A., Young, M. & Ismaila, A. (2014). Understanding worker–parent engagement in child protection casework. *Children and Youth Services Review*, 44, 56-64.

Goemans A., van Geel M., & P. Vedder (2015). Over three decades of longitudinal research on the development of foster children: a meta-analysis. *Child Abuse Negl*; 42:121–34.

Gustavsson, M., & I. Ångman (2012). *Barns Behov i Centrum – rapport från ett förbättringsarbete i Örebroregionen 2006–2010*. Rapport 2012:07. Regionförbundet Örebro.

Hagevi, M. & D. Viscovi (2016). *Enkäter: att formulera frågor och svar*. 1 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hammersjö, A. & A. Melke (2023). *Räcker det med ett familjehem? Undersökning av vilket stöd unga i familjehem får, vill ha och behöver*. Rapport, Göteborgsregionen, FoU i Väst.

Hasenfeld, Y. (1983). *Human Service Organizations*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

- Hasenfeld, Y. (1992). *Human Services as Complex Organizations*. New York: Sage.
- Hasenfeld, Y. (2010a). The Attributes of Human Service Organizations. I: Y. Hasenfeld (red.) *Human Services as complex organizations*. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Hasenfeld, Y. (2010b). Introduction. I: Y. Hasenfeld (red.) *Human Services as complex organizations*. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Hibberts, M., Johnson, R. B., & K. Hudson (2012). Common survey sampling techniques. In: *Handbook Of Survey Methodology For The Social Sciences*, s. 53-74. Springer, New York.
- Huang, X., O'Connor M., Hu Y., Gao H., Lee S. (2018). Children's understanding of maternal breast cancer: A qualitative study. *European Journal of Oncology Nursing*. 2018; 34:8–14.
- Hübner, L. (2021). Vem ska arbeta i socialtjänsten och med vilken kompetens? I: Swärd, H & Edebalk, P-G (red.) *Socionomutbildningen - då, nu och i framtiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Höjer, I. (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Diss. Göteborg: Univ., 2001. Göteborg.
- Höjer, I. (2004). What Happens in the Foster Family? A Study of Fostering Relationships in Sweden. *Adoption and Fostering*, 28(1), 38–48.
- Höjer, I. (2007). *Föräldrars röster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem. Brukare och forskare samverkar*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2007:2.
- Höjer, I. (2009). Birth parents' perception of sharing the care of their child with foster parents. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 4(2): 161– 168.
- Höjer, I. (2011). Parents with Children in Foster Care – How Do They Perceive Their Contact with Social Workers? *Practice*, 23(2), 111–123.
- Jacobsson K., & A. Meeuwisse (2022). Evidensprojektets återvändsgränd I: A. Angelin & T. Hjort (red.), *Socialt arbete i förändring: utmaningar och villkor inom utbildning, forskning och praktik: jubileumsbok 2022*. Lunds universitet. Socialhögskolan.
- Johansson S., Dellgran P. & S. Höjer (2023). *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. 2 uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Järvinen, M. & N. Mik-Meyer (2003). *At skabe en klient: institutionelle identiteter i socialt arbejde*. Köpenhamn: Hans Reitzel.

Karlsson, M. & M. Börjeson (2019). *Brukarmakt - i teori och praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kullberg, K. (2011). *Socionomkarriärer: om vägar genom yrkeslivet i en av välfärdsstatens nya professioner*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

Kunskapsguiden (u.å). [Stöd och utbildning - Kunskapsguiden](#) [Hämtad 2023-07-25]

Lagerlöf, H. (2012). *Samhällsvård och välfärdsresurser*. En studie av skolgång, fritid och kamratrelationer bland unga i familjehem och institutioner. Rapport i socialt arbete (137). [Avhandling] Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Levin, C. (2023). "Barnavården har ett fundamentalt problem", *Svenska Dagbladet*, Debatt, den 24 juli 2023.

Lindquist, A-L. (2012). *Från krisande organisationer till "krisorganisationer" – Kvalité i socialt barnavårdsarbete genom ökad personalstabilitet*. Stockholm: Stiftelsen allmänna barnhuset.

Lindquist, M-S, Santavirta T. (2014). Does placing children in foster care increase their adult criminality? *Labour Econ*; 31:72–83.

Johansson, K., Denvall, V. & E. Vedung (2015). After the NPM-wave: evidence-based practice and the vanishing client. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 19(2), s. 69–88.

Lundgren, L., Thunved A. & P-A. Sunesson (2018). *Nya sociallagarna, med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2018*. Uppl 31. Stockholm: Nordstedts.

Lundquist, L. (1987). *Implementation steering: an actor-structure approach*. Lund: Studentlitteratur.

Lundquist, L. (1992). *Förvaltning, stat och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

- Matscheck, D., & L. Berg Eklundh (2015). Does BBIC make a difference? Structured assessment of child protection and support. *Nordic Social Work Research*, 5(3), 193-211–211. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1080/2156857X.2014.986749>
- Matthew, D. & C. D. Sutton (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Mattsson, T. & Vinnerljung, B. (2016). *Barn i familjehem: förslag på åtgärder som skulle göra skillnad för samhällets mest utsatta*. Stockholm: SNS.
- Melke, A. (2022). *Förbättrat stöd till föräldrar med barn i samhällsvård*. Rapport, Göteborgsregionen, FoU i Väst.
- Metodguiden (u.å). <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/om-metodguiden/> [Hämtad 2023-04-21]
- Merriam Webster (u.å). <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intervention> [Hämtad 2023-04-21]
- Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S., & Knutagård, M. (red.) (2016). *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur & kultur.
- Midgley, G. (2006). Systemic Intervention for Public Health. *American Journal of Public Health*, 96(3), 466-472.
- Miller, W.R. & Rollnick, S. (2012). *Motivational interviewing. Helping people change*. New York: Guilford press.
- Muijs, D. (2011). *Doing quantitative research in education with SPSS*. 2nd ed. SAGE Publications, Ltd <https://dx.doi.org/10.4135/9781849209014>
- Munro, E. (2011). *The Munro review of child protection: Final report – A child centered system*. London: HSMO.
- Månsson, S-A. (2000). Kunskapsutveckling inom socialtjänsten och den akademiska forskningen – drar vi åt samma håll? *Socionomen* 8, 4–9.
- Nesmith, A. (2015). Factors Influencing the Regularity of Parental Visits with Children in Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 32(3), 219-228.

Nilsson & Sjölin (u.å). <https://bof-tejping.com/kurser/> [Hämtad 2023-07-25].

Nygren, L. (2021). Kontroversteman i kunskapsbildningen i socialt arbete i Sverige. I: Swärd, H & Edebalk, P-G (red.) *Socionomutbildningen - då, nu och i framtiden*. Lund: Studentlitteratur.

O'Cathain A, Croot L, Duncan E, et al. (2019). *Guidance on how to develop complex interventions to improve health and healthcare*. *BMJ Open* 2019;9:e029954. Doi: 10.1136/bmjopen-2019-029954 [Hämtad 230104].

Olsen R, Egelund T, Lausten M. (2011). *Tidligere anbragte som unge voksne*. SFI– Den Nationale Forskningscenter For Velfærd, København, Danmark.

Oscarsson, L. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. En introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: SKL.

Otto, H-U., Polutta, A. & H. Ziegler (2009). Reflexive professionalism as a second generation of evidence-based practice. *Research on Social Work Practice*, 19, 4, s. 472–478.

Parker, J. (2013). Assessment, intervention and review. I: Davies. M. (red.), *The Blackwell companion to social work*. Malden: Blackwell Publishing Ltd.

Polanyi, M. (2013). *Den tysta dimensionen*. Göteborg: Daidalos.

Punch, K. (2003). *Survey Research - the basics*. SAGE Publications, Inc. Thousand Oaks, USA. <https://doi.org/10.4135/9781849209984>.

Prata med barn (u.å).

<https://www.pratamedbarn.nu/media/2k3bdceb/f%C3%B6rdjupningstext.pdf> [Hämtad 2023-12-29]

Pressman, J.L. & A.B Wildavsky (1973). *Implementation: how great expectations in Washington are dashed in Oakland; or, why it's amazing that Federal programs work at all, this being a saga of the Economic Development Administration as told by two sympathetic observers who seek to build morals on a foundation of ruined hopes*. Berkeley: University of California Press.

Prochaska, J.O., & C.C DiClemente (1982). Transtheoretical therapy: Toward a more integrative model of change. *Psychotherapy: Theory, research and practice*, 19, 276–288.

Prop. (2002/03:53). *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer med mera.*

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2003/02/prop.-20020353/>

Rasmusson, B. (2006). *Barnperspektiv i den sociala barnvården. Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst.* (Meddelanden från Socialhögskolan; Vol. 2006, Nr. 2) Lunds universitet.

Richmond, M. E. (1917/1965). *Social diagnosis.* New York: The Free Press

Rife, S. C., Cate, K. L., Kosinski, M., & Stillwell, D. (2016). Participant recruitment and data collection through Facebook: The role of personality factors. *International Journal of Social Research Methodology*, 19(1), 69–83. <https://doi.org/10.1080/13645579.2014.957069>

Rikstermbanken (u.å) Tillgänglig på: <https://www.rikstermbanken.se/> [Hämtad 2023-12-27]

Sackett, D-L. (2000). *Evidence-based Medicine: How to Practice and Teach EBM* (2 ed). Edinburgh: Churchill Livingstone.

SBU (2017). Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. *SBU-rapport nr 265.*

SBU (2018). Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse. En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. *SBU-rapport nr 280.*

SBU (2019). Funktionstillstånd och funktionshinder: kunskapsläget för arbetsmetoder och insatser. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. *SBU-rapport nr 305.*

Schofield, G., Moldestad, B., Höjer, I. 1953, Ward, E., Skilbred, D., Young, J., & T. Havik (2011). Managing Loss and Threatened Identity: Experiences of Parents of Children Growing up in Foster Care, the Perspectives of their Social Workers and Implications for Practice. *British Journal of Social Work*, 41(1): 74–92.

Schofield, G., Beek, M., & E. Ward (2012). Part of the family: Planning for permanence in long-term family foster care. *Children & Youth Services Review*, 34(1), 244–253. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1016/j.childyouth.2011.10.020>

SFS (1949:381). Föräldrabalken.

SFS (1990:52). Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

SFS (2001:453). Socialtjänstlag.

Shadish, W., Cook, T., & D. Campbell (2002). *Experimental and Quasi- Experimental Designs for Generalized Causal Inference*. Houghton Mifflin Company.

Signs of safety (u.å). [What Is Signs of Safety? - Signs of Safety](#) [Hämtad 2023-07-25]

Skoog, V., Khoo, E. & L. Nygren (2015). Disconnection and dislocation: relationships and belonging in unstable foster and institutional care. *British Journal of Social Work*, 45(6), 1888–1904. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/bjsw/bcu033>

SKR (u.å.) *Exempel på metoder och verktyg för yrkesverksamma*. [Metoder och verktyg vid samtal med barn inom socialtjänsten](#) [Hämtad 240529].

Slettebø, T. (2013). Partnership with Parents of Children in Care: A Study of Collective User Participation in Child Protection Services. *The British Journal of Social Work*, 43(3), 579–595. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/bjsw/bcr188>

Socialstyrelsen (u.å). [MI \(Motiverande samtal\) - Socialstyrelsen](#) [Hämtad 2023-07-25]

Socialstyrelsen (2000). *Barnvårdsutredningar i sex kommuner - en vinjettstudie*.

Socialstyrelsen (2004). *För en kunskapsbaserad socialtjänst. Redovisning av ett regeringsuppdrag*.

Socialstyrelsen (2012a). *Om standardiserade bedömningsmetoder*.

Socialstyrelsen (2012b). *Svenska effektutvärderingar av psykosociala interventioner*.

Socialstyrelsen (2012c). *Om implementering*.

Socialstyrelsen (2015a). *Grundbok i BBIC*.

Socialstyrelsen (2017). *Ett hem att växa i - Studiehandledning för familjehemsutbildare.*

Socialstyrelsen (2019a). *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2019. Den femte undersökningen om kommunala enhetschefer syn på evidensbaserad praktik.*

Socialstyrelsen (2019b). *Socialstyrelsens handledning för arbete med begrepp och termer.*

Socialstyrelsen (2020a). *Placerade barn och unga - handbok för socialtjänsten.*

Socialstyrelsen (2020b). *Öppna jämförelser av socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.*

Socialstyrelsen (2021). *Att lyssna på barn i familjehem - En nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården.*

Socialstyrelsen (2022b). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021: uppföljning och analys av utvecklingen.*

Socialstyrelsen (2023a). *Instabilitet bland barn och unga placerade i heldygnsvård enligt SoL och LVU – Placeringsmönster t.o.m. år 2020 bland barn och unga födda 1990–2004.*

Socialstyrelsen (2023b). *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2022. Den sjätte undersökningen om kommunala enhetschefer syn på evidensbaserad praktik.*

Socionomkraft (u.å). <https://socionomkraft.se/minsida/17-artiklar/44-signs-of-safety-fordelar-och-nackdelar> [Hämtad 2023-07-31]

SOU (1995:58). *Kompetens och kunskapsutveckling: om yrkesroller och arbetsfält inom socialtjänsten.*

SOU (2008:18). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten - till nytta för brukaren.*

SOU (2014:3). *Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga.*
Betänkande av Utredningen om tvångsvård för barn och unga.

SOU (2015:71). *Barns och ungas rätt vid tvångsvård: förslag till ny LVU.* Slutbetänkande av Utredningen om tvångsvård för barn och unga.

SOU (2017:38). *Välfärdsutredningen.*

SOU (2018:32). *Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst.*

SOU (2020:47). *Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag.*

SOU (2022:71). *Tryggare hem för barn.* Betänkande av Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer.

SOU (2023:66). *För barn och unga i samhällsvård.*

Stabler, L., Evans, R., Scourfield, J., Morgan, F., Weightman, A., Willis, S., Searchfield, L., Meindl, M., Wood, S., Nurmatov, U., Kemp, A., Forrester, D., & S. L. Brand (2022). A scoping review of system-level mechanisms to prevent children being in out-of-home care. *British Journal of Social Work*, 52(5), 2515–2536. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/bjsw/bcab213>

Sundell, K., Vinnerljung, B., Andrée Löfholm C., & E. Humlesjö (2004). Socialtjänstens barn. Hur många är de, vilka är insatserna, hur ofta återaktualiseras de och vad händer dem i vuxen ålder? *FOU-rapport 2004:4*. Stockholms stad.

Sundell, K. (red.) (2012a). *Att göra effektutvärderingar*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

Sundell, K. (2012b). Både insats och relation spelar roll. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 1:50–52.

Sveriges kommuner och regioner (2022). *Kartläggning av socialtjänstens insatser*. <https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/kartlaggningavsocialtjanstensinsatser.64556.html>. [Hämtad 2023-07-01].

Swärd, H & P-G Edebalk (red.) (2021). *Socionomutbildningen - då, nu och i framtiden*. Lund: Studentlitteratur.

Syrstad, E., & T. Slettebø (2020). To understand the incomprehensible: A qualitative study of parents' challenges after child removal and their experiences with support services. *Child and Family Social Work*, 25(1): 100-107–107. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/cfs.12662>

Tengvald, K. (1995). Behov av resultatorienterad kunskapsutveckling i socialt arbete. I: *SOU 1995:58 Kompetens- och kunskapsutveckling*. Delbetänkande av Socialtjänstkommittén. Stockholm: Socialtjänstkommittén, s 219–236.

Tengvald, K. (2019). *För forskning om socialtjänstens funktionssätt och resultat ur ett klient- och brukarperspektiv*. https://forte.se/wp-content/uploads/2019/02/bilaga_11_kartlaggning_av_tidigare_satsningar_strategisk_agenda_tvf.pdf [Hämtad 2024-04-11].

Tham, P. (2008). *Arbetsvillkor i den sociala barnvården: förutsättningar för ett kvalificerat arbete*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Vanderfaellie J., Van Hoen F., Vanschoonlandt F., Robberechts M. & T. Stroobants (2013). Children placed in longterm family foster care: A longitudinal study into the development of problem behavior and associated factors. *Child Youth Serv Rev*; 35:587–93.

Vedung, E. (2017). *Implementering i politik och förvaltning. [Elektronisk resurs]* 1 uppl. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2023). *Etik i forskningen och god forskningssed*. <https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html> [Hämtad 2023-05-11]

Vindegg, J. (2012). Tidlig intervension i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. 89(3):114–115.

Vinnerljung, B. (1996). *Fosterbarn som vuxna*. Akademisk avhandling. Lund: Arkiv Förlag.

Vinnerljung B, Berlin M, Hjern A. (2010). Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. I: *Socialstyrelsen Social Rapport* s. 227-266.

Warburton WP, Warburton, RN, Sweetman, A, Hertzman, C. (2014). The impact of placing adolescent males into foster care on education, income assistance and convictions. *Canadian J Econ*; 47:35–69.

Weingart, P. (1997). From “Finalization” to “Mode 2”: old wine in new bottles? *Social Science Information*, 36(4), 591–613. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/053901897036004002>

Wenemark, M. (2017). *Enkätmetodik med respondenten i fokus*. Lund: Studentlitteratur.

Wigzell, K. (26 januari 1999). Personalen skyddas - inte klienterna. Socialstyrelsens generaldirektör slår larm: Vården för de svagaste inom socialtjänsten är inte säker. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/arkiv/debatt/dn-debatt-personalen-skyddas-inte-klienterna-socialstyrelsens-generaldirektor-slar-larm-varden-for/> [Hämtad 20240608]

Wiklund, S., & Sallnäs, M. (2016). *Barn och samhällsvård: Vad vet vi om institutions-och familjehemsvården?* Unicef.

Wilson, K., Sinclair, I., & Gibbs, I. (2000). The Trouble with Foster Care: The Impact of Stressful “Events” on Foster Carers. *The British Journal of Social Work*, 30(2), 193–209.

Wissö, T., Melke, A. & I. Josephson (2022). Social workers’ constructions of parents to children in foster care. *Qualitative Social Work*, 21(4). <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/14733250211019455>

Östberg, F. (2010). *Bedömningar och beslut - Från anmälan till insats i den sociala barnvården*. [Doktorsavhandling, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet].

Östberg, F. (2017). I skuggan av LVU: om tvångsmöjligheternas närvaro i sorteringsprocessen. I: P. Leviner & T. Lundström (red.), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Östberg, F., Wiklund, S., & Backlund Å. (2018). *Signs-of-safety i praktiken. En studie om användning i Stockholms län*. FoU Södertörns skriftserie nr 164/18. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1205139/FULLTEXT01.pdf>

BILAGOR

BILAGA 1 - MISSIVBREV

Denna studie syftar dels till att inventera vilka stöd, verktyg och metoder som finns att tillgå på din arbetsplats, dels till att undersöka hur och när dessa stöd används. Vidare är jag intresserad av att titta på hur väl förankrat det tredelade föräldraskapet som förhållningssätt är på din arbetsplats.

Enkäten tar mellan 10–15 minuter att besvara beroende på vilken yrkesutövning du har.

Stort tack för din tid!

Jag samtycker till att mina enkätsvar får användas som empiri i denna undersökning. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange skäl.

Ditt deltagande i denna studie är helt frivilligt och fullständigt anonymt. Dina svar kommer enbart att användas för ändamålen som tidigare beskrivits. Så snart arbetet är över raderas all insamlade data. Glöm inte att klicka på Skicka In.

Therese Jofford, masterprogrammet SOAM21, Lunds universitet.

BILAGA 2 - FRÅGEINDEX

Enkäten börjar med ett avsnitt med allmän information om dig som respondent

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
1	x	x	x	x	Hur kom du i kontakt med denna enkät?
2	x	x	x	x	Kön
3	x	x	x	x	Vilket år är du född?
4	x	x	x	x	När erhöll du din akademiska examen? (tex socionomexamen)
5	x	x	x	x	Vilken är din högsta akademiska utbildning?
6	x	x	x	x	Vilken examenstitel innehar du? (tex socionom)
7	x	x	x	x	Vilken kommun arbetar du i?
8	x	x	x	x	Storlek på den kommun jag arbetar i
9	x	x	x	x	Hur många procent av heltid arbetar du? (Heltid = 40h/v.)
10	x	x	x	x	Under hur lång tid har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?
11	x	x	x	x	Under hur lång tid har du arbetat inom yrket totalt?
12	x	x	x	x	Vilken yrkestitel har du i ditt yrkesutövande idag?

Här följer några fördjupande frågor om din yrkesutövning

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
13	x			x	Hur många barn/unga har du huvudansvar för i din tjänsteutövning just nu? (huvudhandläggare)
14	x			x	Hur många barn/unga har du medansvar för i din tjänsteutövning just nu? (medhandläggare)
15		x			Hur många anställda har du ansvar för i din tjänsteutövning som chef?
16			x		Hur många familjehem har du huvudansvar för i din yrkesroll?
17			x		Hur många familjehem har du medansvar för i din yrkesroll?
18		x	x		Inom vilken organisation arbetar du?
19	x	x	x	x	Vad innehåller din arbetstid mest av idag? (Välj de tre som du arbetar med mest, vare sig du önskar det eller ej)
20	x	x	x	x	Vilken är den vanligaste placeringsformen för de barn du har ansvar för i din tjänsteutövning?
21	x	x	x	x	Enligt vilket lagrum placeras de flesta barn på din arbetsplats?

Här följer ett avsnitt med frågor kring befintliga stöd, metoder och verktyg på din nuvarande arbetsplats

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
22	x	x	x	x	Vilka systematiserade verktyg och metoder med definierat innehåll finns på lagerhyllan på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ)
23	x	x	x	x	Vilka systematiserade verktyg och metoder med definierat innehåll används aktivt på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ)
24	x	x	x	x	Vilka systematiserade verktyg och metoder med definierat innehåll är du utbildad i? (Du kan välja flera alternativ.)
25	x	x	x	x	När sätts dessa systematiserade stöd, i ovanstående enkätfrågor, vanligtvis in? (Du kan välja flera alternativ.)

Här kommer ett avsnitt med frågor om hur ni arbetar med barn placerade i samhällsvård på din nuvarande arbetsplats

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
26	x	x		x	Utöver det systematiserade stödet med definierat innehåll, vilka andra stöd erbjuds barn (6-18 år) placerade i samhällsvård på din arbetsplats idag? (Du kan välja flera alternativ)
27	x	x		x	När sätts stöden, i frågan ovan, vanligtvis in?
28	x	x		x	Utifrån det handlingsutrymme du har i din yrkesroll, anser du att ni erbjuder fullgott stöd till barn placerade i samhällsvård på er arbetsplats?
29	x	x		x	Vad saknas för att ni ska kunna erbjuda fullgott stöd till placerade barn?
30	x		x	x	Hur många av de placerade barnen har en uppdaterad vårdplan enligt gällande regelverk?
31	x		x	x	Hur många av de placerade barnen har en uppdaterad genomförandeplan enligt gällande regelverk?
32				x	Hur många av de barn du arbetar med en uppdaterad umgängesplan?
33				x	Hur många av de placerade barn du arbetar med har en planerad hemtagning inom 1 år?
34				x	Hur många av de placerade barn du arbetar med har en planerad vårdnadsöverflytt inom 1 år?
35	x	x	x	x	Har ni specifika rutiner kring stöd och/eller arbete riktat till barn placerade i samhällsvård på din arbetsplats?

Här kommer ett avsnitt med frågor om hur ni arbetar med placerade barns ursprungsföräldrar på din nuvarande arbetsplats

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
36	x	x		x	Har ni specifika rutiner kring stöd och/eller arbete riktat till ursprungsföräldrar vars barn är placerade?
37	x	x		x	Utöver det systematiserade stödet med definierat innehåll, som du svarat på i avsnittet innan detta, vilka andra stöd erbjuds ursprungsföräldrar till ett placerat barn på din arbetsplats idag? (Du kan välja flera)
38	x			x	Har du erbjudit ursprungsföräldrarna att ta emot stöd i form av systematiserade verktyg och metoder med definierat innehåll?
39	x			x	Har du erbjudit ursprungsföräldrarna att ta emot stöd i annan form? (t.ex personligt stöd från dig som yrkesverksam)
40	x			x	Vill ursprungsföräldrarna vanligtvis ha socialtjänstens tillgängliga stöd?
41	x			x	Hade ursprungsföräldrarna behövt mer motiveringsarbete för att ta emot stöd?
42	x			x	Är det uttalat på din arbetsplats att du ska ge råd och stöd till ursprungsföräldrar?
43	x			x	Ligger det på din yrkesroll att ge råd och stöd till ursprungsföräldrar, enligt dig som yrkesverksam?
44	x			x	Får ursprungsföräldrar till placerade barn generellt hjälp från din arbetsplats att kunna vara den bästa föräldern hen kan vara med sina individuella förutsättningar?
45	x	x		x	Utifrån det handlingsutrymme du har i din yrkesroll, anser du att ni generellt erbjuder fullgott stöd till ursprungsföräldrar med placerade barn på er arbetsplats?
46	x	x		x	Vad saknas för att ni ska kunna erbjuda fullgott stöd till ursprungsföräldrar?
47		x			Hur säkerställer du som chef att föräldrar till placerade barn erhåller råd och stöd som de har lagstadgat rätt till enligt 6 kap. 7 § 4 st. SoL (2015:982). (Du kan välja flera alternativ)
48	x	x	x	x	Har din kommun/stad en 'föräldrarekretarer/föräldrahandläggare' som tar hand om ursprungsföräldrars behov av råd och stöd i en placeringsituation?

Här kommer ett avsnitt med frågor om hur ni arbetar med familjehemsföräldrar på din nuvarande arbetsplats

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
49			x		Utöver det systematiserade stödet med definierat innehåll, i föregående avsnitt, vilka andra stöd erbjuds familjehemsföräldrar på din arbetsplats idag? (Du kan välja flera alternativ)
50			x		När sätts stöden, i frågan ovan, vanligtvis in?
51			x		Ligger det på din yrkesroll eller i din arbetsbeskrivning att stödja familjehemsföräldrar i att ta emot stöd, handledning och/eller vidareutbildning?
52			x		Utifrån det handlingsutrymme du har i din yrkesroll, anser du att ni erbjuder fullgott stöd till familjehemsföräldrar på er arbetsplats?
53			x		Vad saknas för att ni ska kunna erbjuda fullgott stöd till familjehemsföräldrar?

Här följer ett kort avsnitt om det tredelade föräldraskapet

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
54	x	x	x	x	Har du genomgått någon utbildning i det tredelade föräldraskapet?
55	x	x	x	x	Var fick du utbildningen? (Du kan välja flera alternativ)
56	x	x	x	x	Hur väl känner du till innebörden av det tredelade föräldraskapet?
57	x	x	x	x	Vem bär det yttersta ansvaret för det placerade barnet på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ.)
58	x	x	x	x	Är du/din arbetsplats/kommun en del av Stella-nätverket i Sverige?
59	x	x	x	x	Har din kommun/stad en mottagning som är specialiserad på arbete med ursprungsföräldrar där hen får stöd i sitt föräldraskap under placeringstiden för barnen? (tex som Stella-mottagningar)
60	x	x	x	x	Upplever du att mottagningen gör skillnad för föräldrar till placerade barn?
61		x			Utbildas din personal i det tredelade föräldraskapet?
62		x			Vem utbildar din personal i det tredelade föräldraskapet? (Du kan välja flera alternativ)
63		x			Hur relevant är det, enligt dig som yrkesverksam chef, att din personal är utbildad i det tredelade föräldraskapet?

Sista avsnittet för denna enkät benämns "I en drömvärld"

Fråga	Generell	Chefer	Familjesek	Barnsek	Fråga
64	x	x	x	x	Hur ställer du dig till att tjänsten "föräldrasekreterare" skulle finnas för att sörja för ursprungsföräldrarnas behov i form av krisstöd, stödsamtal samt proaktivt arbete i föräldrarollen.
65	x	x	x	x	Vad skulle du vilja att din arbetstid innehöll mest av? (Välj de tre som är viktigast för dig)
66	x	x	x	x	Vilket stöd, om något, av nedanstående stöd hade du velat fanns för ursprungsföräldrar på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ)
67	x	x	x	x	Vilket stöd, om något, av nedanstående stöd hade du velat fanns för placerade barn på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ)
68	x	x	x	x	Vilket stöd, om något, av nedanstående stöd hade du velat fanns för familjehemsföräldrar på din arbetsplats? (Du kan välja flera alternativ)
69	x	x	x	x	Några övriga tankar du vill dela med dig av?

BILAGA 3 - UTDRAG UR ENKÄT

Enkäten börjar med ett avsnitt med **allmän information** om dig som respondent

Q1

1. Hur kom du i kontakt med denna enkät?

- Via facebookgruppen "Socionom".
- Via min arbetsgivare
- Via LinkedIn
- Via direktutskick

Q2

2. Kön

- Kvinna
- Man
- Ickebinär
- Vill ej svara

Q3

3. Vilket år är du född?

Q4

4. När erhöil du din akademiska examen? (tex socionomexamen)

- Mindre än 2 år sedan
- 2-5 år sedan
- 5-10 år sedan
- 10 år eller längre sedan

⚙️ Vilken examenstitel
Om denna fråga är besvarad
_____ UTFÖR DÅ FÖLJANDE ÅTGÄRD _____
👁️ Visa följande frågor:
‣ [Vilken examenstitel innehar du? \(tex socionom\)](#)

Q5

5. Vilken är din högsta akademiska utbildning?

- Doktorsexamen från högskola/universitet
- Licentiat från högskola/universitet
- Masterexamen från högskola/universitet
- Magisterexamen från högskola/universitet
- Kandidatexamen från högskola/universitet
- Studier vid högskola/universitet
- Om annan, specificera

⚙️ Vilken examenstitel
Om [Vilken är din högsta akademiska utbildning?](#) är besvarad
_____ UTFÖR DÅ FÖLJANDE ÅTGÄRD _____
👁️ Visa denna fråga

Q66

6. Vilken examenstitel innehar du? (tex socionom)

⚙️ Kommun
Om denna fråga är exakt
‣ Vill ej delge (du kommer i stället få svara på storleken på den kommun du arbetar i)
_____ UTFÖR DÅ FÖLJANDE ÅTGÄRD _____
👁️ Visa följande frågor:
‣ [Storlek på den kommun jag arbetar i](#)

Q7

7. Vilken kommun arbetar du i?

- Ange den kommun du arbetar i med fritext nedan

- Vill ej delge (du kommer i stället få svara på storleken på den kommun du arbetar i)

⚙️ Kommun
Om [Vilken kommun arbetar du i?](#) är exakt
‣ Vill ej delge (du kommer i stället få svara på storleken på den kommun du arbetar i)
_____ UTFÖR DÅ FÖLJANDE ÅTGÄRD _____
👁️ Visa denna fråga

BILAGA 4 - REKRYTERINGSBREV RESPONDENTER FACEBOOK

GRUPPEN ”SOCIONOM”

Respondenter från BARN/UNGA/FAMILJ sökes till masteruppsats.

Hej, jag heter Eden och är 7 månader på denna bild! [här bifogades fotografiet från studiens framsida].

Min mamma Therese jobbar som barnsekreterare, hon har hand om barn som är placerade i samhällsvård. Vid sidan om det jobbar hon ideellt med ursprungsföräldrar till placerade barn. Hon säger att hennes bidrag till världen nog kommer handla om familjehemsvård och framför allt om föräldraskapsstöd.

Hon tjuatar och säger att familjehemsvården inte är tillräckligt bra förrän jag och mina syskon skulle kunna sättas i samhällsvård med ’gott samvete’ från hennes sida.

Nu gör mamma sin master i socialt arbete vid Lunds universitet och denna enkät inventerar stöd, verktyg och metoder på din arbetsplats. Den ställer frågor om det tredelade föräldraskapet och om hur familjehemsvården skulle se ut i din drömvärld.

Det vore fantastiskt om du valde att ge 10–15 minuter av din tid för att besvara hennes enkät, då är du med och ger en inblick i hur dagens familjehemsvård ser ut - och först då kan vi förändra den till det bättre!

[<https://survey.mailing.lu.se/Survey/46339>]

BILAGA 5 - TAXONOMI ÖVER INSAMLADE STÖD

Index	Stödets namn												Målgrupp					Användare				
		I enkäten föreslagna stöd	Systematiserat stöd	Andra stöd	Manual finns	Utbildning krävs	CEBC Rating	Socialstyrelsens metodguide	Bergström et al (2023)	SKR (2022)	SBU (2017)	Aktuell studies kategorisering	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam
1	ABC	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	Intervention	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-
2	ADAD	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
3	ADBB	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
4	Aktivt föräldraskap	-	✓	-	✓	✓	3	-	✓	-	-	Intervention	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-
5	Barnrättsboxen	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
6	Barnsamtal - generell	-	-	✓	N/A	N/A	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
7	BarnSAM	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
8	BBIC	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
9	BiFF	✓	✓	-	✓	N/A	-	-	-	✓	-	Intervention	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
10	BRA-samtal	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	✓	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
11	BSFT	-	✓	-	✓	✓	1	✓	-	✓	-	Intervention	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-
12	BUP	✓	-	✓	N/A	N/A	-	-	-	-	-	Övrigt stöd	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
13	C.A.P / Ersta Vändpunkt	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	Intervention	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
14	C.A.T	-	✓	-	N/A	N/A	-	-	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
15	Childrens program	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Intervention	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
16	Connect	-	✓	-	✓	✓	3	✓	✓	✓	-	Intervention	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓
17	COPE	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	✓	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-
18	CPU	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	Intervention	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-
19	EARL	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
20	Efter barnförhöret	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
21	ERASOR	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	Bedömningsinstrument	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
22	ESTER	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
23	Ett hem att växa i	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	Intervention	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-
24	Ett nytt vägval	-	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	Intervention	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-
25	Familjebehandling	✓	-	✓	N/A	N/A	-	-	✓	✓	-	Insats	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
26	Familjebehandling individanpassad	✓	-	✓	N/A	N/A	-	-	-	✓	-	Insats	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
27	FBT - Family Behavior Therapy	-	✓	-	✓	✓	2	-	-	✓	-	Intervention	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-

Index	Stödets namn											Målgrupp					Användare					
		I enkäten föreslagna stöd	Systematiserat stöd	Andra stöd	Manual finns	Utbildning krävs	CEBC Rating	Socialstyrelsens metodguide	Bergström et al (2023)	SKR (2022)	SBU (2017)	Aktuell studies kategorisering	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam
28	FFT - Funktionell familjeterapi	✓	✓	-	✓	✓	2	✓	✓	✓	✓	Intervention	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-
29	FREDA	-	✓	-	✓	-	-	✓	✓	-	-	Bedömningsinstrument	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓
30	Föräldrargrupp ursprungsförälder	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	Insats	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
31	Föräldrarsekreterare	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	Insats	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
32	Föräldrastöd - biståndslöst (ex. Stella, Qrut)	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	Insats	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
33	Föräldrastöd - på bistånd	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	Insats	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
34	HAB	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	Övrigt stöd	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
35	HAP	-	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
36	Hela Barn	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓
37	Hemterapeut	-	-	✓	N/A	N/A	-	-	-	-	-	Insats	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
38	HOME	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
39	IAS	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓
40	ICDP	-	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	Intervention	-	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-
41	IHF	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	Intervention	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-
42	iRisk	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Bedömningsinstrument	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓
43	KOMET	✓	✓	-	✓	✓	2	✓	✓	✓	✓	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
44	Kontaktperson	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	Insats	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-
45	Kontaktfamilj	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	Insats	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
46	Krisstöd	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	Insats	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
47	Kälvesten	-	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	Bedömningsinstrument	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓
48	Litteratur att ta del av	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	Övrigt stöd	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-
49	LFT	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
50	LÖSA	-	✓	-	N/A	N/A	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
51	Mamma trots allt	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
52	Marte Meo	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	Intervention	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓
53	MI	✓	✓	-	✓	✓	1	✓	✓	✓	✓	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓
54	Miljöterapi	-	✓	-	N/A	N/A	-	✓	✓	-	-	Insats	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-
55	MPV	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Intervention	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓
56	MST	-	✓	-	✓	✓	1	✓	-	✓	-	Intervention	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-
57	MVMV	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	Intervention	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	✓
58	Norrköpingsmodellen	-	✓	-	✓	N/A	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

Index	Stödets namn											Målgrupp					Användare					
		I enkäten föreslagna stöd	Systematiserat stöd	Andra stöd	Manual finns	Utbildning krävs	CEBC Rating	Socialstyrelsens metodguide	Bergström et al (2023)	SKR (2022)	SBU (2017)	Aktuell studies kategorisering	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam	Barn	Ungdom	Ursprungsförälder	Familjehem	Yrkesverksam
59	Nätverksarbete	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
60	Ommej	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓
61	PAMS	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	Bedömningsinstrument	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓
62	Patriark	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	Bedömningsinstrument	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
63	Personligt stöd från barnsekreterare	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	-	Övrigt stöd	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-
64	Personligt stöd från annan socialsekreterare	✓	-	✓	-	-	-	-	✓	-	Övrigt stöd	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-
65	Personligt stöd från utomstående personal	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	Övrigt stöd	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-
66	Positivt umgänge	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
67	Prata med barn (metoden)	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
68	PYC	-	✓	-	✓	✓	NR	✓	✓	✓	Intervention	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-
69	rePULSE	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	Intervention	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
70	Samtalskort (Ex. Nallekort)	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	Verktyg för yrkesverksam	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
71	SAVRY	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	Bedömningsinstrument	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
72	SIG - Sociala insatsgrupper	-	✓	-	N/A	N/A	-	✓	-	-	Verktyg för yrkesverksam	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓
73	Signs Of Safety	✓	✓	-	✓	✓	NR	-	✓	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
74	SkolFAM	-	✓	-	N/A	N/A	-	-	✓	✓	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-
75	Stöd från ideella sektorn	✓	-	✓	N/A	N/A	-	-	-	-	Övrigt stöd	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-
76	Systematisk familjeterapi	-	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-	Intervention	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-	-
77	Tejping	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
78	TFCO	-	✓	-	✓	✓	1	✓	✓	-	Intervention	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-
79	TMO	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
80	Trappanmodellen	✓	✓	-	✓	N/A	-	✓	✓	✓	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓
81	Trygga Barn	-	✓	-	✓	N/A	-	-	✓	✓	Verktyg för yrkesverksam	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓
82	Trygghetscirkeln	✓	✓	-	✓	✓	3	-	✓	✓	Intervention	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-
83	UngDOK	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-	-	Bedömningsinstrument	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
84	Viewpoint	✓	✓	-	N/A	N/A	-	-	-	-	Verktyg för yrkesverksam	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓
85	Återfallsprevention	-	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	-	Intervention	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-

N/A = Not available, NR = Not rated

BILAGA 6 - BESKRIVNING AV DE VANLIGASTE STÖDEN I AKTUELL STUDIE

De fem vanligaste stöden i aktuell studie beskrivs utifrån dess tilltänkta användningsområde och målgrupp genom att använda Socialstyrelsens Metodguide, SBU samt andra relevanta källor som underlag.

Signs of Safety

Signs of safety är en utredningsmodell som har sin bakgrund i ett lösningsfokuserat förhållningssätt (SBU 2017).

The Signs of Safety approach is a relationship-grounded, safety-organised approach to child protection practice, created by researching what works for professionals and families in building meaningful safety for vulnerable and at-risk children (Signs of safety u.å).

Tillvägagångssättet med Signs of safety fokuserar på frågan, "Hur kan den yrkesverksamma bygga partnerskap med föräldrar och barn i situationer där det finns misstanke om våld mot barn och ändå ta itu med problem med våld i nära relation?". Med Signs of safety arbetar socialsekreteraren tillsammans med familjen för att skapa en riskanalys som syftar till att på ett tydligt sätt konkretisera vad som är oron och därefter utveckla och stärka det som redan fungerar inom familjen. Modellen går ut på att identifiera styrkor och resurser hos individer och stärka dem för att kunna skapa positiva förändringar i sin situation på egen hand eller med hjälp av sitt nätverk (Socionomkraft u.å).

Centrala intentioner i arbetet med Signs of safety uttrycks vara att skapa delaktighet, allians och tydlighet i arbetet med familjer. Vidare att bedöma risk och säkerställa skydd för barnen samt att involvera nätverket i skyddsarbetet. Svårigheter att implementera hela konceptet fann dock författarna till rapporten *Signs-of-safety i praktiken - En studie om användning i Stockholms län* (Östberg, Wiklund & Backlund 2018). Signs of safety innehåller ett antal konkreta arbetssätt som exempelvis *Mapping* och *Tre hus*. En del socialarbetare fann det till exempel obekvämt att stå inför familjen och skriva på en whiteboard för att till kartlägga nätverket medan de höll i mötet på grund av "scenskräck", vilket blir en svaghet för modellen enligt (ibid).

MI (Motiverande samtal)

Motivational Interviewing är en samtalsmetod som utvecklades för att behandla alkoholproblem. I dag används metoden generellt i rådgivning och behandling som gäller livsstilsrelaterade faktorer som alkohol, droger, kost, fysisk aktivitet, spel med mera, i verksamheter som hälso- och sjukvård, kriminalvård, socialtjänst, psykiatri och skola. Syftet med samtalsmetoden är att främja motivation och beteendeförändring.

Metoden har influerats av Prochaska och DiClementes (1982) teoretiska modell som beskriver hur motivation och beteendeförändring sker över olika stadier. Enligt denna startar en förändringsprocess när en person av någon anledning börjar ifrågasätta exempelvis sin alkoholkonsumtion och känner motstridiga känslor inför sitt drickande. Ambivalensen ses som en nödvändig faktor för förändring och MI handlar om att undersöka och främja denna faktor. ”MI is not a way of tricking people into changing; it is a way of activating their own motivation and resources for change” (Miller & Rollnick 2012).

Behandlarens roll är sammanfattningsvis att hjälpa klienten att formulera en egen förståelse av sitt problem, egna argument för förändring och att stärka dennes beslut och åtagande att genomföra förändringar. Det finns behandlingsmetoder som baseras på dessa principer, men i sig självt är MI snarare ett förhållningssätt för rådgivning enligt Metodguiden (u.å).

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) hade år 2019 i uppdrag av regeringen att fastställa det vetenskapliga kunskapsläget inom området funktionstillstånd och funktionshinder. SBU genomförde därför en kartläggning av systematiska översikter som utvärderat insatser och arbetsmetoder inom området. Motivationsinriktade insatser i form av motiverande samtal/motiverande intervju (MI) ingick i utvärderingen där SBU identifierar en vetenskaplig kunskapslucka i förhållande till MI. Resultatet visar att ett av de insatsområden där flest vetenskapliga kunskapsluckor finns är motivationsinriktade insatser vilket MI kategoriseras som (SBU 2019).

Samtalskort

Nallekort består av 48 olika kort i pappersform som föreställer nallebjörnar i olika åldrar med olika känslouttryck. Nallekortet är ett hjälpmedel för barnet att lättare kunna identifiera sina känslor och att prata om dessa (SBU 2017). Russell och Veeken (1995) beskriver nallekort som ett hjälpmedel för att skapa en relation mellan barn och socialsekreterare. Barnet ställs exempelvis en fråga: "Hur mår du när du träffar din mamma?" barnet pekar i sin tur på det nallekort som passar bäst in på hur barnet känner sig i den situationen.

‘The Bears’ cards are conversation-building aids first published in 1995. They consist of a booklet and a set of 48 cards with images of bears of different sizes, gestures, facial expressions and background colours (Huang et al 2018).

Samtalskort/nallekort har ingen känd vetenskaplig evidens enligt författarens efterforskning inom ramen för denna masteruppsats. Vid användning av leksaker till exempel Tejping och Nallekort som stimulerar barnets fantasi bör det finnas en försiktighet så att barnet inte svävar i väg i en fantasilek enligt (pratamedbarn u.å).

Ett hem att växa i

Ett hem att växa i som är en grundutbildning för jour- och familjehem som har tagits fram av Socialstyrelsen i samverkan med praktiker och forskare (SBU 2017). Ett hem att växa i är en grundutbildning som togs fram år 2013 inom ramen för regeringens satsning Trygg och säker vård i familjehem och HVB. Den riktar sig till olika typer av familjehem som tar emot barn med skiftande bakgrund och behov. Ett hem att växa i bygger på barnkonventionen, aktuell lagstiftning, forskning samt erfarenheter från socialtjänst och familjehem om vad familjehem behöver för att klara sitt uppdrag (Socialstyrelsen 2017).

Tejping

Tejping är en metod för att underlätta kommunikation med hjälp av visuell gestaltning. Den ursprungliga målgruppen för tejping var barn och unga med psykisk ohälsa och deras familjer. Metoden används även i samtal med vuxna med talsvårigheter på grund av funktionshinder eller bristande språkkunskaper samt vid traumabearbetning. Syftet med Tejping är att hjälpa klienten kommunicera i utredning och behandlingssituationer men också för att förmedla information till klienten. Metoden syftar till fördjupad klientkontakt och till att ge klienten en förstärkt förmåga att uttrycka sig.

Metoden innebär att man låter klienten eller familjen använda målade träfigurer för att visuellt gestalta sitt nätverk, sin livssituation, en inre eller yttre konflikt eller en traumatisk upplevelse. Det hela utspelar sig på en scen, som tejpas upp på ett bord. För mindre barn kan scenen utgöras av en sandlåda på ett bord. Tejping är inte en manualbaserad metod (Metodguiden u.å).

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har identifierat vetenskapliga kunskapsluckor när det gäller tejping; en när det gäller stöd till familjehem och

familjehemsplacerade barn samt en när det gäller familjer där man vet eller misstänker att barn utsatts för någon form av våld och försummelse SBU (2018).

UTBILDNING I AKTUELLA STÖD

Grundutbildningen i MI omfattar 3–4 arbetsdagar. Det finns många utbildningsanordnare. Enligt MINT-Nordic bör inläringen bestå av utbildning, fortlöpande handledning och återkoppling på egna inspelade samtal (Socialstyrelsen u.å).

Signs of safety ger via sin internationella hemsida rekommendationer om yrkesverksamma i Sverige som är utbildade och licensierade i modellen och via dem kan man som kommun köpa en utbildning som ges via en internationell medlemsorganisation men med svensk underentreprenör. Det finns många utbildningsanordnare utöver de som rekommenderas av Signs of safety. Grundutbildningen omfattar 2–4 arbetsdagar beroende på utförare.

För metoden Tejping, som inte är en manualbaserad metod, finns en grundkurs samt fortsättningskurser och tillhörande kurslitteratur som ges av ett urval av externa utbildare. Socialstyrelsen refererar till en specifik utförare, Nilsson och Sjölin Psykologikonsult (u.å). Enligt uppsatsförfattarens efterforskningar finns det ingen utbildning att tillgå för metoden eller verktyget ”Samtalskort” inom socialtjänstens regi. En utförare som säljer kurser till yrkesverksamma som arbetar med barn och unga med autismspektrumtillstånd har identifierats.

Utbildningen för ”Ett hem att växa i” har Socialstyrelsen tagit fram som en grundutbildning för familjehem. Syftet med utbildningen är att stödja kommunerna i deras arbete och ge förutsättningar för alla familjehem att få en nationellt likvärdig utbildning av god kvalitet. Utbildningen omfattar 24 timmar á 8 tillfällen och innehåller muntliga genomgångar, övningar, diskussioner, erfarenhetsutbyte samt råd och tips. Det som förmedlas i utbildningen är baserat på teori, praktik och forskning (Kunskapsguiden u.å).

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 1 - BARNAVÅRDSTRATTEN

FIGUR 2 - DET TREDELADE FÖRÄLDRASKAPET

FIGUR 3 - FAMILJEHEMSVÅRDENS KOMPLEXITET

FIGUR 4 - VEDUNGS MATRYOSKA-DOCKOR

FIGUR 5 - LUNDQUIST STYRNINGSRELATIONER